

دلته خدايان خوشاله دي

(ناول)

پروفېسور عبدالغني رشيد

(۱۹۹۵) - (۲۰۰۱) کلونه

نوی ډيلي

۱۳۹۴ لمریز کال

دلته خدايان خوشاله دي

(ناول)

(۲۰۰۱.۱۹۹۵) کلونه

ليکوال:

ع.رشيد

نوی ډيلي

۱۳۹۴ ل کال

کتاب پېژندنه:

د کتاب نوم: دلته خدايان خوشاله دي (ناول)

ليکوال: ع. رشيد

خپروندی: د افغانستان ملي تحریک، فرهنگي خانگه

وېبپاڼه: www.melitahrik.com

دیزاین: ضياء ساپی

پښتۍ دیزاین: فیاض حمید

چاپشمېر: ۱۰۰۰ ټوکه

لومړی چاپ: ۱۳۸۸ ل کال، خوشال فرهنگي ټولنه

چاپکال: ۱۳۹۴ ل کال / ۲۰۱۵ م

د تحریک د خپرونو لړ: (۱۱۴)

ڊالی

خوڊي لورڊاڪٽري مرغلري ته ،

چي په ليدو يي

زما ستري او سرگردانه روح د آرامي

فرنښته په خپله غږ کي نيسي....

رشيد

د تحريك يادښت

د افغانستان ملي تحريك د (۱۳۹۳ ل) كال په پيل كې له خپلو گرانو هېوادوالو سره ژمنه كړې وه چې د دې كال په بهير كې به (شل عنوانونه) بېلا بېل ديني، علمي، ادبي او ټولنيز اثار خپلې ټولنې ته وړاندې كوي. ملي تحريك دا ژمنه د ياد كابل د كب پر (۲۸) مه نېټه پوره او د يوې پرتمينې غونډې په ترڅ كې يې شل عنوانونه علمي اثار هېوادوالو ته وړاندې كړل. ملي تحريك په ياده غونډه كې ژمنه وكړه چې د (۱۳۹۴ ل) كال په بهير كې به انشاء الله د خداى (ج) په نصرت ټول ټال سل (۱۰۰) عنوانه بېلابېل علمي اثار ټولنې ته وړاندې كوي. طبيعي خبره ده چې دا اسانه كار نه دى، ډېر زيات زيار او زحمت ته اړتيا لري، خو ملي تحريك ټينگ هوډ كړى چې خپله دا ژمنه به هم د تېرې ژمنې په څېر عملى كوي. دا اثر چې ستاسو په لاس كې دى د همدې (سل عنوانونو) ژمنه كړو اثارو له جملې څخه دى، چې د چاپ جامه اغوندي. ملي تحريك هيله لري چې له دې اثر څخه به زموږ هېوادوال په زړه پورې گټه پورته كړي. ملي تحريك له ټولو هغو ليكوالو، ژباړونكو، سمونچارو، مالي او معنوي مرستندويانو او چاپ چارو څخه چې ددې اثارو د چاپ په دې ټول بهير كې يې يو بل سره مرسته او ملگرتيا كړې او دا فرهنگي بهير يې بريالى كړى، د زړه له كومې مننه كوي او كور وداني ورته وايي.

د هېواد د فرهنگ د ښېرازۍ په هيله

د افغانستان ملي تحريك فرهنگي خانگه

About the writer,

"Professor Abdul Khaliq Rashid was born in 1956 in Ghazni (Afghanistan). He had his early education in the historical city of Ghazni and left for Kabul for higher education in 1975. He obtained his Master's degree from the University of Kabul in 1979.

He has attended international seminars in Uzbekistan, Tajikistan, Turkmenistan, Pakistan and India. Professor Rashid is a prominent figure in the world of Pashto and Dari Studies. Presently he is a Visiting Professor in the Center of Persian and Central Asian Studies in Jawaharlal Nehru University, New Delhi wherein he has developed the Pashto Programme of study up to Advanced Diploma level. He is keen to promote Indo–Afghan relation in academic and cultural spheres.

He is deeply interested in Sanskrit studies. He has authored several books and research articles pertaining to Pashto and dari studies. His works

ب About the writer

include: Criticism in Pashto and Dari, Resistance Literature in Pashto, History of Pashto Criticism, and he has translated Megkhudam and Vikram Urwasiya of Kalidas in to Pashto and Dari. He has penned four collections of short stories in Pashto. Professor Rashid has been awarded a Ph.D. degree by the Department of Persian Jamia Millia Islamia; New Delhi on his outstanding work: 'Iqbal's Contribution to Afghan Studies.' He is indeed a devoted scholar, amicable colleague and a loving teacher.”

(۱)

ډيره موده نه كیده چې هغې به ماته په ځير ځير كتل او كله هم ماهغې ته... مور يوه اوبل ته سره كتل، هو ښه موكتل، ما ته كه څه هم ځان په زړه ساده د روه افغان ښكاريده، خوبيا مې هم ورته كتل اوكتل... ترڅوچې له دغو كتلو كتلو خبره دكتلو كيسه شوه اوورځې ورځې په همدغو كتوكې سره لاړې اوراغلي...

داڅه هسې ساده غونډې كتل هم نه وو، دهغې په دغو ځير ځير كتوكې يوې اروا، يوې هيلې، يوې انديښنې اوپه پای کې يوې درنې ويرې زما په باب ترڅې پوښتنې په ښه كړې وې، خوداچې ما سادگي كوله اوزما برخليک دبې توپيرې منگولو ته ورلويدلی و، هغه گردې پوښتنې همداسې په كتوكتوكې لكه په تال کې پيغلې يوې اوبلې خواته زنگيدې اورازنگيدې اوزما زړه ته يې دميني خورې سندرې له تالوسره يوځای كله په مانا اوكله هم په بې مانا ويونوكې ويلې ...

نه پوهيرم چې څوومه مياشت به وه، څوومه ورځ به وه اوڅووم لیده كانه به وو، چې سل زړونه مې سره يوكړل اوپه وارخطا واړو مې په رپرديدلي موسكا کې پوښتنه ترې وكړه:

– ستاښکلی نوم...؟

راته موسکۍ شوه، راته ويې خندل:

– ته، اوستاښکلی نوم...؟

زه يې نور هم وارخطا کړم، دغږ تارونه مې سره له دې چې سره وريږدېدل يوڅه سره وهم ترنگيدل:

– زما... زما نوم... ښکلی نه دی...

دانوره هم راته موسکۍ شوه:

– چې نوم دښکلی نه دی، نوبيا دښکلی نوم پوښتنه څنگه کوي؟

په خواره ژبه مې ترخوله ورته راووتل:

– خیر کله کله له ناچارۍ داسې هم کيږي...

هغې چې زما دا خبره واورېده، بيا يې دکتو لاره بيله شوه او شونډې يې لکه محاصره شوې کلا همداسې تړلې وې... استاد هلته له لرې رانښکاره شو، مخ او کاته يې له شرمه سره شول، اوزمور هغه دښکلي اوبدرنگ نوم کيسه په هغه ورځ همداسې ناسپړلې اوناويلې پاتې شوه.

نژدې يوه مياشت تيره شوې وه چې په يوه توده ورځ موبيا له يوه اوبله هماغه شان پوښتنې پيل کړې، دا هغه شپې ورځې وې چې په هغو کې هندکيونجونو د دپياوولي دشپور وروژې نيولې وې. نن ددغو ورځو دريمه روژه وه چې ماته رامخامخ شوه او چې کله يې زه وليدم له لرې راته موسکۍ موسکۍ کيده... او چې کله رانژدې شوه واردواره يې رانه وپوښتل:

– ستا بنکلی نوم...؟

ما بياهم زړه ونه شوکړای، يوازي له يوې لنډې موسکا سره مې هماغه
خواب ورکړ:

– زما نوم... زما نوم بنکلی نه دی...

راته ويې خندل او يوځل بيا يې د تور و جادو گروسترگو په نازي کتوکې
ترهغوی يې چې څه ويل ورخمارخمار کړم... خو شونډې يې سره وغوړيدې:

– ته خو يې ووايه...

خوشیپې مې يې په کتوکتو کې ځان هلته اودلته ډوب ډوب کړ خو نه
شوه، کاته يې دومره راباندې درنه شول چې لکه د عصر ظالم امریکایي واکمن
غونډې يې امرکاوه چې بايد ويې وایم، ځکه مې له خولې ورته راووتل:

– ده و... دولت خان...

– څه شی؟

ما زرورته تکرار کړ:

– دولت ... دولت خان...

ترخه ترخه يې راته وکتل، شونډې يې په غاښوکې راته وچې لمبې کړې
داچې دزړه وې اوکه نه زه پرې پوه نه شوم خو په زوره يې ترخوله راووته:

– پتان، پتان خو به نه وي؟

– هو، پتان يم، پتان...

کاته یې لاهم له ترڅې تومني سره جوړه وو، بلې خبرې ته یې ځان جوړاوه چې ما وار ترې دمخه کړ اوورته ومې ویل:

– ما خودرته ووې چې زما نوم ښکلی نه دی...

خودې ته ، زه پوه شوم بیاله ډیره قهره خنداورغله، راته موسکې شوه، فکرکوم چې زما ساده گۍ ته به یې داخل په دومره زیات قهرکې خندا راغلي وه، چې دوه ځلې یې په پرله پسې توگه له خولې راووتل:

– پتان، کابلې. پتان...

خپل کاته یې بیا له ما مرور کړل، ددې له پاره چې ددې اندیښنه پر یوه خوا کړم بیا مې زرخپله خبره تردې رومبۍ کړه:

– اوس خو ته هم راته ووايه چې ستاښکلی نوم...؟

څو شیبې یې نورهم راته وکتل، بل ډول شوې وه، داسې چې تابه وې که یې زور راباندې رسیدای، ښایي یوسپک یا دروند سوک خويي په خوله را کړی وای... په وروستې ځل یې په ځیر ځیر راته وکتل، رانه روانه شوه، یوازې لکه چې مهربانې یې کړې وې، سړيې راپورته کړاوخوله یې راباندې راخلاصه کړه:

– زه تاته خپل نوم نه وایم... زه ستا له نامه ډار پرم... هوستا له نامه...

داسې لکه چې په پیل کې د ټاگور په کابلې والا کیسه کې وړوکې مینو له پتان او کابلې څخه ډار پري...

ځای پرځای ودریدم، دهغې خبرې زما په زړه باندې درنه غدۍ راگډه کړه، خوله مې پټه ونيوه، په څیر څیر یې راته وکتل رانه روانه شوه، زه یې دخدای راستی پر میدان همداسې پرېښودم، په فکر کې یې خپله تیره رایاده کړه، هو، تیره، تیرې کیسې، فکر ته مې راغله چې مور خولکه مغلو، ترکانو، ایرانیانو اونورو قومونو غوندې پردغو خلکو داسې تیاره هم نه وه راوستې...

اوکه دانه وي نوبیایې ولې زما له نامه سره لکه بریننا چې نیولې وي دومره سخته ولړزیده... زه په همدغه سوچ کې وم، چې هغه بیرته په خپلوماللو قدمو راغبرگه شوه، لکه چې پښمانه شوې وه، لږ غوندې راته موسکې هم وه چې ترخوله یې راووتل:

— زما نوم لکشمي دی، لکشمي...

ما له ډیرې اندېښنې ورته وخنډل:

— اوه، څومره ښکلې نوم... لکشمي هغه چې سپرې ته شته او عزت

وربښی...

— هو، هم هغه، خوزه ډیره غریبه یم. ځکه چې زه چاته لکه (هغه) څه

نه شم وربښلی...

داځل له همدغې خبرې سره لاړه اوبیارا غبرگه نه شوه... په وروستي تگ کې یې یوازې دا ترخوله راووتل، چې زما مورنۍ اناژوندۍ ده، له هغې سره ستاسې په باب ډیرې کیسې شته، هغه تاسې ډیر ښه پیژني، له هغې سره ستاسې خورا زیاتې کیسې تراوسه هم ژوندۍ دي، خورا زیاتې... خورا ترڅې...

او خورا..

(۲)

د بياولې ياديوالي د هندوستان د خلكو له ډيرو لويو جشنونو څخه دى. ددوى لپاره دا خورا لويه خوشالي ده، ډيره لويه او د ټولو خلكو... ځكه هندوان وايي چې ددوى څښتن رام په دغه ورځ وكولاى شول چې له خوار لسو كالو وروسته خپله ښكلي ميرمن سيتا هغه چې راوڼ په مكر او درغلى سره تښتولې وه، دهغه له منگولو بېرته راخلاصه او هغه (راوڼ) يې له منځه يووړ... كله چې رام ايوديا ته رارسېږي، خلك يې مخې او هر كلي ته وروځي او دهغه دراتگ هر كلي د څراغونو او لمبو په لگولو سره كوي. ددغه لوى وياړ او بري دغه لوى جشن ته هندوستانيان د څراغونو جشن هم وايي او په پرتم سره يې نمائځي، د كال ددغې نمائځنې په ترڅ كې ټول خلك تيرې ترخې او غمونه هيروي اوله دغې خوبنې څخه مخ په وړاندې د خنداوو او خوشاليو په لور هر چا او هر څه ته گوري...

د څراغونو د جشن رخصتۍ پاى ته رسيدلې وې، زموږ درسونه پيل شوى وو، لكه چې په هغه ورځ زموږ د درسونو د پيل لومړې ورځ وه، موږ له پرله پسې رخصتيو وروسته نن ښوونځي ته راغلي وو، زموږ د ښوونځي پر شاوخوا د پراخ ځنگل د شني لمنې پيڅكه راغزيدلې ده. دلته ونې كله هم د مرغانو له سندرو خالي اوبې غمه نه وي... هغوى دلته درناوو په هره شيبه كې خپلې

سندرې وايي، داسې چې تل سړي ته دخوړو هيلو په لورسندر يزهوډ اويارانسه په مينه مينه وريادوي...

زه له ښوونځي څخه راووتم، هلته مې دام تروني لاندې گام ونيو، چې دنجونو له ډلې څخه دلکشمې سترگې راباندې ولگيدې، نجونې يې پرخپل ځای پريښودې اومخامخ يې له سمې لارې پر يوه خوا په گنوشنليوکې لکه کورنۍ غرخه زما پرلورځان راواچاوه. لا ماته رارسيدلې نه وه چې له ليرې راته په خنداوه، اونن زما لومړۍ ورځ وه چې ددې ترخو اوتودو کتو زما پرمات زړه باندې زلزله نه راگډوله. دام تروني لاندې دکيناستو لپاره ځای نه و، ځکه يې له رارسيدو سره سمه هيله وکړه چې بايد هلته دهغې مخامخ گلولې ترسيوري لاندې کينو. ورسره ومې منله ځکه مې ورته وويل:

— درځه... کيدای شي هغه گلوله به موږ غواړي...

راته موسکانه شوه اوپه حيرانۍ سره راته وکتل اوراته ويې ويل:

— ته هم په دغو ټکوپوهيږي؟

— لږ لږ اوکله کله... هغه له هم له ناچاري...

— ولي له ناچاري؟

— يوازې دې دښکلا په خاطر...

دهغې گلولې څنگ ته ورغلو، هلته کيناستو، لامې سم ورته کتلي نه

ووچې له ما يې پوښتنه وکړه:

— تا زموږ ددپياولۍ دڅراغونود جشن ننداره وکړه؟

— هو، ولي نه، زما له پاره په زړه پوره و خو...

— خو، مانا؟

ماته خندا راغله، زړه مې ونه شو کړای خودا چې دې ته زما خو پوښتنه پيدا کړې وه، مانه شواي کولای چې خپله خبره په خپل زړه کې تم کړای شم. ما خپله خبره کوله خو دې بيا هم خپل وار راباندې مخکې کړ:

— کومه خبره چې دې وروسته له زړه راوځي هغه له سره په زړه کې مه

ساته...

— ولي که يې وساتم نوڅه...؟

— څه خو نه کيږي، خو کله کله په زړه پيټي کيږي او کله کله يې

سوځوي هم...

— يوازې په زړه؟

— هوپه زړه، رښتيا ماته مې انا وويل چې تاسې ډير لوی زړونه لري، ان

وايي چې کله کله خو داسې کلک وي لکه د تاسې کلک کلک غرونه...

ماغوښتل څه خبره ورته وکړم، زه يې په خپله خبره کې سره تلولی

کړم. په خبره کې يې خبره راواچوله خوواړيې راکړ چې خپله خبره بايد ورته

وکړم. په ځير ځير مې ورته وکتل او ورته ومې ويل:

— رامداس جي، زموږ دليلې ملازم پرون له چا سره خبره کوله چې دا

رام ويده و چې له دومره اوږدې مودې (څوارلسو کالو) وروسته يې سیتا دراون

له منگولو راويوسته... هغه به خومره خور بدلې وي او پر هغې به خومره غمونه تير شوي وي او...

زما خبره لا پاي ته نه وه رسيدلې چې دې په کړيس کړيس هغې ته دومره په زوره زوره وخنډل چې هلته وړاندې يې نجونواو هلکانو هم د خندا شور واوريد ځکه يې تر ډيرو پورې زموږ پر خوا راکتل، دې له يوې خوا خنډل اوله بلې خوا يې دگلولې له سرو گلوډکه څانگه په خپل کين لاس کې نيولې وه، چې وروسته يې راوشکوله خپل مخ ته يې ونيوه او خپله خندا يې پرې پر يوه خوا اوبله خوا غولوله، بيا يې شونډې سره وښورولې اودرامداس جي دخبرې په لړ کې يې وويل:

– هو، ډيره موده وروسته وه، که ته دهغه پر ځای وای څه دې کول؟

ما ځان آرام ونيو، خوداهم راته موسکې وه، دې بياهم لکه چې زما سادگې ته خنډل، ځکه يې له خندا خوله نه ورتولیده. لاهم راته موسکې وه، چې ما ځواب ورکړ:

– که زه دهغه پر ځای وای، بنايي چې سیتا مې هلته ډيره نه وای پريښې، اونه به دومره موده ورباندې تيره شوې وای...

– نوڅه دې کول؟

– زما پښتو خو امرکوي چې يامې زرت زره راوڼ واژه او يامې ځان...

بيا په خپله اوچته خندا کې راته غرمه غرمه شوه، په خپلوتشويې لاس نيولي وو اوراته شنه وه:

– رښتياڼې پټان همداسې وى، ته رښتياڼى پټان يې... دولت خان...

کله چې هغې زما نوم ترخوله راويوست، هغې ته يوه بله خبره وياده شوه، پر هغې له خدا راولويده او په جدې خبروشوه:

– ته پوهپرې چې په هند کې يو ډير لوى پښتون ننگيالې دولت خان هم تير شوى؟ دهندوستان په تاريخ کې دهغه نوم لکه دسلطان بهلول لودي، سلطان سکندر لودي، شير شاه اوسليم شاه او احمد شاه غوندي اوچت نوم دى...

ما ځان ورته ناگاره واچاوه، او ځواب مې ورکړ:

– نه پوهپرېم، زه په دې باره کې معلومات نه لرم، که تاسې يې لرى راته ويې وياست...

– زه هم په دې باره کې ډيره نه پوهپرېم، خو زما انې دهغه په باب تل مورته کيسې کوي او هغه تل وايې چې زه دهغه له نامه سره مينه لرم...

– هغه څه وايې؟

– هغه وايې چې: دولت خان په هند کې دداسې بريمن پټان نوم دى چې تل يې دتيري او تجاوز په وړاندې توره کښلې وه، ډير مهربانه او په انسان مين پټان و. دڅوارنو پر حق يې تيرى نه کاوه، کونډې او يتيمان يې له تيريو څخه ساتل، پر يوه خداى يې دزړه له کومى ايمان درلود، او ټول انسانان يې دهغه بندگان بلل، هغه نه دمذهب، نه دژبې اونه هم دتوراوسپين په نامه دخداى بندگان ځورول، اونه يې نوروته اجازه ورکوله چې هغوى يې وځوروي. دهغه لوى په دې کې وه چې هر ځاى به خلک له تيرى او ظلم څخه په تنگ شول نوييا به يې دده اولکې ته ځان رساوه او هلته به په امن اوسوکالى کې اوسيدل...

لکشمی دخپلي انا دغه درني خبرې ماته په رښتيا هم په هم هغه دروندوالی سره وکړې، په کوم چې هغې دې ته ويلي وې، کله يې چې دهغې خبرې پای ته ورسولې نوبيا يې خپله خبره وکړه چې:

— زما هم لکه زما دانې په شان دولت خان اودهغه نوم خوښيږي...

زما تېرگي ته اوس لاستی پيدا شو ځکه مې زر پوښتنه ترې وکړه:

— چې داسې وه نوبيا دولې په لومړۍ کتنه کې زما له نامه سره...

— ځکه چې مور کله کله اوس په خپلو کتابوکې ډير نورڅه هم لولو... لکه

زورز ياتي، لوتماري، اونور...

خوهغې ته به يې انا تل ددولت خان په باره کې کيسې کولې او هغه به

يې په درانه نوم يادوه، دې به داهم ويل چې:

— زما اني کله کله داهم وايي چې زموږ په اوسنيو کتابوکې کله کله بل

څه سړی اوري داسې چې هغه پر مور ښې نه لگيږي، ځکه نودغه کتابونه

د زړونو خبرې نه وايي، زه مې دخپلي انې په خبروکې په يوه ټکي ښه پوهيږم

او هغه دا چې هغه تل مور ته دخپل زړه خبره کوي، وگوره کلونه کلونه مخکې

پردغه خاوره باندي يودولت خان تيره شوی، خو يوزره، سل زرونه او زړونه

تراوسه دهغه نوم په مينتوب سره يادوی اومينه ورسره لري...

نژدې لوړمازديگرو چې زموږ دکيسو خبرې هم کرار کرار خپل پای ته

ورنژدې کيدې، دهغې دزړه په ډيرو خبرو کې يوه داهم وه چې په هغه ورځ يې

له خولي راووته:

– نه پوهيږم هر ځل چې تاته گورم، له يوې خوا مې په زړه کې کله دکر کې يوه درنه څپه راوپرکيږي، خوله يوه ډير لنډ مهاله وروسته مې بيا په زړه باندې دمهربانې څپه لکه وږي پرانگ خوله رالگولي... کله کله خومې ديوه بې رحمه اوبې عاطفې انسان په توگه سترگوته راځې، خوله دې سره سره هم زه فکر کوم چې زه ستاله دغو کړو وړو سره داسې آشنايم چې فکر کوم دازه خپله يم، زه تاپيژنم، ته مې ليدلې يې، اوداسې راته ښکاري چې ته زما يې اويامي هم دروح او هيلو يوليوني ځورونکي... کله کله بيا ديوه بل احساس په ترڅ کې ستا يوه بله څيره وينم. داسې چې څه درسره لرم، يوه څه داسې، چې په هغه باندې زه اوته له يوه اوبل سره شريک يو... فکر کوم چې زما اوستا ترمخ يوسيند، يوسمندر داسې هم شته چې زما او ياستا له ساړه زړه څخه راوځي اوله يوه درده وروسته يا زما او ياستا دزړه له تودو سره ځان يوکوي اوبيا ياستا اويا زما پرخوا په ورو ورو او په مينه مينه بهيږي...

هو، داسې ښکاري لکه چې پر زړه مې اغزې يې، داسې چې نه دې ايستی شم اونه دچا ته وربښوولی...

مانښام و، رنگي رنگي ستوري، دآسمان پرسينه په يوه اوبله خوا کې راوختل، چې ما يې نرې پورې له غاړې پرسراخور کړ، ورته ومې خندل اودزړه له کومې مې خپله وروستی تسلی ورکړه:

ته پوهيږې چې زما نې اودهغې پانو داکر کې، ډارونې، اوځورونې له ډيرو پخوا څخه ترموږ پورې راوړې چې ترډيرو پورې به لاي، ژوند دانسان يارانه ده، داسې چې هغه له ځان سره هرڅه لري، اوله رنگارنگې سره يې خپله کيسه تريا دونو اونسلونو پورې رسوي، انسان هم دوستي زيږولی شي اوهم

دښمني، همداده چې دوستي يې هر څوک اوهره وخت ستايي خو دښمني يې بيا هغه شان بازارنه لري او دهغې بازار تل سوړوي... ژوند دکيسولرې او غاړکې ده... دخوړو او ترخو، همداده چې پښتانه ددغې اوږدې يارانې په ترڅ کې خپلودوستانو ته يوازې يوه پايله اعلاموي او هغه داچې: « په يارانه کې بنگرې ماتيری ». هوبنگرې...!

سره موسکي شوه، قلم يې له خپل بکس څخه راويوست او زر زربې په خپله کتابچه کې زما دغه پښتوو پنه په ديوناگري (دډيوه پلوو) ليک کې وليکله:

په يارانه کې بنگرې ماتيرې...

(۳)

لکشمی له رنگه غنم رنگه نجلې وه، توروینبه، تورې سترگې اوتر ټولو مهمه خبره لوړ قد یې په ټول کالج کې بې ساری و. ما چې په لومړي ځل دا ولیده، فکرمې کاوه چې دابه د هندوستان د سبزانو په کلي کې نه وي رالویه شوې، دابه دکوم بل ملک وي، زما دوطن به وي ... اودلته به درس وایي اوماغوندي به په دې پراخه دنیا کې دخپل کلي کورمخکه ورته سره تېی وي اویابه نه وي... په دغه ملک کې به ژوند کوي... زما اوددې لومړنۍ پیژندگلوي هم په همدې پلمه وشوه، یوه ورځ یې دکالج ددهلیز په هغه سر کې یوه ښکلې سندره پیل کړې وه، رښتیا هم چې هغې سندري یې په هغه پراخ او اوږده دهلیز کې ښه انگازه کول، کله چې زه ورنیږدې شوم لکه دیوه ښه لاروي اوریدونکي په شان مې یوازې دومره په ناڅاپي توگه ترخوله ورته راووتل:

— وا څه ښکلې سندره اوڅومره ښکلې...

داهم راته موسکۍ شوه اوزما په لیدويي خپله خوږه سندره هم په تپه ودروله، له هغې ورځې وروسته به یې راته کتل اوله لرې لرې به راته موسکۍ وه. څوچې زموږ پیژندگلوي زموږ په کیسو او زموږ په ناستوپاستو اونا زکو یادونوباندې ورو ورو وراوښته اوموږ نه پرې پوهیدو...

دوې درې ورځې زموږ په تیره کتنه نه وې تیرې چې بیایې یوه ورځ له کالج څخه راویستم، که ما هرڅومره ورته وویل چې زما درس لانه دی خلاص

شوی... زه بايد تولگي ته ولاړشم... خودې ترلاس ونيولم او همداسې راته گډه وه چې _____ يې :
ژوند يوه يارانۀ دى، فکر مه پرې کوه، په يارانۀ کې خامخا بنگړى ماتيرې...
خوشيبې گرځو يوه يوه پيالۀ دشدو چاى ځنبو بباد ستا هم الله مل شي او زما هم...
هم...

يوې اوبلې خواته وگرزیدو، دبنگړو دما تيدو او يارانې خبره يې لاهم له خولې نه لويده اودچا خبره خوله يې پرې خوږه وه. له چايخونې څخه مو تاوده چايونه راواخيستل او ترونولاندې ورته کيناستو...

له هغې ورځې چې اوس ما اودا له يوه اوبل سره په خبروشوي وو، دې تل هڅه کوله دهغو شيانو په اړه پوښتنې وکړي چې هغه زما اوياهم ددې ځاني شيان وو او پرما يا دې يې اړه درلوده. هغه څه چې ما فکرکاوه په هغه برخه کې موږ له يوه اوبله گرد سره بيل اولرې وو... نن يې هم يوه همداسې نوې پوښتنه رابرسيره کړه:

— ته مسلمان يې؟

ماورته وخنډل:

— ته نوله مانۀ داپوښتنۀ ولې کوې؟

— يوازې په دې خاطر چې پوره ډاډه شم...

— پوره ډاډه اوسه، چې دولت خان، دبلې عقيدې دپلوي نوم نه وي...

سريې راته وښوراهه اوراته ځيرشوه:

– وايي چې تاسې دنورو مذهبوله پيروانوڅخه کرکه کوئ، وژنې يې او...

– څوک وايي؟

– زموږ تاريخ، دنورو باورنوپلويان، ستاسې دباور خلاف...

– که له تاڅخه پوښتنه وکړم چې ستا زما مذهب خونښيرې؟

خوشيبې سره په فکر کې شوه، بيا يې له خولې راووتل:

– هرڅوک چې پيدادي خو خپل کار لره کنه...

– ولي؟

تورې په بنودرنې سترگې يې يوې اوبلې خواته سره وښورولې، زه پوه شوم چې هغه نورڅه ماته نه وايي، خوزما له خولې کيدای شى له درده به وه، راڅخه ووتل:

– زموږ په باره کې داټول څه هسې جوړې خبرې دي... موږ دميني په خاطر، درښتيني ميني په خاطر، ديوې ميني په خاطر ژوندي يو، اوهرڅه موپرهغې پورې تړلي دي...

دې راته وخنډل:

– هغه به کومه يوه مينه وي؟

– يوه مينه، يوه واکمني او يوازې يو...

له دغې خبرې وروسته يې په ځيرځيراته وکتل، زما لاس يې په خپل لاس کې ونيو، زما دلأس گوتوته يې وکتل، يوه يوه يې ترخپلو خوږو سترگو

تيره كړه، هغو ته يې هم لکه چې ماته به يې په ځير ځير كتل په ځير ځير وکتل، داسې چې تابه ويل اوس زما پر ځای له هغو سره خبرې کوي، بنايسته شيبه يې دا کار وکړ، بيا يې سترگې ما ته راپورته کړې او وې ويل:

— يوه مينه، د يوه واکمني او يوازي يو...

زما خبره لکه چې ښه پرې ولگيده که څنگه، دهندوانودباورنواو خدايانو په اړه يې وړې وړې خونرمې خبرې راپيل کړې، اوس مې مخې ته لکه دهندې گروهې ښوونکې داسې ودریده، اوما يې دغه لاندې کوچنی لکچرته دزره له کومې غور ونيو:

زموږ دخلکو باور داسې دی چې زموږ هیواد دیوه خدای اویوې هستې هیواد نه دی، خو دیوې (مینی) هیواد دی، ځکه زموږ خلک، زموږ شاعران تل داوایې چې زموږ هیواد دنیکمرغې او خوشالی هیواد دی، زموږ دغه پراخه ځمکه د تلپاتې خوښیومورده، دلته چې دخدایانو شمیر زیات دی دهغولامل دادی چې زموږ هند دخدایانو دمینی او خوښی استوگنځی دی ځکه نودلته خدایان خوشاله دي اوله دغې ښکلې ځمکې سره دزره له کومی مينه لري...

هغې په رښتیا هم په دغه اړه دومره خبرې په خپل ذهن کې درلودې چې که چا ټولې اوریدلای دهغو له پاره دشپوشپو اړتیا وه... خوپه دغه شيبه کې ماځان دهغې په خبرو کې ورواچاوه...

— گوره اصله پوښتنه دې له یاده ووته...

— کومه پوښتنه؟

— تاوویل چې گواکي موږ له نورو څخه کرکه کوو...

– هو، ډیره مننه... نښه شوه چې رایاده دې کړه، که نه له ماخپله خبره کله کله په هوا کیږي... زه کیدای شي په دې نظر نه وم، خودنوروعقیدو پلویان په مسلمانانو پسې داډول خبرې کوي...

ورته موسکی شوم، پوه شوم لکه چې هغې فکروکړ چې گواکی سمه خبره یې نه ده کړې خومازر خبره ورغبرگه کړه:

– اخ چې دځینوخلکو خبرو ته خومو غوږ نه نیولای...

– څنگه؟

– په دې چې له مذهبوڅخه یوشمیر داور کمیسونه جوړ کړي،

لومړی خودې ته زما خبره یوڅه بورنونکې غونډې ښکاره شوه، خوچې ورته ومې ویل چې مورډاشان خبرې نه منو، دا دروغ دي، په دې مور تل په دغه اړه داخبره کوو چې:

په سره سالوکې گناه نشته گناه جلکی کې ده چې ښه بنگه ځینه...

کله چې مادالندی ورته وویل، مخکې تردې چې پر هغه فکروکړي بیا هم په قلم پسې تلولی شوه، قلم له ماسره په لاس کې تیارو، ورمې کړ، هغه لنډی یې زرولیکله، څوڅووارې یې له ځان سره ولوسته او په خپله هندکی ژبه کې یې وژباړله:

په سره... سالوکې... د زړه له کومې یې دغه لنډی او دهغې انځور په زړه ولگید، خورا ورته خوشاله شوه داسې چې هغه زموږ بحث یې هم په کې ډوب کړ... ځکه یې راته وویل:

– ته خپه کيږه مه، اونه زه غواړم چې تا په دغو خبرو باندې خواشینی کړم. یوازنی خبره داده چې دغه ټکي که انسانان له یوه اوبله پټ نه کړي، یوه اوبل ته یې ووايو، دوی یوبل ته ورنیږدې کیږي، هغه واټنونه چې انسانانو په خپله په خپلوکې رامنځ ته کړي، کولای شي هغه په جوړجاړي اوناسته پاسته سره له منځه هم یوسي... خبرې تل د فکرونو صیقل کوونکې دي، همدا خبرې دي چې فکرونو ته رڼايي وړکوي او په خپلې دغې رڼايي سره یې تریارو ورهغې خواته پورې باسي...

زموږ دعاشقانه محفل خبرې اوس دیوې درنې فلسفې لمنې ته ورغزیدلې وې، زه پوهیدم چې هغې ته یې لکه دترياکي ناروغ په شان خوند ورکاوه ځکه یې ددغو خبرو په تودوخه کې د زړه خبره له یاده وتله، اوما دا تسل وړکړ:

– نه نه، نه خپه کیږم، زما ذهن هم صیقل ته اړتیا لري، زما ذهن هم تیارو داسې رانښکيل کړی چې زه هم ورته حیران یم... خو پام ته هم په اوږو کې ویښته مه گډوه او خپله روښانه خبره، دناخرگندو خبرو په ورا کې په زوم پسې مه لیږه...

لکه چې زما خبره یې یوڅه په غوږو درنه ولگیده ځکه یې په حیرانتیا سره راته وکتل اوویې ویل:

– په خبرو کې دخبرې مانا؟

– مانا داچې دوه کوه یوه اوره...

دهغې خپلې نيمگړتيا ته پام شو ځکه يې زړ لاس زما پراوړه
کينډو داوسره موسکي شوه:

– ډيره بښنه غواړم. بس داده خوله مې و تړله، زه تاته غوړيم... که مې
نوره خبره ترخوله راووته ته کولای شي زما خوله راوگنډي...

مخکې تردې چې ماته دخبرو وار راکړي، له خپل بکس څخه يې
دمتايي دوې توتې راويستې، يوه يې ماته ونيوه او بله يې خپل خاتنه په خپل
لاس کې، ما پوښتنه تزې وکړه چې داڅه شی دي؟ دې راته وويل چې متايي، ما
دمتايي نوم اوريدلی و، خو په مانايې نه پوهيدم چې خوړې ته وايي، زموږ په
غزني کې به چې کله هندوانو متايي خوړه موږ ته يې خوند نه راکاوه، په دې
چې موږ به فکر کاوه چې دابه څه شی وي، پاک به وي که ناپاک؟ خو اوس چې
لکشمي مخکې راته کينډو ده، که څه هم ماته دغزني هندوان ياران رايا دسوي
وو خو چاره نه وه، له هغې مې واخيسته او خدای مې ورته ياد کړ اولکه چې دې
لږ لږ خوړه ماهم ددې په شان دهغې په خوراک باندې نری نری پيل وکړ، هغه
مې تردې دمخه وخوړه، که څه هم خوندوره وه، له ځان سره مې داسې چې
ددې له پاره دپوښتنې ځای پيدانه شي په کرار وويل:

– بايد که زهرهم وي ويې خوړم ځکه چې يارد يار له پاره خوړي...

راموسکي شوه، زما خبره لا پای ته نه وه رسيدلې چې دې هم پوښتنه
راڅخه وکړه:

– تا کله پخوا هم هندي متايي خوړلې وه؟

– هو، ولي نه،

– چيرې او کله؟

– تيره اوونې دحضرت بختيار کاکې په مزار کې يوې زړې ښځې راته ونيوه اوومې خوړه...

– بختيار کاکې څوک دی؟

– هغه دهند په لتو باندې داسلام يونوميالې صوفی تير شوې...

– دهغه مزار چيرې دی.

– دقطب منار لويديځ ته په مهرولي کې...

– هو، ما هغه ليدلی خو په دغه نامه يې خلک نه يادوي...

– کوم بل نوم لري؟

– هو، دهغه مزار په مهرولي کې په صوفی سنت باندې نامتودی...

هغې په دغه اړه هم ښه معلومات راکړل، داچې ولې يې صوفی سنت بولي، دهغه يادونه يې هم راته وکړه، هغې ددغه لوی صوفی مزار ځکه معلوم و چې داهلته تل له خپلې انې سره دهغه مزار ته تلل او دلته يې دهغه په وړاندې دالله دربار ته دمراد لاسونه ډير پورته کړي وو، خوله دې سره يوه خبره تراوسه هم ورسره پوښتنه وه او هغه داچې ددغه صوفی مزار ته پر مسلمانانوبرسيره هندوان، سکان اود نورو عقيدو پيروان هم راځي، ولې؟

ما ورته وخنډل او ورته ومې ويل:

– ولې ته خپه کيږې چې که دنورو عقيدو پلويان هغه ته ارادت ولري؟

– نه نه، مقصد مې دا نه دی، یوازې دومره خبره ده چې مسلمانان داسې نه دي، هغوی دنورو مقدسو ځایونو ته دومره نه ځی، وگوره څومره خلک دصوفی سنت مزار ته ځي اوراځي... ته کله دهندوانو کوم مندر ته تلی یې؟

– ته غواړې چې په دغه پلمه مې اوس مندر ته هم بوځي؟

– نه نه، زه نه غواړم، زه یوازې غواړم پوه شم چې ته ځي اوکه نه؟

– زما له پاره هلته اودلته تگ زما دزړه خبره ده، زه که خپل جومات هم ځم، له خپل زړه سره ځم اوکه ستاسې مندر ته مې هم څوک بوځی له خپل زړه سره به ځم... له خپلې مینې سره به ځم، له خپلې یوې اوتلپاتې مینې سره... زموږ پخوا نو موږ ته دا خبرې ډیرې پخوا کړې چې:

زه خود زړه درد غواړمه په هر یوه مذهب کې...

– دا خبرې خو په کتابوکې دي، خو زه پوهیږم چې ته مندر ته دتلوا اجازه

نه لري...

ماورته وویل چې نه داسمه نه ده، یوه مینه هغه چې زه پرې باوري یم داسې څه نه ده چې دهغې لپاره باید جومات اومندر یوازني ځای وي، ځکه چې هغه په دغو وړو ځایو کې نه ایسار یږي... پر هغې باندې دهغې لیوال لکه پر شمه باندې پتنگان همداسې راچورلی... کله چې دیوې شمعی په رڼا باندې، هغه هم په تور تم کې دپتنگانو لیکې راماتې شی، څوک پوهیږي چې په هغو کې څوک عیسویان، څوک هندوان او څوک مسلمانان دي؟... مینه دزړه آوازده اودزړه سندره... که داسې نه وای موږ به کله هم دزړه خبرې دزړو په سندرو کې نه

ویلي...

لکشمي فکر کاوه چې زه داتولې خبرې له ډيره قهره کوم، خو داسې نه
وه، لږسره جدی غوندې شوه، راته موسکې شوه اوراته ويې ويل:

– په خبرو دې پوهيږم، خو پردې چې دزړه خبرې دزړه په سندرو... په
دغه دې پوه نه شوم...

– خیر په دې به هم پوه شي...

– څنگه؟

– که مور داسې وای لکه چې نور زموږ په باره کې فکر کوي نو بيا به مور
دخپلو زرو په سندرو کې دانه ويل:

يارمي هندو زه مسلمان يم ديارله پاره درمسال جارو کومه...

کله يې زما له خوا داتيکې واوریده، دومره سره تلولی شوې وه، چې نه
پوهیده څه وکړی، په وارخطايی راته وويل:

– داجادوگرې سندري تا دومره چيرې زده کړې... يوځل يې بيا ووايه...

– بڼه خبره دوه ځلې څوک چا ته نه کوي...

– مهربانی وکړه، يوځل يې بيا تکرار کړه...

– يارمي هندو....

څوڅوځلې يې لکه ليونې له ځان سره زمزمه کړه، هغه يې دومره خوښه
شوې وه چې لکه دونې څانگه دهغې له پاره همداسې زما ترسررا تاویده
اوتاویده، داسې چې له ډيرې مينې يې غوښتل زما سر په خپله غيږه کې
ونيسي او... خو داکارې ونه کړ يوازې يې راته وويل:

– ته رښتيا دولت خان يې... تاسې چې څومره لوی زړونه لرئ، هغومره له مينې او عاطفې هم ډک دي، او که داسې نه وای دداسې سندرو ايجاد گر به نه وای... زمانې گرمه نه ده چې تل ستاسې د همدغې لويې خبرې کوي...

ما که هر څومره ورته وويل چې ستا انې ولې داشان خبرې کوي، هغې مې د ام دونې پاڼه سترگو ته وښوروله، تر لاس يې ونيولم اوله هغه ځايه يې پورته کړم... لمړنوي د مازديگر په ټنډه زيږي سلامونه کول، چې مور دام دونې له سيوري راپورته شو، روان وو خودا تراوسه هم له ځان سره په زمزمو وه، داسې چې سړيې هم ورسره ښوراوه، د مات زړو قدمو په اهنګ کې يې په نازک خوډير خواږه هندکي غږکې درگرده له خولې راوتل:

يارمې هندو زه مسلمانه ديارلپاره درمسال جارو کومه....

يارمې هندو... يارمې هندو...

(۴)

په هندوستان کې دکال ښکلې ورځې، دکال ښه موسم اودمیلو موسم له سپتمبرڅخه وروسته پیل کیږي، دغه شپې ورځې لکه زموږ په وطن کې دترخه ژمې له ښکیل څخه دوتلوشپې ورځې پسرلنۍ وي، دلتته له گرمیوڅخه دوتلودموسم شپې ورځې همدغه دي... په همدغو شپوورځو کې هم گرمي اوهم درانه برساتونه پای ته رسیږي... دډیلې په ښار کې هم دغه شپې ورځې دمیلوورځې وي، په دغه ښار کې دمیلوترټولو ښکلي ځایونه، هغه تاریخی ځایونه دي چې هغه په هند کې دمسلمانو واکمنانو له خواجوړشوي اودهغوی تلپاتې یادگارونه بلل کیږي... اوس ټول هندوستان یوه خوا اودغه تاریخی اوهنري ارزښتونه بله خوا دي، که دهندپراخې خاورې دغه هنري یادگارونه په خپله ټنډه نه درلودای، ښایې چې هندوستان به کله دهند اونړې دسیلانیانو له پاره دپاملرنې وړسیمه نه وه، که تاج محل غونډې دمینې یادگار دغه هیواد نه درلودای، چابه ددغو درنو درنوبرساتوپه لور له لرې لرې هیوادوڅخه پردغه لور رامخه کوله، هندوستان داسلامي دورې پردغو هنري وړتیاوو تراوسه هم

اوچت دی، اوددغه پراخ هیواد بنکلادمسلمانانوپه لویی کی لکه له لمرسره مینه هرچاته خرگنده ده...

له اوږدې مودې راپدې خوا لکشمی غوښتل چې ما دډیلی په تاریخی ځایونوباندې وگرزوي، خو دایوه، دوې اوونۍ کیدې چې ویل یې زموږ ټولگیوال ټول غواړي، په گډه دډیلی پر تاریخی ځایونو باندې راوگرځي، که څه هم ماورته وویل چې ما ددغو تاریخی ځایویوزیات شمیر تراوسه لیدلي دي، خودې بیا هم ټینگارو کړ چې ددې له ټولگیوالو سره په دغه سفر ولاړ شم. دیکشنې ورځ وه چې موږ اته نهه کسه یوځای په دغه نیت له کالج څخه وخوځیدو، موږ په هغه ورځ خورا ډیر ځایونه ولیدل، قطب مینار ته هم لاړو، دهغه ددنگې لویی په لمنه کې موږ او ټول سیلانیان لکه میرتانه یوې اوبلی خواته سره خواره واره شوو، لکشمی له ماسره وه، هغې ددغه پرتم لوړتیا ته وکتل، کله چې هغې دماز دیگر لمر ته مخامخ ددغه سترمنار لویی او لوړتیا ته کتل، خورا ښکلې ښکاریده، هغه سره له دې چې دا دهغې لویی په پرتم کې ډوبه وه، ما په دغه شیبه کې خدای شته دهغې دندارې پرتم ته کتل، دهغې اوچتو کتو دهغې دمخې خوا پیکې هم شاته ور واپراوه، داسې چې که هرچا په هغه شیبه کې هغه لیده، دهغه خورې زلفی یې لیدې نوله شکه پرته یې دمجنون ولې ښکلې ونه اودهغې دنگتیا سترگوته دریده، ماته په همدغه مهال کې هغه ښکلې پښتو شعر را یادشو چې :

(ته چې په بام باندې ولاړه وې تا چا ته کتل

خلک زما په ننداره وو چې ما تاته کتل...)

هغې تر ډيرو پورې دهغه مینار لویې اولور تیا ته وکتل او وکتل، کله چې دهغه له کتووز گاره شوه، ماته یې وکتل، سترگې یې له اوبسکو نه پوهیږم چې ولې راډکې شوې، غبرگې غبرگې اوبسکې یې لکه دبرساتي باران څاڅکي مړې مړې توې کړې، په داسې حال کې چې زما پراوړه یې خپل لاس نیولې و، په ژرغونی اکر یې راته وویل:

— ما دلومړي ځل له پاره دغه لویې د دغه لوی اوگني ډیلی په زړه کې نن ولیده...

ددې دغې خبرې ما ته هم پوښتنه را پیدا کړه، خو وروسته راته څرگنده شوه چې هغه په خپل دوه وشت کلن ژوند کې دالومړي ځل و چې دلته راغلي وه، دایوازې لکشمی نه وه، زموږ په ډله کې چې دډیلی ښار اوسیدونکي مسلمان هم وو، هغوی هم تراوسه نه قطب مینار لیدلی و اونه پوهیدل چې دا کله او چا جوړ کړی دی. بشیر احمد خان زموږ په ډله کې یوبل کاکه ځوان و، کله چې ما له هغه څخه ددغه لوی مینار دجوړیدو په اړه پوښتنه وکړه هغه خپل ټول معلومات په دغه جمله کې خلاصه کړل: (ماته مې مشر چاچا ویلی چې داد انگریزانو په دوران کې یوه مسلمان جوړ کړی دی...)

لکشمی په دغه شیبه کې بدله شوې وه، له هغې سره اوس یوبل شان احساس مل شوی و، هو، یوبل شان داسې چې سپری پرې پوهیده ددې دغه دروند احساس له یوه درانه افسوس اوارمانجن دریغ سره ملگری دی، داسې احساس چې زه هم نه پرې پوهیدم... په دې چې هغې په خپل هغه احساس باندي خپله خوله پټه نیولې وه...

له ماسره دمنار په شمالي لور روانه شوه، هلته دډيلي ديوه لوی واکمن التمش قبرو، کله چې ما دالتمش وران شوی قبر ته لاسونه پورته کړل، دې هم دواړه لاسونه لکه زما په شان پورته ونيول، ما خپله دعا وويله، خوددې لاسونه لاهم داسې په هوا کې پاتې وو، راته موسکي سوه، او هيله يې راڅخه وکړه، کوم څه چې ما په دعا کې وويل هغه دې ته هم ووايم: زماله پاره دهغې دغه شيبه په ځانگړې توگه خورا مهمه وه، هغه شيبه، هغه انځور: بنکلي دنگه ونه، ژرغونې تورې سترگې، اوچته پزه، بنکلی غاښ، هماغه شان لکه چې دپښتونوميالی شاعر حميد ماشوخیل کله چيرې له چا سره ليدلې وو، اودا اوس يې دالله دربار ته دواړه لاس نيولي دريدل، ما ته دغه انځور يوبل شان انځور راکړ، هيڅ مې ورته ونه ويل، يوازې مې ورته کتل چې دې بيا راته وويل:

زړيوڅه راته ووايه، لاسونه مې ښورې، سترې شومه...

ما بيا هم له يوڅه کتو وروسته ورته وويل چې له پاک خدايه دډيلي دغه ستر ټولواکمن ته دبښنې غوښته وکړه اووايه چې ددغه لوی پاچا ځای دې جنت وي... هغې په خپله نازکه وينا کې دهغه لوی پاچا لپاره همدغه دعا وکړه...

—ای لويه اوبښتونکيه څښتنه...

خوشبيني يې دهغه سترواکمن قبر ته په ځير ځير وکتل، هغه دزما نې ديوه لوی واکمن مزار و، خو هلته اوس کراره کراري وه، هلته اوس له مور دواړو پرته نور څوک نه وو، او هلته نن هيچا هم چا ته نه ويل چې دلته اجازه نشته... دلته مه گرځی... چې داده دودستان دستر ټولواکمن قبر دی... اودلته دهغه لوی

واکمن په دربار کې اوس له مجنونو ملنگانو پرته د بل چا ټيیکه نه وه، او هغه اوس دلته له ځان سره نه زور درلود اونه هم زر... لکشمی ته ددغه لوی پاچا په باب دخپلې انۍ هغه خبره وریاده شوه چې دې ته یې کړې وه:

(دا هغه لوی واکمن دی چې دده په زمانه کې به د ډیلي بشارته پرته له اجازې په هوا هم څوک نه شول نه رانوتلای...) خواوس دومره یوازې دی چې زاړه قبر ته یې زموږ ژړا راځی اوموږ یوازني څوک یو چې دعا ورته کوو...

زما هم زړه اوس دغې سړې فضاتو راتنگ شوی و، ځکه مې لکشمی ته وویل:

— ما مې له مورې دا خبره اوریدلې وه چې په دنیا کې له یوه خدایه پرته نور څوک لوی نشته، لوی یوازې له هغه سره ورده، دانورې لوی دڅوور څوډي، وگوره دادنرې دوخت لوی پاچا و، خو نن یې هغه خواخوږي، لوی او هغه پرتم چیرې دی چې دغه نریدلې گومبزه یې ورجوړه کړي... ټول کال دهند برساتونه ورباندې اوری، له یوه خدایه پرته یې نور څوک نه غږ اوری اونه یې هم څه پروا لري... هر انسان باید هروخت له ځان سره په دې باوری وي چې یوه ورځ داسې ورباندې راتلونکې ده چې یو څوک ورته ویلای شي:

یو وخت پاچا وم اوس ملنگ د دنیا شومه...

موږ دواړه دهغه مزار له څنگه راپه دې خوا شو، روان وو، چې په زړه کې یې یوه بله ورتیره شوه او له ما یې پرته له مقدمې پوښتنه وکړه چې:

– دولته... راته ويلای شي چې کله سړی مړشی سوځيدل يی ښه دی
که ښخول؟

ددې دغې پوښتنې يوپه يو له اوريدنگ سره سم حيران کړم، نه پوهيدم
چې څه ورته ووايم، په دې چې دانوپه خپله څه ساده پوښتنه نه وه اونه هم ده
خو زرخدای راجوروله اوترخوله مې ورته راووتل:

– تاسې ته سوځيدل اوموږ ته ښخيدل ښه دي... تاسې ته دامنظوردی
اوموږ ته هغه...

ما نورڅه دې ته نه شوای ويلای، په دې چې زه تردې زيات په دغه اړه
نه رڼيدای شوم اونه مې نورڅه ذهن ته راتلل، خودې بياهم له ماهيله لرله چې
زه بايد يوڅه ورته ووايم، دې غوښتل زماله خولې دا واورې چې داغوره دی
اوپاهغه... خوماهمداورته ويل چې ستاسې يې هغه اوزموږ يې دغه...

خو ددې زړه لاهم له ما څه غوښتل، هغه چې دم گړې له ماسره نه وو،
زه په همدغه سوچ کې وم، چې ددې له خولې په موسکا موسکا کې راووتل:

– نه سول ښه وي...

په دې خاطر چې ددې دليل مې اوريدلی وي، غوږ مې ورته ونيو، خو
داسې څه چې زماترهغه دې ښه وي له دې وانه وريدل، هغې همداويل چې کله
انسان له ژوند سره خدای پامانی وکړي هغه له (اپروالا) سره يوځای کيږي،
چې وروستی سرمنزله هماغه دی...

يوڅه نورې هم يې راته وويلې، خو زما له پاره بياهم ډير څه نوي په کې نه وو، راته موسکۍ شوه او پوښتنه يې رانه وکړه چې ته ولې په دغه برخه کې څه نه راته وايې، تا خوتل زما يوه خبره هم بې له ځوابه نه ده پرېښې، اوس څنگه چوپ شوې، زه پوهيرم چې ته له سوځيدو څخه ډارېږې، وگوره زموږ هندوان څومره مېړني، څومره زغمونکي دي چې اور تروروستې لمبې پورې هم په خپلوهډوباندې اخلي او تروروستې لمبې پورې يې له مينۍ سره يوځای زغمي...

پرې يې نه بنوډم، څومره مې چې ځان يوې اوبلې خواته ناگارکړ، ونه شوه، هغې په دغه اړه له ما هم يوڅه ويل غوښتل ځکه مې زړه نازړه ترخوله ورته ووتل:

– زما لپاره نه سوځيدل مهم دي، اونه هم بنخول، کاشکې دايوهم نه وای، دادواړه ښه نه دي، دواړه هغه څه دي چې انسان له خورا ناکامۍ هغو ته ځان سپاري، که رښتيا مې پوښتې زما دادواړه له همدې امله نه خوښيږي او دواړو ته په ښه سترگه نه گورم... هو، زما نه داخوښيږي اونه هم هغه...

دواړه انسان اوژوند دابد له پاره د ورکې اوپای پر سرمنزل باندې سپاري، داسې چې بيا يې کله هم پردغه خوا نه راپرېږدی او نه يې په زړونو کې دومره رحم شته چې ديوه درنگ له پاره اجازه ورکړي چې هسې يوځل خپلې سترگې شاته ور واړوي... دوي زموږ دزمانې ترا توم لرونکوواکمنانانوهم ظالم اوبې رحمه دي...

په دوي کې ښه نشته، دواړه بد دي دواړه، که ستاسې دی اوکه زموږ... دوی دواړو ته دنيمې لارې ناځوان ملگري ويلای شو ځکه چې دوی له موږ

سره زموږ د خوشالی په پای کې ډیره سخته ناخوانی کوي... زه خو له دغو
دواړو سره مینه نه لرم... ستایې خوبه...

په فکر کې راته ډوبه وه... نه پوهیږم چې په زړه کې به یې څه ورتیریدل،
مخکې تردې چې له ملگرو سره یوځای شو او چالان مو ترته ورپورته شوو زما
دا خبره یې ومنله اوراته ویې ویل:

– ته رښتیا وايې، څوک اوڅه شی چې له اذله مخکې ژوند په ورکه
اونابودی سپاری، هغوی تل بد وي، هغوی ښه نه لري اونه په ښویاد پري ...

(۵)

زما اولکشمی ناسته پاسته ورو ورو یوه پرله پسې سلسله شوه، یوه غمیزه شوه، مور دکالج په شاوخواکې له یوه بل سره لیده کاته درلودل. له هغې سره زما ناسته پاسته هم د ځان ساتي پرپوله باندې روانه وه، په دې چې که رښتیا ووايم، ددې نورو تودو خبرو خو زه چندانې زمری نه وم، هغه هم په دغه حال اوله داسې چا سره چې ژوند یې لکه آینه په تودو اوسرو دواړو کې راته خولې خولې کیده. خودهغې دغه حالت هم نه شواي کولای چې زما احساس لیونتیا راوپاروي، ځکه مې دځان له پاره امن اوخوندیتوب په دورانديشی کې لیده. ما دهغې احساس لمبې نه احساسولې، په دې چې تراوسه پورې دهغې دژوند سکې ماته یوازې خپله یوه خوا رانښوده. دهغې په کړو وړوکې، دهغې په ښکلاکې شهوانی اوشیطانی تلوسې زما فکراو احساس نه بدرگه کاوه، ان چې دهغې په تودو تودو تلوسو کې زما احساس سریده خولاتودیده نه...

په هندوستان کې هم لکه دلویدیز غوندي دجمعی ورځ رخصتی نه وي، ښوونځی اوپوهنتونونه خپل کار لکه دنورو ورځوپه شان په عادی توگه ترسره کوي، همداسې دمني دجمعی یوه ورځ وه، سخت شمال لگیده چې مور دواړه دیوه کتابتون په زړه ورننوتو، په لومړي پور کې مو څه دوپلو له پاره ونه موندل، همداوه چې مخامخ پنځم که شپږم منزل په بریښنايي زینه کې ورپورته شو، په بریښنايي زینه کې مخامخ لویه هنداره وه، مور دواړه هغې ته

مخامخ ودریدو، خو داسې ښکاریده چې هغې هندارې هم زماشېلې اوز یېږې
ځوانۍ ته دلکشمی د پی مخې اوبښایسته ځوانې په پر تله هرکلی نه وایه...
دزینې داشارې تېې دپنځو پرتوري باندي ودریده... مور ترې راووتو، مخامخ
دلوستنې دالان ته ورغلو او هلته پریوه میزباندي یوه اوبل ته مخامخ آرام
کیناستو...

شمال یې وینېته داسې گډوډ کړي وو، چې هرچا فکر کاوه، همدا اوس
خوشیومخکې دچا دمینې لاس دهغې د زلفوله تاو راتاوخه را وتلي دي،
دیلی په کال کې یوموسم همداسې لري چې په جنکیوباندي سرې گمانی کوي
اوډول ډول پوښتنې دسرې ذهن ته ورولي... خو ښه والی په دې کې دی، چې
دلته څوک څوک نه پوښتي، دلته لکه زموږ په ملک کې څوک په چا پسې پلته
اوڅراغ نه وي، دلته ژوند په رښتیا هم لکه جمنا غوندي ټول عمر په پټه خوله
روان دی، اوهرڅه یې یوازې په زړه تیرېږي، دلته ژوند له چغوسره ملگری نه
دی، بلکې دلته ژوند له خوند اودرد سره درازونو سندرې وایی اوځان داورپه
لمبوکې دمرگ تردمه ځایه رسوي، هلته له سندرو لویږي... خوانگازې یې زربیا
نه آرامیږي...

لکشمي ته په داسې حال کې چې په خپلوناژکو گوتویی دمجلې پانې
اړولې رااړولې وریاده شوه:

— هو، رښتیا دانې کره مې له مورسره تللې وم، هغې راته وویل چې
دولت خان ته مې سلام وایه...

ماورته وخندل، په زړه کې راتیره شوه، نه لیدلې، نه کتلي، سلامونه تللی
رغلي...

– ډيره مننه، دهغې يې له سلام سره څه دي، ولې يې نمستی نه ويل؟

– تاسې سلام وایاست، مور نمستی، هماغه يې وایه...

– مننه، زما سلام نمستی دواړه ورته وایه... یوه ورځ به یې لیدو ته

ورځم... اوځان به وربنیم...

– هو، هغې هم وویل چې یوه ورځ یې راوله...

په لکشمي هغه په رښتیا هم ډیره گرانه وه ددې په وینا هغه ددې هرڅه وه له هغې سره به تل کیناسته او پاڅیده، ځکه هغې به تل ویل چې دا له هغې څخه تل دپخوا په اړه پوښتنې کوي او هغه یې هم ورته وایي... یوه له هغوتیرويې په دغه ورځ ماته هم وکړه:

– زه هغه تل گروم، دپخوانو زمانو پوښتنې ترې کوم، دپخوانو په خاطر

له هغې سره مینه لرم، دا چې پرما تیر یادونه ښه لگيږي دهغې لیدو ته ورځم او په شپو شپو یې اوږدو اوږدو خبروته غوږ نیسم او یایې ترې لیکم...

زما له پاره هم ددې دا خبر د پاملرنې وړه ځکه مې پوښتنه ترې وکړه:

– په لیک لوست پوهیږي؟

زما دغې پوښتنې دهغې حیرانتیا راو پاروله ځکه یې په جدي توگه

ځواب راکړ:

– هو، هغې ډیر څه ویلي، هغې کمبریج هم پاس کړی، ډیر څه یې

لیکلي دي او هغه په ډیرو خبرو باندې تر ډیر خلکو ښه پوهیږي...

ددې دغې خبرې زما غوږونه راوکړنگول، په دې چې تردغې شیبې پورې ما فکر کاوه چې دهغې انې به هم لکه زما دانې غوندې په پتوسترگو دپخوانو کیسې په تورو شپوکې کوي... خو اوس دهغې په اړه زما نظر ګردسره بدل شوی و. داچې لکشمي به په هره اوونۍ کې هغې ته ورتله له هغې به یې یوه نوې خبره زموږ په باره کې اویاهم زما په باره کې راوړه، ځکه مې نن هم دنوې خبرې یاددې اوونې دخبرې پوښتنه ترې وکړه:

– په دغه اوونۍ کې یې هم څه نوې خبره درته وکړه؟

هغې وویل:

– له هغې څخه زما پوښتنې اوس تل ستاسې په باب وي، له هغې سره تراوسه زما ددولت خان کیسه پای ته نه ده رسیدلې، دهغې دولت خوښیږی، دهغه په اړه کیسې کوي، په دې چې ددې انا وایې هغه ددې دانا هم خوښیده، زما دانۍ انا هر څه دهغه په باب اوریدلې وو، خو ددې هغه ټولې اوریدنې دکتابوخبې دي... هو، دهغې ددولت کیسې خوښیږی، له هغو سره یې سروکار دی، خو زما له دولت خان سره ناسته پاسته ده، هغه ددولت خان کیسې ماته وایې اوزه هغه بیا خپل دولت خان ته وایم... مانا داچې له دولت خانه تردولت خان پورې...

ما ته یې پوښتنه راپیداکړه چې پوښتنه مې ترې وکړه:

– ستا دولت خان؟

دې زر راته وویل:

– خبرې ته کونج مه ورکوه، زما دوست دولت خان...

هغې ويل چې دولت خان لوی او بریمن جنرال و، خو دریغه چې یوه خورا لویه غلطي ترې وشوه...

— هغه څه وه؟

— هغه داچې که ده خپله په بابرېسي کابل ته استازي نه وای استولي اودهغه پرځای یې ابراهیم لودي خپل تیروتنو ته ځیرکړی وای، نوبیا به هندوستان د پردیومنگولو ته نه لويده، دولت هغه له کابله هند ته راروان کړ، غوښتل یې چې پر خپل لاس یې دډیلی پر تخت کینوي، داچې دې په لاره کې ناروغه شو، او یاهم ناروغه کړ شو، ترډیلی پورې راونه رسید، بابر چې دده په پله ډیلی ته راوخوځید هغه دده له برکته دډیلی واکمن شو...

لکشمی لا داغم لړلې کیسه کوله، لایې پاې ته نه وه رسولې، زما زړه یې راتنگ کړ، په دې چې داډول خبرې زما لپاره چې له دغو کړو وړو وروسته هندوستان ته راغلی وم یوڅه دردونکې په دې وې چې که څه هم هغه زما له راتگه خورا پخوا تیرې وې، خو زما لپاره داسې وې لکه چې همداڅه موده پخوا په دغه مځکه باندې تیرې شوې وې ځکه مې دخبرولرې ورغوڅه کړه:

— جالبه او دردونکې....

زه همداسې دڅو شیبوله پاره د فکرځولي شوم، لکشمی لکه چې زما په دغه اکرباندې پوه شوه، لاس یې دمیزپرسر زما لور ته راوغزاوه، داسې چې غوښتل یې څه راته ووايي، لایې موسکا په څیره اوشونډو کې غوتی غوتی کیده، چې ترخوله یې راووتل:

– فکر کوم ډیر خپه شوې، خپه کیره مه، له دغې کیسې په سوونو کلونو تیر دي، دا اوس د تیرو او نژدې له یاده وتلو یارانو یوه یاراننه وه، هو، یاراننه... چې هغه مهال تیره شوې هغه ستا خبره په هماغه مهال په کې د مینې بنگرې مات شوي دي...

ما په مینه مینه ورته وکتل، دې هم داسې راته کتل چې په خپلو توسترگو کتوکې یې له مانه زما مینه ناک کاته په موسکا موسکا سره ولوتل، اوس یې زما پرځای هم خپلولا سوت ته کتل، چې ماځواب ورکړ:

– چې خپه شم څه به وکړم... خوستا انا باید زر وگورم... هغې نور هم څه نوي درته وویل؟

– بېننه غواړم. ما غوښتل چې هغه بله خبره هم درته وکړم، خو ته دومره زر ځوابي شې چې له ماڅخه اصلي خبره په بله لاره شي...

– مامې لاس دهغې پر لاس کینبود او ورته ومې ویل:

– ډیره بېننه غواړم، ما فکر وکړ چې ستا خبره پای ته ورسیده...

هغه بیاراننه په خندا شوه:

– زه پوه شوم چې پر تا باندې د دولت خان د تاریخي تیروتنې خبره ښه ونه لگیده، خو زما دانا دابله تر هغې هم درنه وه لکه چې ماته یې کوله:

– پتانان د تاریخ په اوږدو کې داسې قام و او دی چې لویې واکمنې ړنگولای شي، دوی ډیر ملکونه او ډیرې واکمنې له نورو نیولې، خو تر ډیرو یې ساتلې نه دي، ځکه چې دوی لکه څنګه چې زر اتفاق کوي، همداسې زر بی

اتفاقه کيږي هم، هغې وويل چې کله دوې خپلې دغې بدمرغۍ ته دحل لاره پيدا کړي، تردوې به هوبنيار اومهذب ولس په نړې کې بل نه وي...

رښتيا رښتيا، دروغ، دروغ نورنو ما دپورتنۍ خبرې په وړاندې ددليل په نامه څه له ځان سره نه درلودل، دې چې څومره دغه رښتيني فلسفه ما ته غږوله زه يې په فکر کې ډوبلوم، يوازې دهغې تورو سترگو ته مې کتل، خولې مې نور کار نه کاوه بنايي که زما پرځای بل څوک هم وای، همدغه اکړبه يې مل وای اوهمداسې حالت به خامخا وردغاړې کيده... دهغې نازکو شونډو ته مې په ځير ځير يوازې کتل، اوپه فکر کې راتيره شوه نه چې په دغو درنو خبرو دهغې ژبه اوشونډې نه وي زخمي شوې... دهغې دنگې غاړې ته مې وکتل چې نورې هم ډاډول درنې اوزيرې خبرې په کې شته که پای ته ورسيدې....

هغه زما پر دغه حالت باندې پوه شوه، چې زه رښتياهم ددې خبرو يوڅه سوچي غوندې کړم... له ځايه اوچته پورته شوه، داورده دهليز له هغه سره يې په څو شپوکې دشدوچای دوې تودې پيالی په لاس کې رانيولې وې، يوه يې زما مخې ته کيښوده اوبله يې خپلې...

— وڅښه هوا سپړه ده، تود تود يې وڅښه...

— مننه، هو داچای به زما سپړه اروا يوڅه راتوده کړي...

— ستا سپړه اروا؟

په همدغه خبره بې دزړه له کومي هيله راڅخه وکړه چې نورنو ددې خبرو بڼه په بله خوا کړي، خپل لاس يې زما پر لاس باندې کيښود، دهغې لاس تود و، داسې چې کله يې زما پر لاس باندې کيښود، ما ته يې هم تودوالي خوند

راکړ... لکه چې داهم زما پردغه احساس باندې پوه شوه، زما لاس يې په خپل لاس کې کلک ونيو، راته ويې کتل وشرمیده... پرتورو سترگويې د ختلو بڼو دروند والی ما له ورايه لیده، داسې چې په خورا سختۍ سره يې پورته اوکښته کولې... ځکه يې دخپل زړه په ټوله تودوخه کې راته وويل:

– تا کله دبرسات په شپوکې دجمن او يادافغانستان دکوم سيند په آرامه غيږ کې دسيورمۍ ننداره کړې؟

– نه، ما يوازې داوړې په زړه کې دهغو دزړونو فرياد اوريدلی دي...

– هو، جمن زما په همدغه آرام خوتاوده احساس باندې خوښيږي... آه، زما... آه...

لايې هم زما سور لاس په خپل تاوده نازک لاس کې تود تود کيده چې هيله يې راڅخه وکړه:

– داسې يوه ښکلې لنډې دې په ياد ده چې دم گړې زما په زړه باندې راسيوری شي اوزما... يوه ښکلې لنډۍ چې ښکلا يې په ژباړه کې زخمي زخمي نه کړي...

خوشبېبې مې په داسې يوه لنډې پسې خپل ذهن خراغ کړ، چې وکولای شى دهغې زړگې تسل کړي، يوه راغله، خو ښه مې نه شوه، دويمه راغله هغه مې هم خوښه نه شوه دريمه خدای برابروله، برابره شوه اومخامخ مې دې ته ترخوله ور ووته:

اورچې بليږي اخر مړ شي زړه چې مين شي هميشه لمبې وهينه...

لكه چې هغې سمه وا نه وريده زړې ترخوله راووتل:

— څه شى، څه شى، يوځل بيا يوځل بيا....

اور چې بليږي اخر مږ شي زړه چې مين شي هميشه لمبې وهينه...

لمرلويدلى و، چې هغې بيا په خپله كتابچه كې دغه لنډې هم وكنبله، داځل دغې لنډې پر هغې باندي درنه اغيزه كړې وه، داسې چې څومادي ته هغه ويله اوپاى ته مې رسوله دتورو زلفو سيورى يې په كتوكتوكې زما پرخوا راپريوت، په مينه مينه يې خپل مخ زما پرمخ باندي راولگاوه، سريې راپورته كړ، په ځير ځيري راته وكتل، سترگې يې سره وغړولې، څو مړه يې چې كولاى شول، دومره يې دخپلومينه ناکو كتوپه غيږه كې ونيوم، داسې چې ما ته يې زما دمشرې خور مينه ناک كتل رايادكړل، هو، دهغې چې كله به يې په شوځي باندي ووهلم، زما به نور څه له وسه نه كيدل په زوره زوره به مې ژړل، هغې به چې زما اوبنكي وليدې، زر به راغله اوپه غيږ كې به يې ونيوم، په يوه اوبله خوابه يې بنكل كړم، زارۍ به يې راته وكړې چې نوردې نه وهم مور اوپلار ته ونه وايې ... ، زما به هم زړه تسل شو، اوځان به مې آرام ونيو، لكشمي هم اوس ماته په همداسې يوه حالت كې بريښيده، زه اوس هم نه پوهيدم چې ددې زه خوښ شوى وم كه دغه خوږه لنډۍ اوكه دواړه، لنډې يې څو ځلې نوره هم په خپلوشونديو باندي يوې اوبلې خواته سره و زغلوله، ما ته يې كتل اوله ځآن سره گډه وه:

اور چې بليږي.... اخر... مږ شى... اور... چې... به ليږي... آخر...

لايې دويمه مسره نه وه ورپورې پتليز کړې چې سترگې يې له اوبسکو راډکې شوې، غبرگې منگولې يې خپلو غبرگو سترگو ته ونيوې، داچې ولې اودخه لپاره، دا هغه څه وو چې ددې دزړه په تل کې وو، هغه يې ماته هم نه ويل، او کله کله به يې په هغوباندې لا ځورولم هم... نن هم زه نه پوهيدم، چې پردې دغې تيکې اغيزو کړ اوکه به نورڅه وو، هو، پرې پوه نه شوم، ځکه چې لکشمی کله کله داشان درنه خو نا سپرلې ژراما ته په درنو درنو کتوکې کوله...

ترسکنيې ما بنام هم خبره تيره وه، هغې نن له ما هيله وکړه چې تر کوره يې بايد بدرگه کړم، ورسره ومې منله، ددې کورته چې کومه لاره ورغلې وه، هغه هم پرگنيو کوڅو اومالتو باندې تيره وه، په هر ټکي کې به يې يوه يوه نوې خبره راته کوله، دلته هم مسلمان اوسې، انا مې وايي دلته هم پټانان اوسيدل، دلته لږ هغې خوا ته ...صوفی... زيارت دی....

لا دغه لړۍ پای ته نه وه رسيدلې چې موږ ددوې کورته څيرمه ورسيدو، دلويې بنگلې مخامخ يې دسړک په سر يوه لويه غريبه کورنې په چوپړې کې اوسيده، او ټول عمر يې دهمدغه سړک پر سر تير شوی و، دکورميرمنې دخپلې چوپړۍ مخ ته اوربل کړی و اوله خپلو پچيانوسره خوشاله ورته ناسته وه، اوربليده اوکرارې کرارې لمبې يې کولې، موږ لا دلکشمی دوې کورته نه وو رسيدلی چې دا اور لمبې يې ورو ورو تپيدې، لکشمی هغو ته وکتل، اودهغو له کتو سره سمه يې لنډۍ په شونډو راغله، دا له موټره کښته شوه، دکورموټروان يې په دروازه کې دريدلې و، چې ما بيرته خپل استوگنځی ته راوړسوي، دې له ما سره خدای پامانی وکړ، بيا يې په يوه اوبله خوا دزړه له کومې مچې کړم، کله

چې زه مو تر ته و ختم او تر هغومو چې دا له سترگو الونيا كيده، هغه ولاړه وه او
لايې هم دخپل زړه درد ته دهمدغې لنډۍ ببوزې په سوچ سوچ كې واوه چې:

آورچې بليږي اخر مړ شي...

آورچې بليږي... آخر مړ شي...

زړه چې مين شي هميشه لمبې وهينه ...

(۶)

نه پوهيږم، څه مې ليکل، يوڅه خومې ليکل، په هغه ورځ مې ان ترمانښامه بورې ليکنه وکړه، گوتې مې پر قلم باندې درنې درنې شوې... دپانې پرڅولیکل شويو کرښو مې کيښودې اودمیزله سره پورته شوم، دکوتې دهليز ته ووتم، نوې دسکنيې ما ښام خپه راخوره شوې وه، تيارې کرار کرار ځان راغوراوه، په دهليز کې پښه نيولې غوندې شوم، زما کوتې ته مخامخ زما هندي گاوندې انند پرکاش اودهغه ميرمن چاندني دواړه تاوده تاوده گر ځيدل، زما يې هم تلوسه کړه، خوشيبيې ددوی برنډې ته مخامخ ودریدم، دلته به زه تل دریدم، کله کله به مې له همدغه گاوندې اويادهغه له ميرمنې سره له همدغه ځايه خبرې هم کولې، په دغه ورځ هم دلته ودریدم، خو دوی خورا بوخت راته معلوم شول، څو شيبې نه وې تيرې چې چاندني يوه گيدې شمې په لاس کې راووته، يوه يوه يې دبرنډې پرديواله باندې له دغه سره ترهغه کتار کيښودې اوييايې له يوې نرۍ دعا وروسته هغه ټولې ولگولې، شمې ولگيدې، شاوخوايې ټوله رڼاکړه، دلگيدلو شمو تررڼا ورهغې خواته، داپه خپله له خپلې هميشنۍ موسکا سره ودریده ما ته يې وکتل اوپه خنداښوه:

— مه خواشینی کيږه اوس يې ستا دکور په مخ کې هم لگوم...

زه په اصلي خبره پوه نه وم، بې له دې چې په خبره ځان خبرکړم،

حاضر ځوابی مې وکړه او ورته ومې ويل:

– ضروري نه ده، سپوږمۍ دستور و په منځ کې ترنژدې له لرې بڼه
بښکار يږي، زه يې له همدغه ځايه گورم او خوند ترې اخلم...

هغه زما دخبرې په ناز کې پوه شوه ځکه يې نيغ ځواب راکړ:

– سپوږمۍ چې څومره لرې وي بښکلې وي، خو شمې که لرې وي له
نظره لويږي، پر پرېده چې نژدې يې درته ولگوم...

هغه له يوې گيدۍ شمو سره راغله، زما دکور تياره دهليز يې هم په
شمورانه روښانه کړا ورته موسکۍ شوه:

– وگوره شمې چې څومره نژدې وي بښکلې وي او سپوږمۍ چې څومره
لرې وي هغومره...

ما يې هم په ځواب کې وويل:

– خو چيرې د سپوږمې ځلا او چيرې دشمې...

زريې ځواب راکړ:

– داشمې دداسې چا په قدمو کې بلې دي چې سلگونه، سپوږمۍ يې
دنوکړۍ جوگه هم نه دي...

له چاندني سره ما تل ټوکې کولې، هروخت به مې ورته ويل چې ستانوم
دير بښکلې دی، مور په پښتو کې چاندني ته سپوږمۍ وايو... نن مې هم له دې
سره خپلې عادي خبرې شاعرانه کړې، خو شيبې لانه وي تيرې چې خاوند يې
په يوه پتنوس کې څو ډوله شيرني اوحلوا رانيولي وه او ما ته يې راکړه... ده هم
زموږ خبرې اوريدې ځکه مې له ده څخه دقضاوت پوښتنه وکړه:

– ته ووايه چاندني رښتياوايي که زه؟

– هغه خبره رالنډه کړه:

– تاسې دواړه رښتياواياست خونن به دچاندني ومنو...

– څنگه؟

– ځکه ته پوهيږې چې نن زموږ ډيره مبارکه شپه ده، نن لکشمي زموږ

په کورونو گرځي...

– لکشمي څوک ده؟

– هغه چې دنړۍ شتمنۍ له دې سره دي...

چاندني دخپل باور په رڼاکې ددغې ننۍ شپې اودهغې دلور تيا اومبارکۍ په اړه نژدې يوکتا ب خبرې راته وکړې اودغه شپه يې له خورا نيکمرغو اودرنو شپوڅخه ياده کړه، په دغوشپوورڅوکې هندکۍ روژې نيسي، کورونه پاکوي، په دې چې دوی باور لري چې په دغو شپوکې لکشمي د دوی کره راځي، په ټولو کورونو گرځي، ځکه خويی دوی په هرکلي کې شمې بلوي، اودخپلومرادو دپوره کيدوبرکتونو ته يې سترگې په لاره وي...

چاندني به چې هرځل دلکشمي نوم په خوله راوړ، نوورسره به له ډيرې مينې دچا خبره باغ باغ کيده، هغې يوځل داخبره هم ياده کړه چې لکشمي دشتمنيو ددنیا واکمنه ده، چاته يې چې زړه وغواړې هغه ورکوي... ما ته هم زما اولکشمي دليدودلومړ يوورڅو خبره راياده شوه چې دلومړي ځل له پاره لکشمي خپل نوم راته ويلي و اوماورته ويلي ووچي:

– لکشمي، خومره بنکلی نوم دی،

– لکشمي هغه چې سړي ته شته او عزت وربښی...؛

اودې ځواب راکړ چې:

– هو، هم هغه، خوزه غریبه یم، چا ته لکه هغه څه نه شم ورکولی...

په همدغو شیبوکې زموږ نور گاونډیان هم لارل راغلل، هغوی هم چې څه تیار کړي وو ماته راکړل اوما هم ترې واخیستل... شپه ښه راتیاره شوه... دوي خپلو کورونو ته لارل اوزه خپل ته... خو شمې لاهم داوږده دهلیز په اوږدو کې لگیدلې اودنژدې سکني ماښام دتور تم شمال به په یوه اوبله خوا په مینه اونا زسره اړولې را اړولې... زه خپل کور ته راننوتم، دخوږو ډک پتنوس مې هم دمیز پر سر کښود، له کړکې مې یوې اوبلې خواته وکتل زموږ ټولو گاونډیانو خپل کورونه رناکړي ول، زه لاهم په کړکې کې ولاړوم، هغه خبره رایاده شوه چې لکشمي راته کړې وه، دلته خلک دډیرو خدايانو ښه نمانځنه کوي، درناوی یې کوي ځکه نو خدايان دلته خوشاله دي... زه په همدغه سوچ کې وم چې تلیفون په شرنګا شو، له کړکې رادې خوا شوم غوړی مې پورته کړه، پلار مې له کابل په لین کې و، زما دجوړوالي پوښتنه یې وکړه، دایې هم راته وویل چې مشرورور مې دادوه ورځې کیږي وسله والو کسانو له کوره ایستلی نه پوهیږم چې همدلته یې په ښار کې چیرې ساتلی اوکه یې شمالي ته بیولی دي...

په هغو شپوکې پر کابل باندي دغلو اوسړي وژونکو چې دشمالي دغلو داړې یې په سر کې وې واکمني وې... زما یې هم فکر سره گډوډ کړ، په دې

چې دهغه مهال وسله والو ته دانسان مرگ دچرگ ترمرگ هم اسانه و... ځکه نو داډول ناوړه زيرې هره ورځ زموږ ترغوږو يوې اوبلې خواته تلل اوراتلل، زه په همدغه غم کې وم، په دې فکر کې وم چې ورور به مې ژوندی وي که نه؟ چې بياتليفون په شرنګا شو، سره له دې چې لاس مې نه ورته، خو زړه مې وکړ اوغوږې مې دزړه په زور را پورته کړه، داځل مې د ورور غږ ترغوږ شو، هغه ته مې دپلار دخواشينې خبره ورکړه، هغه هم خبرو، خوزرېې راته وويل چې ته بې غمه اوسه، پرما تراوسه څه نه دي شوي...

غوږې مې کينېوده، زړه مې يوڅه سره راټول شو، سره له دې چې دغو څو دقيقوزمه د فکر هرڅه سره گډوډ کړل، بيا مې ترکړې دباندي وکتل، لاهم دگاونديانو پر بام او دهليزو باندي شمې بليدي اور ناوويې هره خوا په سراخيستي وه...

زما دکور په دهليز کې هم دشموليکو خپله رڼاکوله، زما فکر لاهم دکابل په تياروکې نښتی و، لاهم سم نه وم آرام شوی چې زما دکوتې دروازه کراز کراز راوتکيده... زه نژدې ورغلم او غږ مې ورباندي وکړ:

— څوک؟

— زه (نری ښځينه غږ)

— تاسې څوک يې؟

په خورا نا آشنا غږ کې:

— زه لکشمی يم...

رښتيا زما خپله ټولگيواله لکشمي گړدسره په يادهم نه وه، خواوس مې چې دلکشمي نوم واوريد په ټول بدن مې دچا خبره سره لره را ننوته، زما په ذهن کې يوازې د چاندي کيسه همداسې ژوندي پرته وه، بله داچې لکشمی کله هم زما کوتي ته په داسې درنه اوتياره شپه کې راغلي هم نه وه... يوې اوبلې خواته مې وکتل، هيڅ مې هم ترسترگو نه شول، له دروازې په يوه خوا شوم چې دروازه بيا په ټکيدوشوه... بيامي زړه نازړه غږ پرې وکړ:

- څوک يې؟

هغې بيا په ډيره ارامه ژبه ځواب راکړ:

- زه يم.

- تاسې څوک يې؟

- زه لکشمی يم...

که رښتيا ووايم زه نورهم نارامه شوم، په دې چې خوشيبي مخکې زما گاونډی چاندي اودهغې خاوند داخبره کړې وه چې نن لکشمي ديوي پر ټولو کورونو باندي گرځي، ځکه نو زه په همدغه فکر کې لکه پانه اوس داسې لړزېدم، په دغه شپه کې چې مادهغې نوم واوريد له ځان سره مې وويل چې گواکي: (راباندي راغله...) اوس نه پوهيدم چې څه وکړم، اوڅه شان دروازه ورته خلاصه کړم، هره شيبه يې اوس غږ هم اورم چې راته وايي لکشمي... راتلل نور توروې که سپين... يوځل خو مې ژمنه وکړه چې پرېرډه دروازه ور خلاصه کړم، توکل مې د پرخدای وي، پرېرډه چې څه راته وايي اوياسه راباندي کوي... خو اوس زه دومره بې واکه شوی وم چې دخپل ځان واک

اوځواک هرڅه رانه تللی وو، په ځان کې مې ان ددریدو توان هم نه و، خوځلې خو په زړه کې راتیره شوه، چې باید ځان له کړکې دباندي واچوم، شاوخوا گاونډیانو ته مې پام شو، چې که مې دوی ووينې، بیا به راته وایي چې نه لکشمی وه اونه نورڅه هسې ځان درباندي تاوان و. زه په همدغه ویرکې وم چې یوځل یې بیا دروازه راوتکوله:

– ټک ټک ټک...

– څوک یې؟

– زه څوک یم، لکشمی یم... لکشمی... غواړې دروازه درماته کړم...

نورنو راکې هیڅ هم نه وو پاتې، اوس نو په دې پوه شوم، هغه سمه دمه زما دروازې ته دریدلې اودپرینبودو مې نه ده، له ډیره ډاره بیا دروازې ته ورنژدې شوم بیامې لکه چې شونډې سره بیلې شوې...

– تاسې څه غواړئ؟

– په داسې بنځینه غږکې یې چې ما ته ناآشنا راته ځواب راکړ:

– تاغواړم...

له سخته ډاره سره مې داجرات وکړ چې ورته ومې ویل:

– هیله کوم، زه دغه شیبه په ډیربدحال یم، ناروغه یم، پریرده چې آرام

وکړم...

خوهغې بې له ځنډه ځواب راکړ:

– اجازه راکړه، چې زه تا آرام کړم... که ناروغه یی هم چې چاره دې وکړم...

کله یې چې داځواب راکړ، نوره مې زړه ته ورسیده چې بس همدغه وروستی خبره ده، اوزه نورنوددې نړې نه یې اونه به په دغه نړې یې، خدایې مې په ټوله لویې یادکړ، په داسې حال کې چې نورنو په ځان نه یې پوه شوی، لاس مې ددروازې ترڅنځیر پورې ورسید، داچې ما څنگه هغه خلاصه کړه په هغې هم نه وم پوه شوی، خوچې کله راپه حال کې شوم، سترگې مې سره وغړولې، ومې لیده چې زما هم ټولگی لکشمې مې سرته ناسته ده اوزماله گاونډی چاندني سره یوځای دواړې راته په ژړا شوې...

– ولې په تاڅه وشول، څه خبره وه... ولې؟ ولې؟

ما ورته وخنډل، ورته ومې ویل چې هیڅ هم نه دي شوي، خودوې بیا هم زما په خبره باورنه کاوه، دوی فکر کاوه چې ما به شراب څښلې وې، په داسې حال کې چې لکشمې پوهیده چې زه ددغه کارشالزی نه یې... نورمې چاره نه درلوده، ټوله کیسه مې لکه څنگه چې وه په زور اوزیرورته تیره کړه، دوې دواړې له خندا راته شنې وې، داسې چې زموږ گاونډی پورته اوله ولاړیدو سره سم یې راته وویل:

– ما فکر کاوه چې گواکې رښتیا هم بل څه درباندي شوي، خو لکشمې دومره راته وخنډل چې په پای کې له ډیرې خندا خندا راته په ژړا شوه... زما په دغه حال یې ښه زړه تش کړ...

هغه نن په دغه تورتم کې پر ماپسې راغلي وه چې ما خپل کورته
بوخي، هغې نن زما په خاطر خپل ټول خپلوان رابللي وو، زما ټول کالي
اودريشي يې راته راواخيستل، راوايې اغوستل، له کوره يې راوايستم، دهغې
شپې دبلوشمو په منځ کې يې ترخپل موټره راوړسولم او په خپل موټر کې يې
په خپل څنگ کې کينولم، په هغه شپه زه ددوې ترکوره په ځان نه پوهيدم،
سرمې په ټوله لار ددې په اوږه تکیه کړې و، هلته يې انا هغه چې لاهم دتاريخ
دزيرو پانو پرمخ پردولت خان مينه وه، زما په انتظارناسته وه، کله چې زه په
لومړي ځل لکشمي خپل کورته لاس نيولی ننه ايستم، ما هلته لومړی ځل هغه
نژدې اتيا کلنه گل بانو په خپل ټول درنښت سره وليده، اوله هغې مې له ډيرې
مودې وروسته په هغه لرې وطن کې دخپل قام، دخپلو پښتنو ډيرې خوږې
اوډيرې ترخې ياترې اوخاطرې په هغه مبارکه شپه په وياړ وياړ سره
واوريدي...

(۷)

د ښايسته بنگلې د وره پر سر د يوې وړې کرښې په ليکه څراغونو
 مړاوي مړاوي سترگکونه وهل، تياره وه، دانگر دننه گل ونې او گلولې يوې اوبلې
 خواته غوړ يدلې څانگې ولاړې وې، په نړۍ وياله کې رڼو اوبوهم ځان لکه زرنه
 داسې ښود، وړاندې اووروسته هم څه رڼاوې زما سترگونه راغبرگې نه شوې،
 هيڅوک هم نه وو، هيچا هم دلويې اوبنکلې بنگلې په دروازه کې لکه ميلمه
 غوندي زما هرکلي ونه کړ، يوازې لکشمي ددغې ښکلې اودنگې بنگلې پريوه
 اوبله خواتا وراتاوکړم، دبنگلی شا ته يې يوقبراروښود، چې هغه يې دنیکه و که
 دغورنيکه، تردغه مهاله چې څو موږ ورتلو يوه وره شمه چې نوره نودمږه کيدو
 په پوله دريدلې وه، يوې تتې رڼا بدرگه کوله اولاهم نرې نرې لگيده، په څنگ
 کې يې زړه تاخچه چې يوپانې پانې کتاب پکې ايښی و تراوسه جوړه وه، لکه
 چې دتاخچې په ديواله کې سا نه وه پاتې، همداسې کتاب هم په ښکلي پوښ
 کې واسکت واسکت شوې و، نه پوهيږم چې دڅومره کلونو برساتونو، بادونو،
 نمونواو گرميو به وهلی وڅوکه چې ما يې له مودووروسته پانې سره وړولې راو
 راوې، دهغې وروستۍ شمې رڼا ته يې توری داسې روښانه راته ځليدل چې ما
 فکروکړ راته خاندي... ومې کوت، بيرته مې په درناوي سره لومړی ښکل کړ
 اوبيامې پر خپل ځای کيښود چې لکشمی راته وويل:

— ودي کوت، ودي لوست، پرې پوهيږي...

ورته ومې ويل:

— هو، لږ لږ...

خودې په داسې خيره لکه چې رښتيا نه وايی راته وويل:

— زه چې په ښه اوبد پوه شوې يم، دا پانې پانې کتاب دلته گورم...

— هو، ډير زور دى، خو ليکنې يې اوس هم سړي ته خاندې...

— څنگه؟

— که د کتاب پښتۍ زړه شوې، خودهغه تورې لاهم چې څنگه له اوله

روښانه وو اوس هم روښانه دي...

د زړه قبر پر سر يوه څانگه وړه زړه ونه په خپلې ښکېلې بنگې تنې، په خپلې سوري سوري خيره لا ولاړه وه، ډيرې څانگې يې اوس هم لاوچې شوې ورپرې زنگيدې، پانې خو دومره پکې لږ وې چې هغې خواته يې د آسمان په هسکو کې ستورو له مورې خپله پرده نه شواى کولای، خو ولاړه وه او پر قبر باندې يې تودو او ترخو بارانونو ته يې اوس هم خپله شکيدلې اوسورى سوري تنه لکه دمجنون ولې په شان نيولې وه. په همدغه ليدنه کتنه کې وو، چې د بنگلې له خوا يوسپين ډيرې زموږ پرخوا دروند دروند کيده، اوږده پتانی کالي او واسکې يې پر ځان کې وو، چې رانژدې شو لکشمی په څو لنډو جملو کې داسې راوپيژاند:

((دا حکيم خان لالا دی، دي زما له انا سره اوسپړی، دده پلرونه اونیکونه هم زما دانې له ميندو اوپلرونو سره اوسيدلي دي، ددې بنگلي هرڅه په ده پورې اړه لري...))

چې ښه رانژدې شو، ما لاس ور اوږد کړ، خوده راته وويل چې په لاس کارنه کيږی، سره غاړه غړی به شو... بيا يې په خوند غيږه راته خلاصه کړه اوکلک يې په خپله غيږکې ونيولم. لکشمې راته ونه ويل چې دی هم هندوستاني پښتون دی، خو کله يې چې زه په غيږکې ونيوم، نوبيايي ترغور په يوه ماته گوده جمله کې راتيره کړه چې: زې بهی پتان يوم...

چې دحکيم خان لالا روغېږ پای ته ورسيد نو لکشمی ته يې مخ ورواړاوه:

— څو چې ميم صاحبه تاسې ته انتظار کوي...

موږ درې واړه د زړې خو خورا درنې ونې اوزاړه قبرله خوا دبنگلی په لور ور روان شو، ددروازې پرسري څراغونو ديوې وړې ليکې پرکښه باندي مړاوي مړاوي سترگکونه وهل، تياره وه، چې موږ پربنگله ورننوټو، حکيم لالا مو مخکې واوموږ ورپسې وو. بنگله لکه څنگه چې له باندي آرامه برينسيده دننه دومره آرامه نه وه، کله چې موږ تر دروازه وردننه شو، څرگنده شوه، چې دهليز ته له ښی، کينې اوبرې خوا يوشور اودديرو غرونو انگازې اوشورماشورراته، تردغې شپې زه په دې فکر کې وم چې دومره لويه بنگله اودومره لويه خاموشي؟ خو اوس پوه شوم چې زما سوچ برعکس وخوت، بنگله چې څومره له باندي څخه آرامه ښکاریده دننه دومره آرامه نه وه....

مور په لومړي پور کې وړاندې نښی خواته ولاړو، هلته بیا نښی خواته کاره شو، یوڅو وړې وړې زینې پورته ختلې وې چې مور په هغو کې پورته وختو، هلته دیوه لوی دالان په دروازه کې یوې ښایسته ډلې نجونو او هلکانو زموږ هر کلی وکړاودروازه یې د میم صاحب ددربارپه لور راته پرانیسته...دالان ډیر لوی و، میم صاحب هله د دالان په هغه سر کې له څونورو خپلوانومیرمنو سره په خبرو لگیاوه... لکشمی ترما دمخه وه، کله چې هلته ور ورسیده دخپلې انې لاسونه یې ښکل کړل، خو پښتوته یې لکه دهندکیونجونو په شان ورتپته نه شوه، په یوه اوبله خوا یې ښکل کړه، کله یې چې زما په باره لنډې خبرې په انگریزي کې ورته وکړې، بیایې ماته لاس راکړ، اوزما غبرگ لاسونه یې په خپلودواړو لاسو کې ونيول، کله چې ما دهغې لاس مچولو ته ځان ته جوړ کړ، نه پوهیږم چې دې ته څه په زړه کې ورتیرشول، دواړه لاسونه یې زما تربروڅنیو راتاوکړل اوکلک کلک یې زه هم په یوه اوبله خوا لکه چې موربه مې ښکلولم، ښکل کړم اودخوشیبوله پاره یې زما سرکلک په خپله غبرکې و نیو. کله یې چې مخ زما له سره په یوه خوا کړ، اوماپورته ورته وکتل، له سترگو یې نری نری اوبښکې زماپرمخ راتوبې شوې، زه ورته څیرشوم، شاوخوا ته مې وکتل چې زموږ شاوخوا خپلوان یې هم ټول آرام ولاړدي اوزموږ ننداره کوي... ما لکشمی ته هم وکتل خو هغې هم ځان آرام نیولی و. زړې گلبانو زما پرسرلاس کینیږد، اوپه خپل څنگ کې یې پرڅوکی بانډې دکیناستو هیله راڅخه وکړه، زه لانااست نه وم چې خپلې زړې خورته یې هغه چې تردې هم مشره وه مخ ورواړاوه او ورته ویې ویل:

– بابا دې په ياد دې چې ويل به يې: په پټانانو او افغانانو کې تراوسه هم مشر مشر دی او کشر کشر... کله چې زمانه اخره شي، له مور به هرڅه هير شوي وي، ډير ارزښتونه به مو له لاسه ورکړي وي، خو دوي به لاهم خپل هغه ساتلی وي او موږ به زاری ورته کوو چې دخدای له پاره موږ هم ستاسې ورونه يو، ستاسې قام يو، موږ له دغې ناآشنایې، له دغې بې ايمانې اودغې بې پټانې دروژغورئ....

مشري خوربې په داسې حال کې چې ددې خبره يې واوريدې دا هم ورته وويل:

– داسې مې په ياد دي لکه دا پرون، دهغه داخبره هم زما په ياد ده چې ويل به يې: دوي چې څومره له کلکوکانو او اوچتوغرونوسره عادت شوي، همدومره مهربانه اوله عاطفې ډک زري خلک هم دي....

دلکشمی انا سره له دې چې ښی لاس يې زما پراوړه ايښی و، زما په لور په ځير ځيروکتل اوراته ويې ويل:

– زه ډيره نيکمرغه چې تا گورم، ستا په ليدو مې هره شيبه دپخوانو هغه زاړه يادونه چې له خپلو پخوانومې اور يدي يو يو په ذهن کې راچورلي، همدا اوس زه فکر کوم چې زه دخپل ماشومتوب دوران ته ورستنه شوي يم.

ما چې ددې دزړه له کومې مينه وليده، خپله لنډه مننه مې ورته څرگنده کړه:

– زه خپله هم اوس نه پوهيږم چې څه حالت رامل شوی دی، له تا اوستا له کورنې څخه ډيره مننه چې ماته مو دلته بلنه راکړه، زه همداسې فکر کوم،

چې په خپل غم لړلي خودیر راته گران هیواد خواره افغانستان کې له خپلې کورنې سره، که څه هم مور دا شل کاله داسې نه یو سره یوځای شوي ناست یې...

هغې پوښتنه راڅخه وکړه:

— ما ته لکشمی ویلی چې دلته یوازې یې؟

— (په موسکا) یوازې یې خو ځان په دغه ملک کې یوازې نه راته ښکاري، دا چې ولې په دې تراوسه هم پوهیدل راته گران دي، خو کله کله له ځان سره فکر کوم چې پاک الله زما د جوړولو خټه له همدغه هیواده ما ته خوښه کړې وي... ځکه داسې راته ښکاري لکه زموږ ښکلی افغانستان....

په خپلو نرمو منگولويې په اوږه وټپولم اوراته په خندا شوه:

— ته رښتیا وایې، هندیان هم وایې چې آدم علیه سلام دلومړي ځل له پاره خدای پاک په هند کې پیدا کړی... همداده چې مور هم وایو چې دهرچا خاوره له کوم ځایه اخیستل شوې وي، هغه هلته خوشاله وي اوله هغه ځای سره داسې چې پر ځان هم سم نه پوهیږي رته مینه لري، هغه خاوره یې ورکاري او په پای کې یې همالته...

ما بیا ورته وویل:

— تاسې خوشال بابا خبره وکړه، تاسې خوشال بابا پیژنئ؟

— خوشال چې کوم پښتون نه پیژنې، پوه شه چې هغه خدای نه پیژنئ... دهغه خبره ماته معلومه ده چې وایې: هر سړی پیدا دی خو خپل کار لره کنه....

زه ددې دغې خبرې په رښتيا هم هيښ کړم... حيران شوم چې داخو ترما هم خوشال ښه پيژني، ځکه مې په شرميدلی توگه پوښتنه ترې وکړه:

– تاسې دخوشال شعرونه لوستي؟

– هو، هغه مهال چې زه لاپه اروپا کې زده کوونکې وم، ما دهغه انگرېزي ژباړه لوستې وه... هغه ژباړه مې بيا له ځان هم راوړه اوس هم زما په کتابتون کې شته... اوس يې هم کله کله وایم...

گلبنانو دهندوستان دپښتونونو اوبانو ديوې درنې کورنې هغه وروستی خراغ وه، چې ددې دخپلې کورنې، دخپلې نوابۍ د زوال وروستی شپې ورځې لکه دخوب دليدو په شان په ياد وي، دهغې اوس هم په يادوو چې دا وړه وه، او ددوې په دربار کې به لوی لوی ميلمانه هغه سرداران اودنامه خاوندان وو چې هغوی به له کابله راتلل او يا هم له کابله راغلي وو اودلته په هندوستان کې اوسيدل. دې ته په يادوه چې کله به ددوې دربار ته سردارايوب خان په کال کې يوځل دوه راته، ددوې دنوابۍ ټول دربار به سره ښوریده او په ټول دربار کې به يې هر چا له يوه اوبل سره دا خبره کوله چې دکابل هغه سردار راځي چې په ميوند کې يې په زرگونه انگرېزان داسې نيمه خواکړل چې دما تې کيسې يې تراوسه هم انگرېزي باباگان خپلو لمسيانو ته کوي... خو دريغه چې اوس هغه پښتنه شهزادگۍ دژوند دزوال پرخواوه، اوس هغې کومه رسمي دنده نه درلوده، دوې درې دورې يې دپارلمان دغړې په توگه کارکړې و. اوس به هم چې سړي ورته کتل له څيرې عادي څوک نه ښکار يده، دنگې ونې، عتو غتو سترگو، او اوچت قد يې اوس هم په رښتيا دحميدبابا هغه بيت چې: (پښتنې په قامت سترې نه دي څه دي...) په يونظر سړي ته ور ياداوه.

زړې شهزادګۍ زما نوم له لکشمي څخه اوریدلی و، ما هم له هغې څخه اوریدلي وو چې دهغې هم ددولت خان نوم ډیر خوښیږي... ځکه چې هغه دهند په تاریخ کې خورا لوی افغان تیرشوی و. په دغه شپه هم دې ددولت خان په اړه دهندوستان دتاریخ په حواله خورا ډیر خبرې وکړې، که څه هم زما نوم دولت خان و، خو دهغه دولت خان له امله چې هغه دپښتنو پرتم خاورې ایري کړ، زما له خپل نامه څخه هم بدراتلل، ځکه نو ددې دمینې په اړه له ماسره یولړ پوښتنې وې، چې ولې ددې په دومره پښتنوکې دهغه له نامه سره دومره زیاته مینه ده، کله چې مې په هغه شپه ورته وویل:

– دولت خان لوی سړې و، خو لویه ناسیالي اودهغې تور داغ یې پرمخ باندې پاتې دی، ځکه هغه خپل مټ په خپله توره پرې کړ...

دا راته موسکۍ شوه اوراته ویې ویل:

– که دا تورداغ یې پرمخ نه وای بیا خو سلطان بهلول لودي و...

– ستا یې ولې نوم خوښیږي، پرتاولې هغه دومره ګران دی...

– ته رښتیا وایې دهغه نوم دسلطان ابراهیم لودي دزمانې په خورا مهموکسانو کې راځي، دهغه نوم مخکې تردې چې ناسیاله شي ډیر مهم و، په دې چې مخکې یو بریمن سردارو، او وروسته دقام لوی شرم...

– نویاموولي له هغه اودهغه له نامه سره دومره مینه ده چې وایې پرما دهغه نوم خوږ لګیږي...

زړې شهزادګۍ خپل زوړ غږ په کړیس کړیس پورته کړ، لاس یې زما پرسرکښود او ترخوله یې راووتل:

– زما دمینی اوزماد توري اتل دولت خان، دویم دولت خان دي، هغه چې خان جهان لودي غوندي پياوړې اونرپښتون بچې ترې پاتي شو... ددغه وياړلی دولت خان داتلوالی اوپښتنولی له مخې هغه ناسیاله هم اوس بدنه راباندې لگيري... ته پوهیږې چې خان جهان به چې په مغلي دربار کې ناست و، له پاچا رانیولی ترپیره داره چا داتوان نه درلود، چې دده دزړه او ارادې خلاف خبره وکړي... وایی چې یووخت دمغل پاچا لوی دربار جوړو، ټول امرایان له هرې خوا په کې راټول شوي وو، کوم چا له هوبنیاری اوکه له بي عقلی وویل چې دهندوستان وارث څوک دي؟ درباریانو هر یوه په خپل وار سره دغوړمالیوپه ژبه دپاچا اودهغه دخاندان سندري وویلي چې بس عالم پناه اودهغه کورنی دهندوستان وارثان دي، کله چې دده وار راغی، دپاچا او درباریانو په مخ کې په ډاگه داخبره وکړه:

– مغل څوک او څه... دي، ترهغه پورې چې دهندوستان پرلتو باندي دپښتون دتورې شرنګ لگيري، هیڅوک داحق نه لري چې ووايي پرته له دوي نور څوک دهند واکمنان اووارثان دي...

پاچا اودرباریان ټول چوپه خوله شول اوهیچا هم نور څه ونه ویل...

دالاماته غړیده، لایې هم تاریخ راته وایه چې لکشمي زمور خواته راغله او د دودې دتیارې خبره یې زړې شهزادگی ته وکړه، هغې خپلې خبرې پرې کړې او ما ته یې اشاره وکړه:

– ځی دودې تیاره ده، او دا اوردي کیسې دیوې ورځې کیسې نه دي....

زموږ دغه لوی دالان ته مخامخ د ډوډی خور لوکو ته وه، دومره لویه چې له یوه سره یې بل ته غږ نه رسیده، داسې ښکلي خراغونه پکې لگیدل چې دښکلا ساری ما تراوسه نه و لیدلې، دیوالونه اوشاخوا یې په رنگارنگ هنداره پسولل شوي و، کله چې موږ ورننوتو، لومړې یې دهغه لوی خورنځي لویدیزې څنډې ته لارښوونه کړو، زړه شهزادګۍ هم له ماسره وه، چې دې یې په باره کې راته وویل: دغه برخه په شش محل باندي مشهوره ده، داد هندوستان په ټولو لویو نوابیو کې نامتو اوبې ساری شش محل و، انگریز ولسرای هغه مهال چې لا زما ارواښاد پلار ددغې سیمې نواب و، ددغه ځای دلیدو هیله وکړه اوله شملي څخه ددغه لوی شهکار دلیدو له پاره دلته راغی اوڅوور ځي دلته زموږ میلمه و...

زه اودا بیرته ډوډی سر ته راوگرزیدو، دا زموږ په مخکې وه، هلته ډیرو خلکو زموږ هرکلی وکړ، مانا دا چې زه دلته نن یوازنی میلمه نه وم، بلکی یوازنی نوې څوک وم. هلته مخامخ یې دهرکلي له پاره مشره نگور او وره لور ولاړې وې، هغه یې یوه یوه راوپيژندلې، اوراته وپي ويل چې:

– دازموږ ددربار دود دې چې کله زموږ درانه میلمانه راځي، هلته به زموږ دکور سرشته دارې میرمنې په تیره بیا لورانې اونړیندې اودهغو خاوندان دهرکلي کوونکو ته دهرکلي له پاره ډوډي په سر دريږي... ما په دغه لاس سردار ایوب خان اودهغه ورور امیر محمد یعقوب خان ته ډوډی اچولې اودهغو هرکلی مې په همدغه لوی دالان کې کړې دي... دغه دود موږ تراوسه پالو اوتراوسه مو هم له یاده نه دې ایستلی... ان چې ځینې خاص دودیز څه هم لرو چې تراوسه پورې موږ نه غواړو هغه بل چا ته ور وښو او یایي ور ته ووايو...

به هغه شپه څه گلبانو بي بي اوڅه هم لكشمي ماته خپل ټول خپلوان راوښودل اوراوي پيژندل، لكشمي خپل پلار مدن لال ټاكر هم راوپيژاند، موربي عظمي خان مدن هم راوپيژندله، هغه دگلبانو دويمه لوروه، چې پلار بي مدن لال ټاكر ته چې دهندوانو له يوې خورا درنې كورنې څخه و، اوپه دكن كې يې پلرونه اونيكونه لوي راجاگان تيرشوي وو وركړې وه... اوما ته اوس هغه خبره چې ما ولې لكشمي نه پيژندله دلومړي ځل له پاره روښانه شوه... زه اوس پوه شوم چې لكشمي څوك ده اوولې يې له ماسره ناسته پاسته دنوروخلكو په شان نه وه. په هغه شيبه كې يې چې خپله مورراپيژندله يوڅه شرميدونكې شان شوې وه خو ما زردتوكې په توگه دهغې مور ته وويل:

— ماته خو اوس معلومه شوه چې ته دنواب صاحب لوريې، اومسلمانه

يې، نه پوهيرم چې ستاسې لورڅوك ده؟

دې راته وخنډل، سره له دې چې يوڅه حيا هم ورته دريدلې وه ځواب

راکړ:

— هغه هم زما لور ده...

پلار يې هم زموږ څنگ ته ولاړ و له هغه مې چې كله پوښتنه وكړه، هغه

هم يوڅه ټكنې غونډې شو، ځكه هغه هم زرځواب راكړ:

— هغه زما لورده...

ما لكشمي ته وكتل، هغې په داسې حال كې له خندا شنه وه پرته له دې

چې زه پوښتنه ترې وكړم ځواب راكړ:

دوی دواړه رښتيا وايي...

زه ددواړو د دواړو داسې لوريم چې دباور لاره مې يوه ده ...

(۸)

زما اولکشمي اړيکي لکه څنگه چې وو هم هغسې وو. يوځای مو درس وایه او په یوه ښار کې سره تیت وپاس کیدو. یوځای به کله کله دهند بیلابیلو ښارونو ته هم په سفر تلو، اکره، راجستان، اجمیر دیره دون، کلکته اوبمبی داتول مور په گډه سره ولیدل. زما او ددې ترمنځ تراوسه هم دا خبره چې زه له دې سره مینه لرم او یادا له ماسره نه دې ته څرگنده وه اونه هم نورو ته، پرما خو ځکه گرانه وه چې زه یې کله هم په یوازیتوب نه سپارلم، لکه سیورې داسې به راسره وه، ډیروڅو فکر کاوه چې مور له یوه اوبله بیلیدونکي نه یو، په داسې حال کې چې زموږ دواړو ترمنځ دنژد یوالي داسې څرگنده نښه هم تراوسه نه وه، خو له دې سره سره هم مور په خپل کالج کې د ټولوپه خولو کې غبرگ نومونه وو:

لکشمي اودولت خان، دولت اولکشمي...

یوځل خو یې یوه خپلوان زما دوددې دواړو نومونه دواډه په یوه کارت کې گډ هم لیکلي وو. مانا دا چې ډیرو داسې فکر هم کاوه چې گواکي مور سره واده شوي اویاکوژدن شوي یو اوکه نه نو دیوه کوراو کورنۍ غړي خوځامخا یو. خوآره خبره داوه چې زموږ دمینې اوراشه درشې رمز دمینې اومنتوب په تارنه و سره تړلې، ماته هغه ښکلې ښکار یډه خوداسې نه چې زه باید هغه دهغه

ماشوم غوندي چې دگل په قدرنه پوهيږي په خپل لاس کې واخلم او پانې پانې يې کړم، ما ته هغه لکه زير ام په خپله ونه ښکلي ښکاريده، څومره چې ما دهغې له لرې لرې تماشي څخه خوند اخيست، هغه تصورمې له نژدې نه کاوه، هغه مې خوبنښده خو داسې نه چې دهغې په سترگو کې د خپل کاته دشهواني ليونتوب په اوږدوکې ورک کړم، هغه ماته تردغو هم اوچته ښکاريده، کاته يې اوس ماته، زما روح اوزما ژوند اوزما تاريخ ته ديوې درنې کيسې په شان رادغاړې شوي وو. زموږ په کالج کې نورې نجونې هم وې، پوجا دراجستان ديوه راجپوت سردار لور، چې زموږ په ټول کالج کې يې دښکلا سارې نه و، هم له موږ سره په يوه ټولگي کې وه، هغې به تل ويل چې دهغې له پاره زموږ ناسته پاسته يوه ناسپرلې غوټه ده، هغې له موږ سره ناسته ولاړه درلوده، خو زموږ په باب يې دپوهيدوله پاره چې څومره هڅه وکړه بريالۍ نه شوه، يوځل خوبي دلکشمي دوړاندې زه په يوه اوبله خوا کلک کلک ښکل کړم چې بيابې هغې ته وويل:

– حال د معلوم کړه کنه، يوه ورغ به يې همداسې ژوندي درڅخه ورک کړم...

هغې يوازې ورته وخنډل اوورته ويې ويل:

– ته دومره ښايسته اودی دومره بدرنگه کله سره جوړيږئ...

– داخبرې پر پرده ماته دزړه حال ووايئ...

هغې ورته وويل:

— زه خو په زړه کې څه نه لرم چې تاته يې ووايم...

بيا يې ما ته مخ راواړاوه اوراته موسکي شوه:

— ستا په زړه کې که هم څه وي قبول مې دي راته ويې وايه...

ما هم مړه مړه ورته وکتل اوهم هغه شان ما هم ځواب ورکړ چې:

— زما په زړه کې هم څه نشته...

لکشمي يې په غاړه کې لاس ور واچاوه او په موسکانه څيره يې پوښتنه

ترې وکړه:

— ستا په زړه کې دولت خان ته څه تيريري؟

هغې لنډ او گند ځواب ورکړ:

— ولې نه، زه تياره يم، چې ستا په اجازه واده ورسره وکړم، خو دده رضا

حتمي ده...

ما ته خندا راغله، زرمې خبره خپل پښتني دود ته راواړله او ورته ومې

ويل:

— زه خوار مساپر پتان اوته دومره لويه شتمنه راجپوته...

خوځان يې سره تاو کړ، شونډې يې سره کش کړې او په حيرانۍ يې لنډه

ترخوله راوايسته:

— مانا؟

— مانا داچې زه دومره غريب يم چې له ډيرې غريبې مې خپل هيواد پر يښې او دلته دهغې غريبې دلرې کولوپه خاطر درس وايم...

— غريبې مانا نه لري، زما سره واده وکړه، زما پلار دومره څه لري چې هغه زما اوستا د زمانو خولا څه کوي چې دلمسيانو له پاره هم بس دي...

ما ته خدا راغله، دازما خدا ته جدي غوندي شوه:

— ولې دې وخنډل؟ په رښتيا پورې سرې نه خاندي...

ما هم په رډه خواب ورکړ:

— خبره دې اوس خرابه کړه...

— څنگه؟

— په دې چې ته زموږ په دود نه پوهيرې...

— نه، پوه نه شوم لږ مې پوه کړه...

— موږ خپلې ميرمنې ته خپل شته سپارو، له هغې څخه يې نه غواړو...

— خير ته داسې فکروکړه چې ته اوس په هندوستان کې يې نه په

افغانستان کې...

– نه زه داسې فکرنه شم کولای، په دې چې پرما کوم نوم (دولت خان) زما مور په افغانستان کې ایښې هغه په هند کې هم دولت خان دی...

لکشمی او پوجا دواړې زما دغه جدیت ته له خندا شنې وې، په همدغه حالت کې یې بیاخپله خبره راغبرگه کړه:

– ته دې له میرمنې څخه مرسته نه غواړې؟

– مرسته بیله ده اوداشان آسانه شته او شتمنی بیله، زموږ خلک یوه خبره کوي، یومتل وایې چې: (دخړه څټه... دښځې گټه...)

هغه زما په دغه خبره سره له دې چې زما نه وه اونه ما منله، یوڅه نیولې غوندې شوه. څولکشمي زر داوړپسې وټرله:

– کاشکې دازموږ خلک داسې وای اوداډول تمیزیې درلودای، زموږ نجونې خو ترواده دمخه همدغه غم زړوي...

پوجا لکه څنگه چې ښکلې وه، هماغسې یوه اصیله هندکې هم وه، برابره ونه، تور وزمه خواږه انګې، په تورو کې څه زیرنګې سترګې، خپلو راجپوتي دودونو او آرونو ته یې وفاداره او پر هغوباندې ویاړمنه روحیه، داتول هغه څه وو، چې ددې په کړو وړو کې یې زما له پاره، دډیرونورو په اندول توپیر درلود، دې ته زما ددرناوي یولامل هم دغه اصل و، ښایې همداسې شان خانګړنې به وې چې دې زموږ سره ناسته پاسته کوله، ټوکې به موسره کولې، دتاریخ په باره کې به سره غږیدو او هغه تیرې ورځې به یې رایادولې چې پښتنو په هندوستان کې څه کړي، له دوې سره څه شوي دي... په دغه باره

کې موټل خبرې سره کولې، يوه ورځ خو مو خبره دې ته هم سره ورسیده چې دې خپله درنه وپله او ما خپله، خبرې موسره کولې، دخبرو په منځ کې يې راته وويل ته اوس له ما ددغه عصر له هندوستانی سره داسې خبرې کوي لکه چې پانی پت دې همدا پرون فتح کړی او په ډيلي کې ناست يې...

ماورته وويل چې زه اوس هغسې څوک نه يم، خو يوه خبره ده او هغه دا چې ملتونه دا حق لري چې په خپلو تيروباندي ووياري، ځکه چې دغه تيرپه خپله دوې ته د دوې دروحي تسل يوه بنکلي نښه ده، زه اوس هغه څه چې ته زما په باره کې فکر کوي نه يم، خو دومره حق راکړه چې درته ووايم:

په پخوانو سترگومي گوره اوس مې جامې دملنگي اغوستې دینه

لکشمي پوه شوه، چې زه لنډې هروخت نه وایم، په دې چې هغه خپل اهميت لري... او په خپل ځای کې بايد وويل شي...ځکه يې غږ راباندي وکړ چې يوځل يې بيا ووايه:

ما هغه يوځل بياورته وويله، اودوې دواړو په خورا غورسره واوریده... دواړو ته يې خوند ورکړ، سره له دې چې زموږ بحث ډير جدی و، خو کله يې چې زما لنډی واوریده، راته موسکی شوه، او هيله يې وکړه چې دويم بيت يې يوځل بيا ورته ووايم:....

اوس مې جامې دملنگي اغوستې دینه...

خوشبې په فکر کې راته ډوبه وه، راته کتل يې، څوچې ښه رانژدې شوه، خپل غبرگ لاسونه يې راخځه تاو کړل، اوددې ټولو خبرو بښنه يې رانه

وغوښته... خوما ورته وويل چې ته څه وايي، دلته دښښې هېڅ اړتيا نه شته، مور د هغو شپوورځو نسل نه يو، مور خپلې خبرې لرو او خپل قضاوت، مور دا حق لرو چې كه يوڅه مو پر تاوان هم وي، بايد ويې وايو، په دې چې نور نوانساني ژوند داسې يوه پړاو ته رسيدلې چې يوازې په رښتياوو باندې يې ســـــــــــــــړې و يـــــــــــــــارلې شـــــــــــــــي او بـــــــــــــــس... هغه اوس له قهره لويدلې وه، هغې نوره د تاريخ خبره هم نه كوله، يوازې يې هڅه كوله چې گواكي ما له خپل جديته راکوز كړي، نوځكه يې خبره بلې خوا ته كړه مخ يې لكشمي ته ور واړاوه او دگودې كړې سترگې په چل يې ورته وويل:

— زما خو دولت خان يوازې په همدغو لويولو يواو رښتينو خبرو خوښېږي، كه ته واده نه ورسره كوي، نوبيا يې ماته راپرېږده.

خولكشمي بيا په خندانه خوله ورته وويل:

— په دغه كې تا څه ليدلې، زه خو په دې باور لرم چې دې داسې دى لكه چې زموږ د زمانې سړى نه وي، په دې چې يوشمير لويې لويې خبرې چې دى كوي هغه زموږ د زمانې خبرې نه دي... اونه هغه زموږ د زمانې بوى لري...

— هو، زما هم مطلب دادې چې كه دې صيقل نه شي، زمانه به يې له ځان سره همداسې شدل مېل خچې پچې كړي...

زه ددې پرځاى چې آرامه شم، نور هم په دغه خبره نارامه كيدم، زه په خپل ځان پوهيدم چې دا خبرې لكه چې رښتيا هم پر ما ښې نه لگېږي... خودې

ته مې هم پام و چې که لرغنم لاندې دي نويوڅه خو ژرنده هم پڅه ده... پوجا
دخپلو خبرو په لړ کې يوځل پر يوې بلې پوښتنې ورمخه کړه اوماته يې مخ
راواړاوه:

– تا ته معلومه ده چې دتاريخ په اوږدو کې څومره پښتانه په هند کې وو
اوڅومره نور هند ته راغلل؟

ما پرته له دې چې فکروکړم ځواب ورکړ:

– ډيرزيات...

– هغوی څه شول؟

زه سره له دې چې پوهيدم هغوی څنگه اوڅه شول خودې ته مې ځان
ناگاره واچاوه اوورته ومې ويل:

– نه پوهيرم...

لېراته جدي غوندې شوه، لکشمي ته يې وکتل، لکشمي ماته وکتل،
بيايې دې ته وکتل، ځويي خپله خبره وکړه:

– داڅوک ده، دا پيژنې؟

– هو، ولې نه، لکشمي...

په دغه شيبه کې يې يوڅه ځان ناگاره واچاوه، خبره يې نيولې پا ته
شوه چې لکشمي په نرمه خوله ځان راوړاندې کړ اوويې ويل:

— هو، دې اوس ما ښه پېرني...

خو پوجا بياهم په ځيرځيراته كتل، داسې چې تابه وي، په خپلوسترگوکې مې خوري، روانه وه، دتلوتلو په همدغه حالت کې يې خپله وروستی موسکا او سره يوه کره اوراته ويې ويل:

— گوره له لکشمي تيرشه... زه ان اوس ستاسره واده ته تياره يم... گوره بيا به ارمان کوي او بيا به اوبه ترورخ تيرې وي...

ددې دغې خبرې په رښتياهم زه پرځان پورې حيران کړم، زرمې لکشمي ته وکتل، هغه راته په خندا شوه، مازر دپوجا ځواب ته ځان جوړ کړ او ورته ومې ويل:

— زه خو له لکشمي سره هم د واده په خاطر ناسته پاسته نه کوم...

خودې زما ددې خبرې ځواب هم رډه راکړ:

— چې ناسته پاسته مو د واده له پاره نه وي، نو بيا يې اړتيا څه ده...

— زه له هغې سره د ټولگيوالې اړيکې ساتم، مور خو په يوه کالج کې يو اويوځای درس سره وايو...

لکشمي بيا زموږ په خبرو کې راوغورځيده او پوجا ته يې وويل:

— که دولت خان ستا سره واده وکړي، ستا له پاره به څه وياړوي، ته يوه هندکې نجلۍ يې او دې يو پټان اوبيا مسلمان...

هغه بيا ورته موسکي شوه:

— دا هندوستان دی، دلته دا خبره ډيره مهمه نه وه اونه ده...

رښتيا خبره خوداوه چې مور په دغه ورځ په دغو خبرو ښه سروڼه وخورول، څو په پای کې مويوه اوبل ته داسې سره کتل چې هرچا فکر کاوه په دکان کې سره ولاړيو اودکوم ټوکړ په بيه باندې له يوه اوبل سره چنې وهو...

ما په پای کې په ډاگه ورته وويل چې:

— زه په دغه ملک کې يومسار او تاسې دلويولو يو کورنيو نجونې اولوراني ياست، زموږ او تاسې ترمنځ ډير توپيرونه دي چې هغو ته بايد دومره هم په ساده نظر سره ونه گورو...

پوجا نه پوهيرم چې ټوکې کولې او که رښتيا هم جدي وه، همدا خبره کوله چې گوره راځه ته هم لکه دپخوانيو پټانانو غوندې يوه فداکاري وکړه راځه چې زه اوته هم په دغه عصر کې يوه نوې پاڼه سره واړوو...

خو ما به ددې ددغو ټولو خبرو په وړاندې ناغيږي کوله او ځان به مې په هغه اودغه ترې تيراوه...

نژدې ماښام و، چې مور له کالج راووتو، لا دونو له گڼ ځنگل څخه دعمومي سړک سرته نه وو راوتلي، چې يوبس رابنکاره شو، لکشمې نن خپل گاډۍ نه و راوستلې، هغې زر له ما سره خدای پامانی وکړاوبوجا يې هم ترلاس ونيوه، خو دپوجا زړه تراوسه نه و راباندې يخ ځکه يې تروروستي شيبې پورې

خپلې خبرې کولې، ان چې په هغه شپیه کې یې وروستی خبره هم ماته داوه چې:

— ناځوانې مه کوه، راځه گوره ما پښتنه کړه، تاته معلومه ده که نه، چې ډیرو راجپوتو میندو خورا میړني میړني پښتانه زیږولي دي...

گوره مه کوه (په موسکا) ... پښیمانه به شې...

دوې دواړې په بس کې کیناستې، زه خپل کور ته راوگرځیدم، زما له پاره په هغه شپه د پوجا داخبره تر ټولو جالبه وه چې:

ډیرو راجپوتو میندو دهند په پراخو لتو باندې داسې میړني میړني پښتانه چې په نومونو یې هندیان او پښتانه دواړه ویاړي زیږولي دي... !!!

(۹)

پوره يوه اوونۍ كیده چې لكشمي همداويل چې: انامي ناروغه ده... كله به چې له درسه خلاصه شوه، په بیره به يې په سترگوکې خدای پامانی اوروغېر دواړه په يوځل راسره وکړل او زربه دکورپرخوا روانه شوه، زما هم په زړه کې وه چې دهغې پوښتنې ته بايد ورشم، ځکه هغې زما خورا ښه عزت کاوه اودزړه له کومي ورباندې گران وم، ان چې هره ورځ به يې ځان زما له حاله خبراوه. لكشمي ته به يې همداويل چې زما له هرڅه بايد ځان خبرکړي، ان لادايې هم ورته ويلي وو، چې مور هنديان دوی ځکه نه پيژنو چې دوي له ژونده دسرټکونې اوچا ته په اسانۍ سره دلاس اوږديدووالخلک نه دي... ما له ځان سره پرېکړه وکړه چې كله سبا کالج ته لارم له لكشمي به هيله کوم چې ماله ځان سره بوځي، خوكله چې په سبا يې زه کالج ته ورسيدم ترمامخکې لكشمي راته وويل چې:

—انه مې دې ډير يادوي، ويل يې چې يوځل يې راوله...

خوماورته وويل چې ما هم نن هوډ کړې و چې له تاسره يوځای بايد يوځای دهغې پوښتنې ته لارشم، كله چې زموږ درس پای ته ورسيد، زه اولكشمي دواړه دهغې په موټرکې دهغې دانا دکورپه لوروخوځيدو، زموږ دکالج او دشهادگۍ گلبانودکور ترمنځ ډيرواټن نه و، په خوشيبوکې موږ دواړه دهغې بنگلې ته ورسيدو، چوکيدار په ځانگړي درناوي دروازه راته پرانيستله

اوموړ ور دننه شو، حکیم لالا په هم هغه شان لکه چې پخوامې لیدلی و
بنکاریده، دبنگلي دباندي يې دربار کړی و، داسې چې که چانه پیژاندي،
نوخامخا به يې ويل چې ددغې لویی بنگې اصلي خاوند که دې اوکه نه دی دی
خپله دی، کله يې چې زموږ په موټر سترگې ولگیدې راپورته شو، اوپه بیره
بیره يې ځان راوړساره، زه لا له موټره سم کښته شوی نه وم چې ما لاس ور
اوږد کړ، خوده زما لاس ته ونه کتل اونیغه يې غاړه راکړه اوپه غیر کې يې
تینگ ونیولم:

– ته چیرې... له ډیرې اوږدې مودې وروسته، په خیر راغلي... میم
صاحبه ناروغه ده، ډیر دې یادولې...

لکشمي خپل موټرودراوه موږ دواړه دبنگې په لور په داسې حال کې چې
حکیم لالا مو مخکې و، روان شو، کله چې تردروازه وردننه شو، داځل داوږده
دهلیز پرځای موږ پر هغو زینوقدمونو کیښودل چې دروازي ته مخامخ پورته
ختلې وې... دویم پوږ ته وختو، نن په ټوله بنگله کې دهغې ورځې په انډول
آرامې وه، ان له هغه اوږده اولرې دهلیز څخه هم نه دوږو اونه دزرو غږ راته...
په دویم پوږ کې یوه کوچنۍ دوه پله یي دروازه حکیم لالا راته پرانیسته،
یو کوچنې دهلیز لابل هم هلته و، دغه دهلیز ته مخامخ یوورراخلاص و، موږ هم
په همدغه وره ورننوتو، هلته د دویمې کړکۍ څنګ ته دزړې شهزادګۍ پالنگ
پروت و، کله چې موږ ورننوتو داپه نمانځه وه، لمونځ يې کاوه، په څنګ کې يې
دچا خبره یوه بله مامره دنگه ښکلې ښځه ناسته وه، چې هرچا فکر کاوه خدای
په خپل حکمت سره جوړه کړې ده، هغې گلبانو څارله اودهغې په چوپړ کې وه،
هغې موږ ته هرکلی ووايه اوهلته يې په یوه خوا کې هغو مخامخ څوکیوته

لارښونه کړو، لکشمي راته وويل چې دا يې نگورده. دهغې خاوند اوس هم لوی دولتي مامور دی، هغه ټول عمر له هندوستان څخه دباندې په اروپا و امریکا کې خپل ماموریت ترسره کړی دی، ددې نیکه هم ترویش دمخه د هندوستان له لویو نوابانو څخه و...

گلبنانوله لمانځه وروسته، له مور سره هم تود روغبړ وکړ او مخامخ مور ته کیناسته، خوداځل يې رنگ اوڅيرې ډير بدلون کړی و، بڼه يې زيره شوې وه... خو څه به چې داځل تر تيرځل هم تاوده وو هغه ددې تود او د زړه له کومې هر کلی و... دا دویم ځل و چې د زړه حمله پرې راغلې وه، ځکه يې په خداکې وويل:

— زما ناروغي خورا بده اونامرده ناروغي ده، داده دویمه دیکه يې هم راکړه...

سره له دې چې ډاکټر ورته ويلي وو چې ډيرې خبرې بايد ونه کړي، زما مخکې ته يې کابلي بادام او کشمش راوړاندې کړل اوله هغوسره سم يې وويل:

— هغه مهال چې زه لاځوانه وم، مور ته به د بادام له کابله راتلل، هو، هغه مهال زما پلار ژوندی و، هغه د جنرال نادر خان همزولی او ملگری و، هغوی هم ډيره موده دلته په هندکې وو، په هغه کال چې زما خدای بښلي پلاردا بنگله جوړوله ان پر هغه مهال هم دوی لاکابل ته نه ووتللي، له مور سره يې راشه درشه درلوده، ان چې وروسته کابل ته ولاړل، دوی به په کال کې يوځل دوه دلته راتلل او مور به کابل ته ورتلو، هغوی بڼه خلک وو، په هغه مهال د دوستۍ اومینې خلک دوی وو...

ما ددې خبرو ته غوړ نیولی و، چې یوناخا په یې پوښتنه راڅخه وکړه:

– بښنه غواړم، اوس په کابل کې بادام پیدا کیږي؟

په دغو شپوکې پر کابل باندې سختو جنگونو خوله لگولې وه، رادیوگانو، تلویزیونو او اخبارونو په هغو شپوکې دکابل دوراني او بربادی له وحشته ډک خبرونه دنړۍ گوټ گوټ ته رسول، کابل به یې ښوده اودوژنو هغه ناپایه بهیږه یې ښود چې انسانان هلته خپلو متو او وزرو ته لیوان شوي وو، ځکه نو زه هم ناچا روم چې باید ورته ویلي مې وای:

– هو، بادام شته خو په وینولرلي... دکابل دهغو شپو بادام چې تالیډلي او خوړلي وو له اوسنیوهغو سره خورا زیات توپیر لري...

خوشیبي په یوه اوږده سوچ کې ډوبه شوه، بیایې لکشمي ته مخامخ ورواړاوه:

– رښتیا وایی، کابل ټول وسو، کابل ټول وران شو، کابلیان ټول له کابله وشړل شول، اوریدلي مې دي چې اوس په کابل کې داسې کور اوداسې کورنۍ نشته چې دکورنۍ یو یاڅو غړي یې نه وي وژل شوي... زه خوهره ورځ دغه بده ورځ چې پر کابل باندې روانه ده پرتلویزیون باندې گورم... خدای د دکابلیانو مل شي... زموږ خو له دعا پرته نورڅه له وسه نه شی کیدای...

لکشمي هم دکابل پر حالاتو باندې ښه خبره وه، هغې به لاماته هم کله کله دکابل په اړه ویل چې زه به هم نه وم پرې خبر، هغې به ماته داسې خبرونه اوشعرونه راوړل چې هغه به ټول کابل ته اودکابل له پاره ویل شوي وو... موږ

لاهم په همدغه ویرکې وو چې دگلبانو نگور راوترپل اوزمور د خبرولېرې یې یوپه یوراپرې کړه سترگې یې زما په سترگوکې راخښې کړې اوویې ویل:

— زه نه پوهیږم چې ستاسې ماغزه ولې کارنه کوي، څومره جگړې، څومره وړانې، اوڅومره بربادی... تاسې پوهیږئ چې نړې ستاسې په باره کې څه وایې؟ ځوانان هلته مري، ښځې هلته مري، ماشومان اوبوډاگان هلته دگولبوله ډاره سا نه شی اخیستی، سپی په کوڅوکې دانسانانو دمرو غوښې نه خوري، جنت غوندې هیواد مو په دوزخ اړولی دی ولې... دڅه له پاره؟ څه شی لری چې نه پرې جوړیږئ، ولې له خدایه نه ډاریږئ، داڅه چې اوس په افغانستان کې روان دي دغو ته کوم انسانی وجدان کتلی شي، داشان کړه وړه دکوم الهي قانون له اصولو سره ورته والی لري؟

ماچې کله دهغې دغه په رډو رډو کې خبرې واوریدې، زما زړه ته کله هم نه رسیدله چې دداسې ښکلې میرمن خوله به هم په داسې سپینو ټکولکه چې ماته یې وویل راخلاصه شي، ما په هرڅه ځان ورته ناگارکړ او هیڅ مې هغې ته دویلو له پاره نه درلودل ځکه نو همداسې غلی پاتې وم خو داچې دهغې خبرو ځواب غوښت ځکه مې په کاره ورمیره ورته وویل:

— زه هیڅ هم نه شم ویلای، زمور هیواد داخل دډیروبدوخلکو منگولو ته لویدلی، داسې فکرکیري چې دهیواد حالت به تردې هم وړان شي، په دې چې جگړمار نه دې پوهې دي اونه هم دخپل هیواد دجوړونې، په دې چې دوې پردیویوازې دورانیوله پاره روزلي دي اودخپل کور وړانولو اوخپل ورور د وژلو زمریان اواستازي دي، دوی نه خپله اراده لري اونه غواړي چې هغوی چې دخپلواکې ارادې خاوندان دي په خپل څنگ کې ومنې او یایې وزغمي...

همداده چې لويوخواکونو جوړ کړي اتلان نن هماغه لوی خواکونه په خپله سړي وژونکو او تمدن بربادوونکی بولي... او په دغه پلمه پرافغانستان رابلوسيدلي اود دوی په پلمه، دادي ددغه هیواد نن اوسبا پربربادی اوورکې باندي سپاري...

لکشمی زما دخبرې له پای ته رسيدو سره داترغور راتيره کړه چې دې هم خپلې زده کړې په لندن کې کړې دي. خاوند يې تل په سياسي دندو وي، ان چې په کابل کې يې هم يوه موده تيره کړې ده... خو زما له پاره تر ټولومهمه داوه چې ما له داسې ښکلې، دنګې اوسپين رنگې ميرمنې څخه څومره سپينې خبرې واوريدې او په څه شان يې دزړه له کومي راته وکړې... تورې اوږدې زلفی، غټې غټې سترګې، ټلې تورې وروځې، جگ قد، درانه پښتانه کاته داتول هغه څه وو، چې دا يې اوس زما په وړاندي دهوسۍ سترگو هغو غوندي درولې وه، هرځل به مې چې ورته کتل بيا به دحميد بابا شعر به رايا د شو:

چې دباغ صبرې يې پستي تر قامت دي...

زړې شهزادګۍ ډيرې خبرې نه کولې، دهغې له پاره اوس دخبرونه کولو روژه دډاکتر له خوا منظوره شوې وه... په دغه ورځ يې هم تر ډيرو پورې لکه چې زموږ خبرې دچاخبره دزړه په زور واوريدې چې اصلي خبره بياهم داوه چې:

— ستاسې ماغزه کارنه کوي، ولې مو دهغه ښکلي هيواد پر تم اولوی نامه ته دومره په سپکه سترګه وکتل، ولې مو افغانان اوافغانيت په ځمکه وواهه... اوولې موددغه هيواد تاريخ ته ونه کتل...

زموږ ټولې خبرې په همدغه ټکي وې، زه يې هم په همدغه گناه ترگوښان لاندې نيولی وم، داسې چې گواکي دازه وم اويازه يم چې افغانستان ته، افغانيت ته، اوانسانيت ته په خپل لاس اوراچوم. اويا دازه يم چې دخپل هيواد پر تاريخ باندې دجنایانو داسې يوڅپرکې ور زياتوم چې هغه هم دافغانستان اوهم دجهان له پاره دشرم يوه بيلگه دی... دگلبنو زړه هم په همدغه ټکي درد کاوه، ځکه يې ما ته مخ راواړاوه اوپه ناروغه خير ه يې رانه وپوښتل:

– داڅه وشول، داڅه هلته روان دي، ته راته ووايه چې دمحمود اواحمدشاه پرلټو باندې اوس داسې يوڅوک نشته چې دغه خلک اودغه وياړلی ملت له دغه شره وژغوري... موږ تل همداوايو چې ولې دهغو لويو نومياليو ځای اوس خالي دی، اوکه خالي نه وي نو بيا ولې موږ ته نه رانسکاري...؟

دزړې شهزادگي داپوښتنه لاسمه پای ته نه وه رسيدلې چې حکيم لالا اودهغې درملونکي ډاکتر دواړه جوړه پرکوټه راننوتل، زموږ دخبرو لړۍ وشکيده اوهغه مودډاکتر په ليدو گردې په ټپه ودرولې، لکشمي اودگلبنو نگور دمخامخ کوټې دروازه خلاصه کړه، موږ هلته ولاړو، هلته موږ درې واړو دخپلو خبرو تگلوري په بله کړل، هغه سترې سترې خبرې چې دلته يې نه يوازې زما بلکې دنورو زړونه سترې کول اودسترو زړونو خبرې وې، هغه مو گردسره پرېښودې، لکشمي هم په څه شي پسې دباندې ووته، زه اود زړې شهزادگي ښکلې نگور يوازې سره پاتې شوو، داچې زه يې دخپلې خبرې په سيده گوزارونو ويشتلې اوپيکه کړې وم، زما له پاره داهم اوس دهغې ترخوانسې کمه

نه بنڪار يده، داچي ڏيره بنڪلي وه، دهغه انڇوري پي زه اوس هم په ذهن کي نه شم جوږولاي، ځکه مې نور هر څه په خپل ځاي پريښودل اوددي دنامه پوښتنه مې ترې وکړه چې دې راته وويل:

— زه ددغه کورناوې يم...

— زه پوهيږم چې ته ددغه کورنه يوازې ناوې يې بلکې بنڪلي ناوې هم يې خونوم مو؟

— نوم مې ليلا خان دی...

— ډير بنڪلی نوم مودی خو...

— ولي خو؟

— هيڅ هيڅ (په موسکا)...

— له خو څخه مو موخه څه ده مهرباني وکړئ راته ووايي... په زړه کې يې مه ساتي، هيله کوم...

ليلا راته جدي غوندي شوه، په دې چې ما هغې ته هسې دسترگو په رپ کې دا ناڅاپي پوښتنه چې زه پوهيدم پرې راوپاريده پيدا کړه، هغه په دغه خبره يوڅه سره نيولې غوندي شوه، ان چې په بنڪلي مخ کې يې دنابللي سرخی څپې سره لارې اوراغلې... زرمې ورته وخنډل اوورته ومې وې چې دومره مهمه خبره نه ده، ته بايد دومره سره نارامه نه شي... خو هغه نارامه شوې وه ځکه يې بيا وويل:

– زه هيله كوم چې خبره مووکړئ، کومه خبره چې دويلو وي اوونه ويله شي، هغه دوې ستونزې رامنځ ته کوي او دوه لوري سره ځوروي...

ددې دستخو احساساتو په ځواب کې ما خپله خبره چې دې ته به هم ډيرنادره وه او يابه نه وه وکړه:

– وايي چې ليلا دومره ښکلې نه وه لکه چې ته يې...

ډک زړه يې سره خالي شو، په خدا راته شنه شوه، دواړې وروځې يې نورې هم يوې بلې ته سره نژدې شوې اوويې ويل:

– هې بابا زما خود زړه راپه درد کړ، نژدې وه چې لکه بي بي پرما هم حمله راشي... ليلا که ښکلې نه وای کيسې به يې نه کيدې، نوم به يې ښکلې نه و، اودښکلاهنګامه به يې تر مور پورې په ښکلا سره نه رارسیده، ته چې وايې ښکلې نه وه، زه دا خبره نه منم ليلا ښکلې وه...

– وايي چې دومره ښکلې نه وه، خو دمجنون ليونۍ مينه وه چې هغې ته يې تر ښکلا هم لوړه برخه ورکړه...

– بس ته داومنه چې ليلا ښکلې وه، ډاکه دمجنون په سترگو وه او که دنورو...

هغه ښکلې وه...

مور لاپه همدغه دربه کې وو چې لکشمي رانوته اوويې ويل چې ډوډۍ تياره ده، خو ليلې هغه کينوله او پر هغې يې زموږ دخبرې سپيناوی پيل کړ،

هغې په پیل کې فکر کاوه چې مور تر اوسه هم هغه سیاسي خبرې سره شاربو،
ځکه یې هغې ته وویل:

– ببو، پرېږده، دغه خوارکي ته اوس هم دکابل غموڅه نه دي ورپرېښی،
دهغه خپله زړه له وژنو اوبدمرغيو شین شوی دی...

خو کله چې لیلیې زموږ د پوښتنو او خبرو ټوله کیسه له سره ترپایه ورته
وکړه نوبیا یې ورته وخنډل:

– په دې کې خو شک نشته، چې زما په ټوله باباګنۍ کې تر تانبکلي
بښځه نشته، دی رښتیا وایي... ته یې باید ومنې ځی چې هلته دودۍ تیاره ده...
زما خبره ستاسې دواړو په منځ کې داده چې ته هم رښتیا وایې اودې هم...

د دودۍ په هال کې مور ټول یاره، لکه چې لس تنه سره راغلي وو،
بنايسته نجلۍ تر هرڅه دمخه تیار اچولی شراب رامیدان ته کړل، هرچا
یو یو ګیلاس واخیست، زما په زړه غله راګډشول، چې اوس څنګه وکړم، نه مې
ویلاي شواي چې نه اونه مې بله پلمه په درواغو خولې ته راتله، په دې چې دلته
هغه څه چې زما فکر وایاچې ما باید هغه په نظر کې نیولی وای یوازې له یوه
تظاهره پرته بل څه نه ښکاریده، ځکه مې له هغې ښکلې نجلۍ څخه یو ګیلاس
لکه دنورو په شان په طبعي توګه واخیست اوله څه خوارکي توکو سره مې له
ځان سره ونيو، هیچا هیڅ هم ونه ویل اونه څوک دچا په فکر کې وو، ما ته هغه
مهال قوماندان یارجان رایاد شو، چې خارجیان به ورته راغلل له هغوسره به
یې شراب خوړل، خو چې هغه به ترې تللی نه وو، ده به بیا تر هرچا دمخه چغې
وهلې چې: « ولله چې ځان یې راباندې مړ کړ چې ورسره مل شم، شراب ورسره

وخورم خو ايمان مې اجازه نه راکوله، ماويل چې داجهاد به مې په خاورولاهو شي...»

په داسې حال کې چې دې خپله خلکو لیده چې دهغوی په سترگوکې څنگه خاورې ورشني...

په همدغه مهال کې ډاکټر او حکيم لالا هم راغلل اوله ټولويې هيله وکړه چې له بې بې سره څوک ډيرې خبرې ونه کړي... ډاکټر لاداهم وويل چې:

— څوک مه ورځې، کيدای شي، کومه بله حمله هم زور باندې راشي، له هغې سره خبرې مه کوئ... ماته يې وکتل او په خندا کې يې راته وويل، چې زه خو بايد ورسره ونه غږېږم په دې چې زما خبرې دومره درنې دي چې ډير پياوړي زرونه يې واورې هم نه شي ورته ټينگدای...

هغه په رښتيا هم ناروغه وه، خوله دې سره سره مورن له هغې سره خورا زياتې خبرې وکړې، خودا چې ډاکټر وويل تاسې به نه ورځې زه په دغه خبره يوڅه خپه شوم... په دې چې هغې کومه پوښته له ما کړې وه، ماد هغې ځواب بايد دې ته ويلى وای...

زه په همدغه سوچ کې وم چې ليلې زما اولکشمي په مخ کې دساقی نجلۍ له ټوکړۍ دوه نور گيلاسونه هم دمیز پر سر کيښودل... نوروهم واخيستل، ليلې له ټولو هيله وکړه چې ددې خبرې ته ټول يوغوږ شي... ماته يې لاس ونيو اوويې ويل:

— دابساغلی دولت خان دی، له کابله راغلی، له لکشمي سره یوځای په یوه کالج کې درس وایي، نن زموږ گران میلمه دی، موږ تل دخپلو پخوانو مینه په ده ماتوو، همداده چې دده په سرسلامتي به یې....

لیلي لا داخبره پای ته نه وه رسولې چې ټولو زما په سرسلامتي وغږنگول... لږ مهال لا نه و تیر شوې چې له هرې خولې بیا هم هغه یوه خبره راووته چې:

— په دې وطن کې مو څه حال جوړ کړی، ولې د پردیو منی، گورئ که یوځل کمزوري ورمعلوم شوی، بیا درباندي راځي او داسې غلامان به درڅخه جوړ کړي چې نه یوازې به دوی ملنډې درباندي وهي بلکې ټوله نړې به درباندي خاندي....

خوما یوازې دومره ورته وویل:

— نه پوهیږم چې پرموږ څه وشول؟ څه به کیږي اویاموږ دکومو سترگوبلاو خوږو... یوازې دومره درته ویلای شم، چې زموږ خلک لاهم پر هغو رازونو چې داسل کاله ددوی په څنگ کې روان دي اودهغوی پرمکاریو چې ددوی پرسریې کوي نه پوهیږي، دوی یوازې خپلو ارادو اوسپیڅلتیاوو ته رښتیني دی زموږ خلک دزړه له کومي زړه سواندي دي، میړني دي، په خپله خبره ولاړ دي، آزادي خوښونکی دي، له یوه اوبل سره پر دښمنۍ باندي دتل له پاره باوري نه دي، خو داسې ښکاري چې یوه ځواک اویوچا یوداسې جادوورباندي کړې چې تراوسه نه دوی اونه هم نور څوک پرې پوهیږي....

ليلې ځان په خبره کې راواچاوه:

– داخبره زموږ له پاره هم څرگنده ده، موږ دکابلي والا په نيت اوديانت باندې له ډيرپخوا څخه پوه يو، خو اوس پوښتنه داده چې دغه جادگر، اودغه ځواک چې دغه هيواد ته يې دبدنيتۍ تلک ايښی څوک دي؟

ډاکتر مخکې تردې چې زه څه رښتيا او دروغ نوردوی ته ووايم، زما وارونيو اوويې ويل:

– تاسې پوهيرې چې دايدس ناروغي په پيل کې په څه شان خپريده؟

ما لکشمي ته مخ وړ واراوه اوپوښتنه مې ترې وکړه:

– ايدس څه شي ته وايي؟

– يوه ناروغي ده...

– څه ډول؟

خو هغې ځواب راته ونه وايه، ډاکتر دلکشمی ځواب ته سترگې په لاره و، ځکه يې ماته نور څه ونه ويل او هغه ته يې ځواب ورکړ:

– که موږ په دغه راز پوهيدای او ياموپه دغه باره کې معلومات درلودای، نوموړ به هم تاغوندي ډاکتران وای...

ډاکتر داپوښتنه زما دخبرې په اړوند رامنځ ته کړې وه، نورچاهم دځواب په توگه څه ورته ونه وې ځکه يې بياخپله ځواب کړه:

– هغه مهال چې ددې ناروغي په اړه خلک نه پوهيدل، ډاکتران هم نه پوهيدل، ناروغان هم نه پوهيدل، هره يوه به هم داخبره کوله چې داڅه شان

ناروغي ده، چې نه پرې پوهیږو اونه هم کوم دوا درمل لري...خوک په دې هم نه پوهیدل چې له چا څخه ده اوله کومه راپیدا کیږي؟ دولت خان هم اوس دافغانستان په اړه هماغسې خبره وکړه چې نه پوهیږي هیواد یې دچا له خوا دڅه له پاره اوس په دغه وړانوونکي اورکې سوځي اوخلک یې ولې داسې کړیږي؟

دډاکټر خبره مور ټولو ورسره ومنله، خوزه دایدس په مانا نه پوهیدم، لکشمي هم راته ونه ویله ځکه مې نه دې ښه ځواب ورکړ اونه هم دبد اونه مې نوره دوی ته وربنکاره کړه چې زه گواکي دایدس په مانا نه یم پوه شوی... په همدغه وخت کې حکیم لالا هم خپله وکړه:

— مسلمانانو لاره، نه لاره همدایوافغانستان یې لاره داسلام دښمنان اوس پرې پوه شول چې داسلام خرابي او آبادی په همدغه هیواد پورې تړلې ده ځکه یې داده ملاورته راوتړله چې باید وران یې کړي، داسلام ددغو دښمنانو په بربادۍ یې پورته کړی...

لکشمي اولیلی داتیارې پیالې نورې هم ماته راوړاندې کړې اوویې ویل:

— وڅښه داهم وڅښه حکیم لالا ددښمنانو دبربادۍ په هیله یې وڅښه... ځکه چې دلته یوازې ډاکټر... دی. زه خو شکرالحمدالله داسلام په دښمنانو کې نه راځم.... که داونه څښي زه پوهیږم چې حکیم لالا دې دوزخ ته لیري...

ما داگیلاس هم په سرواړاوه او حکیم لالا ته مې دکوتې له دغه سره دشاباسی په نامه لاس پورته کړ، خولکشمی په دغه ښه یوڅه نارامه شوه په

دې چې هغې وويل: حكيم لالا دې وپرساوه، اوس يې گوره چې نورې نورې نادرې هم راوباسي... خوهيله يې ترې وکړه چې نورڅه ونه وايي...

ټول سره تاوده شول، لکشمی اوس دنشه يانو سره مل شوې وه، ليلاهم، خوبوازي زه وم چې تراوسه هم نه نشه وم اونه مې دنشې احساس کاوه... يوازي ليلالکه چې پوهيده دهغې پرما پام و، هغه راغله اوله ما اولکشمي سره يوځای کيناسته، له ناستې سره سم لکشمی بياهيله ترې وکړه چې هغه له ماسره دکابل دغمونو په باب خبرې ونه کړي. ځکه يې هغې ته وويل چې دولت خان يودول لنډی وايي چې دوه بيته يې سرې ليونې کوي..

هغې په حيرانتيا وپوښتل:

— هغه څه شی دي؟

— شعرونه دي لکه ستاسې د روهيلکنډ چاربيتې خو ترهغو هم خوږې اوسوځونکې...

ليلا راته موسکې شوه اوراته ويې ويل:

— نورو پوښتنوته خومې دځواب رانه کړ چې لنډی راته ووايي دامو هم قبولی دي...

زه له لکشمي سره اوس حيران وم، هرچيرې به چې کيناسته زما اوخپل بازاربه يې په لنډيو توداوه، داسې کټ مټ پيښه زما له تقدير سره له ډير پخوا جوړه شوې وه، هغه مهال چې زه لا ماشوم اودښوونځي په دويم اودريم ټولگي کې وم، زموږ په کلي اوشاوخوا بانډو کې به چې دچا خوښي اوخوشالي وه، زما نيکه دخدای وښيي هغه خو به خامخا پکې و، زه به يې هم له ځان سره روان

کرم، دیو عالم خلکوپه منخ کې به ودرولم ترانې به یې راباندې ویلې، زه به له خلکو شرمیدم خو دا چې نیکه به مې امر کړې و، دهغه خبره چا په مخکه غورځولای شوه، بس نو دچا خبره چالان به وم، اوس هم کت مت کانه راباندې شوې وه، بس لکشمي وه اوزه چې وبه یې ویل لنډې نوییا به زما سرو اودبښکلو استانه... لنډې به مې ویله له هغه وروسته به مې هغه په هماغه نازونزاکت سره ورته ژباړله چې هماغه نازکی یې باید دوی هم احساس کړي... دلیلي دغوښتنې سره سم مې لکشمي ته مخ ورواړاوه، هغه پوه شوه، زریې قوماندانه راکړه چې:

– دشرابو په باب خو دې یوه ورځ هم خوله نه ده خلاصه کړې، وگوره یوه داسې لنډې ووايه چې دشرابوپه باره کې وی، دبښکلو په باره کې وي... لیلالکه چې په دې رضا وه، چې په دغه اړه یوڅه ورته ووايم، دهغې خیره هم بل ډول شوې وه، ځکه نو مخکې تردې چې دشرابو ستاینه وکړم خولې ته مې یوناڅاپه راغله چې:

مخ دې په سپین کې سرخي وایي لکه خاصه چې پرگلاب وغور وینه لکشمي هغه لنډې ترما دمخه هغې ته په خپله ټوله نازکی سره تشریح کړه، داسې چې دهغې په اوریدوسره نورهم سره شوه، نوره هم گلابي شوه اونوره هم سره وغور ویده، داسې چې هرچا ورته کتلي وای، نوهغه زموږ دمشرپه وینا بچی خو مې نه و چې نام خدا او یایې ای شو!؟ نه وای ورته ویلای... ماخودالنډې ډیره، ډیرو بښکلو ته ویلې وه، خو دومره اغیزې چې پرلیلا کړې وپرهغوی یې گرده سره داسې نه و کړې لکه مارچې دمداري شپیلۍ ته

په ملاراماتيږي هغسې وياړي شوې وه او احساس يې په رښتياهم خورا لوړشوی و. چې ماهم داسې احساس ډير لږ ليدلی او حس کړی و، هغې له دغې لنډۍ وروسته ما ته په روغ نظر نه کتل، هغې فکروکړ، چې دالنډۍ به ما همدا اوس ددې دښکلا دخيرات له پاره جوړه کړې وي...

لکشمي هم پرې پوه شوه، هغه پوهيده چې ددې لنډيو ويونکی ساده څوک نه دي، همدا ده چې په زړونو لگيږي او زړونه له زړونو خبروي... ځکه نو دخپلې هغې په انتظاروه، رښتيا خوداوه چې لکشمی خپله اوس په داسې لوړتيا کې وه چې له ما پرته يې اوس نور څه نه لوړلیدل اونه يې غوښتل چې ويې وينې، ځکه خويې يوځل چې سرزما پر مټ را کيښود يوه نړۍ زونگه يې ترغوږ هم راتيره کړه چې گواکي دا ستا غمونه دي چې زه...

په دې خاطر چې ما يې پام په بله خوا کړی وي، زرمې ددې دبوختيا له پاره ورته وويل:

– لنډې دې اورې که نه؟

– وايه ما تر ليلادمخه غوښتې وه، نه پوهيږم چې هغې څه جادو درباندي کړې چې هغې ته گورې هر څه ترهغې څاروي، زما لنډۍ دې هم ترهغې څارکړه...

– غم مه کوه، غم، ستادپاره ويل شوې...

– وايه، زه باور لرم چې دشراپوپه باره کې به نه وي ځکه پښتانه شراب نه خوري او نه يې ستايي

مازر ورته وويل:

— نه لنډې دهرڅه په باره کې شته دشرابو په باره کې هم شته، پښتانه دومره هم نه دي چې شراب به نه پیژني او یابه یې په سندروکې ځای نه وي ورکړی:

هغې مخ زما پراوړه باندي کینود اوماهم په نرم آهنگ سره ورته ووي:

شراب په شرعه ناروا دي ما ته روا دي دیارغم پرې غولومه...

لکشمی لاشه چې لیلیا یې هم سره وپوړنوله، دلکشمی خو سترگې له اوبښکورادکې شوې، ما ته یې داسې وکتل، چې زه یې دزړه په غږ باندي په همدغو یوکتوکې پوه شوم، هغې زر خپلې کوربنې اوبښکې دسترگو له دالانسه زما له میلنمو کتو څخه په یوه خوا کړې اوترخوله یې راووتل:

— مافکرکاوه چې تاسې به یوازې لکه چې خلک وایې دجگړو پهلوانان یاست، خو داسې نه ده زه اوس پوهیږم چې له تاسې سره دښکلا اوعاطفی لیونی پرښته هم تل خپله ملتیا کوي...

لکشمی خورا ځیرکه نجلۍ وه، هغې نه غوښتل چې له خپلې مینې څخه نانځکه جوړه کړي او یایې دهرچا په خوله کې ورکړي، ما اوهغې تراوسه هم یوه اوبل ته په دغه باره کې خپله وروستې پرېکړه نه وه ویلې، همداهو چې دې هم تراوسه چا ته دا نه وو ویلې چې ګواکي دا اویازه له یوه اوبل سره مینه لرو.

په دغه شپیه کې یې هم خپله تلوسه ترپښولاندي کړه اوخبره یې په خورا ځیرکۍ سره په بله کړه:

— رښتیا ووايه زموږ بڼو ډیره ښکلې ده؟

ليلا ما ته وکتل، له کتويې پوهيدم چې غواړې دخپلې ښکلا په اړه له ما بيا هم څه واوري ځکه مې زرخواب ورکړ: - دځاوند يې دنصیب شي، هو، ډيره ښکلې ده...

- ته څه پوه شوې چې هغه ډيره ښکلې ده؟

- داخودپوهيدو خبره نه ده شرعه حاضرته گوري، هغه چې هرڅوک گوري وايي ښکلې ده، ښکلې ده اونښکلې ده...

- زه خونه پوهيږم چې دهغې څه شی ښکلي دي،

- که زه درواغ وایم ته زما په ځای شه او په ځيرور ته وگوره...

هغې بياهم باور ونه کړ، په خبره کې يې خبره راويسته اوويې ويل:

- نه ته دې خپله دښکلانښه راته ووايه، خلک هسې شي ته هم ښکلې

وايي...

ما لادلکشمی خبرې ته ځواب نه و ورکړې چې دليلا ترخوله راووتل:

- که زه پوهيدای چې خبره به دومره توديرې، نومابه پرتارحم نه و

اوکړی اوستا به هم داسې حال و لکه دنورو...

زه حيران شوم، چې داڅه وايي، لږ سوچ مې سره وکړ، رايا د شوه، چې

داددې لورينه وه، چې ان دشرا بوله پيله يې زما گيلاس بيل کړی و اوزه يې له

خدایي گناه څخه ژغورلی وم. زه حيران وم چې زه ليونی يم که دوی؟

خوماور خلاصه کړه چې زه تردې نورڅه نه لرم زمور لوی نازکخيال

شاعر، کلونه مخکې پرهم دغه هندوبارباندي نصیب ورپيښ کړې و، گوره چې

به ده هم په کوم دیار او دربار کې لکه مور چې نن دلته سره ناست یو، له یوچا سره، له ښکلوسره ناست و، ځکه یې یوه همداسې ښکلا چې زه یې په هسې ساده الفاظو کې یادوم ده په خپل شعر سره ستایلي وي، زه هم وایم، چې لیلیا ښکلې ده، داسې:

چې دباغ صبرې یې پستي تر قامت دي

پښتنې په قامت سترې نه دي څه دي

ښکلي غاښ دي مرغړې نه دي څه دي....

شپه ناوخته شوې وه، زموږ دمجلس یاران ټول هرې خواته سره واسکت واسکت شوي وو، خو حکیم لالا اوډاکټر ناست وو، ما لکشمي ته مخ وروړاوه چې انایې باید دخدا پاماني په خاطر وگورو، هغې لیلې ته وویل، لیلیا ډاکټر ته وکتل دهغه خوښه نه وه، له دې سره سره هم لیلیا ورغله خو چې بیرته راووته ویی ویل چې هغه دم گړی ویده ده، ځکه نو موږ ونه شوای کولای چې هغه دشپې په هغه تنگ زړه کې وگورو، یوازې مې لیلیا ته مخ وروړاوه او ورته ومې ویل چې که دخدای رضا وه زه به بیا ډیر زر راشم، هغې راته وخنډل اوراته ویی ویل چې که ته رانغلې زه به درپسې درشم... نورته زموږ له دامه په سپکو خانگونو الوتې نه شې...

زما میلمه پالي چې تراوسه په لاره تلای شول ساړه خانگونه، دښکلې بنگلې په زینوکې له ماسره راکښته شوې، لیلیا چې لایې راکوزیدو ته دوې زینې پاتې وې، بیاراته په خندا شوه، او ترغوږ یې راتیره کړه چې داځل خومې دلحاظ وکړ، بل ځل به که نصیب وته هم په دغو زینوکې داسې روغ رمټ

دمخکې تر تله رانه ونه رسيږي... خوما بياهم مننه ترې وکړه، مور له بنگلي راووتو لپلا مې يوې خواته وه اولکشمي مې بلې خواته، هغې خواته ترهغه زړه ونه لاندې په هغه زاړه قبرباندي چې تيرخل مې له نژدې ليدلې واوڅنگ ته يې يوزور کتاب په روښانه توروکې هم ايښی و شمې بليدې اونړۍ نړۍ زبړۍ رڼاوې يې له لرې هغوی ته چې هغې خوا ته به يې کتل داسې چې تابه وې وروستی شيبې يې دي کولې.

دلويې سردارې بنگلي د انگردننه مو خدای پامانی سره وکړ، ډاکترله پاسه راکښته نه شو، حکيم لالا هم راونه ووت، يوازي مور درې واړه اوس دلته ولاړوو، لکشمي خپله مو تر راويست زموږ په څنگ کې يې ودراره، بيرته راکښته شوه، ليلې ته يې مخ وړ واړوه نه پوهيږم چې پوښتنه يې ترې وکړه اوکه يې تشریح ورکړه:

– ببو! دولت خان دې خوښ شو، بدزلمی نه دی؟!

– ددولت خان عمر دې ډيروي، ماته يې نن داسې احساس راوبانښه چې له ماشومتوبه ترننه چا نه وربښلی، هو، هغه ورک احساس، هغه مرور او يوله پير يو پير يو ورک احساس، لکه چې هندوان هم وايې چې مور په يوه او بل جنم کې داسې وو او ياداسې... اومور هم لکه چې په يوه جنم کې له يوه اوبل سره ډير نږدې خپلوان وو...

لکشمي له لپلا سره خدای پامانی وکړ، زما سړي په دواړو لاسوکې ونيو، په يوه اوبله خوايې داسې ښکل کړم لکه چې کله به له غزني څخه کور ته سترې ستومانه راغلم اومور به مې په مينه مينه ښکلولم، ماهم دا داسې کلکه

کلیکه په یوه خوا اوبله خوا بښکل کړه چې دزړه له کومې یې خوند راکړ ځکه
مې داهم ورته ووی:

– تا رښتیا وویل، ما هم نن داسې احساس وکړ چې زما اوستا ارواوی
ښایې هغه خوراو ورور وي چې کوم وخت په دغه لوی ملک کې کوم ظالم
واکمن له یوې بلې څخه بیلې کړي وي...

(۱۰)

يوه اوونۍ لانه وه تيره چې دزړې شهزادگۍ پوښتنه مې پر مغزوباندې
درنه درنه كیده، له لكشمي سره مې دجمعي مباركه شپه وټاكله چې دجمعي
له لمانځه وروسته به دواړه دهغې كورته ورځو، ما په زړه كې داجوره كړې وه
چې هم به يې دحال پوښتنه

وكړم اوهم به يې هغه پوښتنه چې هغې ته ځواب وركول په دغو
شپوكې گرانه خبره وه يوڅه ښه بنگه ځواب كړم، هغه چې په تيرځل ليدوكې
يې له ما كړې وه:

— داحمدشاه اومحمود دبريمنو غازيانو په خيلخانه او ټاټوبي كې
يوداسې سپرې نشته، چې نن سبا دغه خلك اودغه ملت له دغې بدمرغۍ څخه
وژغوري؟

زه خو دزړې شهزادگۍ دغې پوښتنې په رښتياهم له يوه څرگند گواښ
اوانديښنې سره مخامخ كړى وم، دې په دغه ټكي ټينگار كاوه چې كه په
افغانستان كې ددغې گډوډۍ لړۍ اوږدېږي، دابه پر نيمه وچه اونړې باندي
دټور تم يوپيرر سيورى راتيت كړي،

دنيمي وچې مسلمانان هسې هم دلتته داوبوځگ شوي يو، كه هلته هم
دغه حال وي بيانو مور هم ختم دربوله.

رښتيا خبره خوداوه چې ما داډيره موده په دغه اړه په ذهن کې ډول
ډول ځوابونه جوړول او هيرول، کله به په زړه کې راتيره شوه چې ورته ووايم:

— نور هلته څوک نشته، هغه دبابا خوبونه نور له ياده وباسه...

بيا به مې زړه ته راتيره شوه:

چې سود و زيان دې په کې نه وي غمازه ولې بدوې دخلک زړونه

ځکه به مې داله ځان سره جوړه کړه:

— ځنگل بې زمر يه نه وي... شته ياران شته، ځوانان شته، راځی... خو

اوس دم در حال به دادخداي رضاوي...

خوزه پوهيدم چې زما داډول نانيولې زرگونه مرغی به هغه راسره ونه

مني اونه به

دهغې دروان نسل له پاره يو پوخ پتم شي... همداوه چې زه په دغو

ورځو کې ددې دغې پوښتنې سره ړنگ وبنگ کړی وم، داسې چې

دخپلوعادي درسونو لړۍ يې راته درې وړې کړې وه...

زه دپنجشنبې په ورځ په خپل پخواني دود کالج ته لاړم، استاد لاهم

ټولگی ته نه و راغلی، زما له راتگ سره سم زموږ ټولگيوالو نجونو او هلکانو په

لکشمي پسې يوې اوبلې خواته سترگې اړولې چې څنگه تراوسه نه ده راغلي،

يوه دوو خو له ماڅخه دهغې پوښتنه وکړه، خوما دواړو ته داسې ځواب ورکړ

لکه چې تاسې نه ياست خبر زه هم نه يم خبر، نه پوهيږم چې ولې؟

تريوه وخته خو مې فکر کاوه کيدای شي گاډی يې وران شوی وی، خو وروسته وروسته معلومه شوه چې هغه رانغله، رښتيا دالومړی ځل و، چې هغې ما ته دخپل نه راتگ په باره کې څه نه وو ويلي، کله چې تيره غرمه کورته راورسیدم گاوندی مې راته وويل چې نن ډيرزيات تليفونونه درته راغلل...

ما لا خپل کالي نه وو اغوستي چې بياهم هغسې تيززنگونه راغلل، زرمې غورۍ واخيسته اوغورته مې ونيوه چې دلکشمي چغه مې ترغور شوه:

— زه يم، لکشمي... زما انا... نوره له اوپروالا سره يوځای شوه...

ددې په دغه دردمن غږ ماهم د درد احساس وکړ، ديوه ژور درد، هغه درد چې انسان يې هروخت نه شی کولای... اوخپل دريغی مې په درد کې ورته څرگند کړ... هغې غورۍ کيښوده، سترگې مې په يوازې کوټه کې ديواله ته ونيوې، لږ گړۍ وروسته مې ښه پام شوچې اوبښکې مې راغلې، راتويې شوې، چې په دغه شيبه کې دهغې پوښتنې ځان راته راغبرگ کړ:

— داحمدشاه اومحمود دبريمنو غازيانو په خيلخانه او ټاټوبي کې يوداسې سړی نشته، چې نن سبا دغه خلک اودغه ملت له دغې بدمرغۍ څخه وژغوري؟

ددې هغه مينه راياده شوه چې دې د دولت خان له نامه سره درلوده، له هغه نامه سره چې هغه دسوري شيرشاه د زوی اودخان جهان لودي دپلار زيب و، هغه نوم چې دهند دموسيقۍ پلار تان سين دهغه (دشيرشاه د زوی دولت خان) ترسيورې لاندې وځليد اووغورید... اوزرې شهزادگۍ په هغه نامه باندې ان په شلمه پيړۍ کې هم و وياړل... دهغو تپرو اتولوبو، ميرانو اوپښتو ته يې په

خپل هغه چاپيريال کې چې څوک نه پرې پوهيږي او يانه غواړي ځان لکه يوشمير پيښوري اردو ژبې او کابلي فارسي ژبې پښتانه پرې پوه کړي درناوی وکړ...

زماله پاره دهغې دمرگ غرژما دموردمرگ ترغرکم نه و، زرمې خپل کالي بيرته واغوستل، تکسي ته مې تليفون وکړ، هغه هم راورسید، ډيره شيبه لانه وه تيره چې د زړې شهزادگۍ کورته. هغې ښکلې ښکلې ته چې نژدې ديوې نيمې پيرۍ رزمو اوبزمو ته يې په خپله غيږه کې ځای ورکړی و، هغې ښکلې ته چې ديوه پښتون نوميالي پرتم يوروشانه څراغ اوس هلته په کې په خاموشۍ سره غزيدلې و اوددغې نړې درنگارنگ گلونو وروستی غاړه کې يې دغاړې پر ځای تر تابوت راچاپيره شوې وه... هلته چې نور څوک نه پوهيدل چې بيا به دلته هم څوک دهغه تيربرم او پرتم کيسې له چا سره زمزمه کړي... په مړاوي خيره ورسيدم.

هلته مې دهغو گلونو په منځ کې دهغې پښتنې شهزادگۍ چې احساس يې دژوند تروروستۍ سلگۍ پورې پښتون و، وروستی ننداره وکړه اودزړه له کومې مې خپلې اوبښکې اودعاوې دهغې په وړاندې چې اوس يې دخپل خالق رضاته ځان سپارلی و، وښندلې، هلته زما يوشمير ټولگيوال چې خبرشوي ووهم راغلي وو، پوجا مې وليده، چې پرما پسې يې سترگې اړولې، رانژدې شوه، راته ويې چې ما نن څوڅو ځلې تليفونونه دروکړل، په کورکې نه وي... ماخپله خبره ورته وکړه، خودې راته وويل چې ماښام زما له ليدو پرته ولاړ نه شې، زه اوته به گډ ځو...

جنازه دبنگلي ختيز ته جومات ته خر مه تر سره شوه، په سلگونو تنه چې دلته راغلي وو، ټول دهغې په بدرگه له هغې سره هديرې ته چې ډيره لرې نه وه روان شول، دهغې په جنازې کې ډيرو خلکو برخه اخيستي وه، ډيره گرانه وه چې سپرې پوه شي چې څومره يې خپلوان او څومره نور يې دوستان وو، ما خوبوازي دلکشمي پلاروپيژاند، چې راغلي و، خوهيچا ته نه ښکار يده چې هغه به پښتون نه وي، هغه په رښتياهم ډير خواشيني و، هغه دزړه له کومي د زړې شهزادگۍ په مرگ ژړل، اودهيچافکر ته هم نه ورتله چې مدن لال هندو اوميم صاحبه مسلمانان ده، هلته نورو هندوانو اومسلمانانو په گډه دهغې په مرگ ژړل، هلته سپرې ته ښکار يده چې انسانيت اوسرپيتوب تر هر ډول گروهې اړيکو لوړ دي، دانسان غم دانسان غم دي، دانسان مرگ دانسان مرگ دی، اودانسان خوشالي دانسان خوشالي ده، انسان ژبه، گروهه، کالي، کور کلي او هيواد بدلولای اوله لاسه ورکولای شي خوڅه چې نه شي بدلولای، هغه دده غم، خدا، ژړا، مينه او عاطفه ده چې دې دژوند له پيله تر پايه په هر ځای او هر رنگ کې يوشان بدرگه کوي... مرگ سره له دې چې هر څوک اوهره ډله هغه ته په کرکه گوري، په کرکه يې يادوي، نه يې خونبيري خو يوه ورځ داسې راځي چې بايد دخپل ژوند قيمتي مرغلره په همدغه بدغوني سوداگر باندې وپلوري... دژوند وروستی سوداگر هم دی دئ او هغه له هر چا په هر ډول اوهره بيه چې وي اخلي، خو هيڅوک نه پوهيږي چې څه يې کوي او په څه برخليک يې له هغه وروسته ور اړوي...

موږ لا په هديره کې وو چې لمرولويد، لمر، هغه چې دهرڅه اوهر چا رازونه او يادونه ورسره دي، هغه چې هغه ورځ يې هم په ياد وه چې دغه

شهزادگی په هغه ورځ د لوي نواب په کور کې په څه شان او شوکت سره وزېږېده او څه خوشالی نه وې چې په هغه ورځ يې ددوې محل په سر نه و اخیستی، لمرهغې هستی چې نه يې په هغه ورځ د دې له کورنۍ سره په هغو پرتمینو خوښيو کې برخه واخیسته اونه يې نن هم د يوې شیبې له پاره د یوه ساده اخ په نامه شاته راوکتل، هماغه لمر، هماغې رڼايې پر هغه مهال ولویده اومور ټول ساړه ساړه لکه بايلي جوارگر خالي لاسونه، یو یو، دوه دوه، درې درې او... له هدیرې بیرته راروان شو.

کله چې محل ته بیرته راغلم بوچا دبنګلې په دروازه کې وه، نیغ يې دلکشمې مور ته وروستم، کله يې چې سترګې راباندې ولګیدې راته په کوکو شوه، داسې لکه چې په رښتیا هم زه ددوی دکورنۍ کوم مهم اونژدې غړی یم، او په رښتیا مې کومه ډیره نژدې څوک له لاسه ورکړې ده، هغې زه په غیږ کې ونیوم، او په چیغو چیغو کې راته وویل:

— دولت خانه زویه، زما شهزادګۍ مور خو ستا په لیدو سره دهندوستان ټول درانه درانه غمونه له یاده وایستل، کاشکې ته خو څوکاله پخوا راغلی وای... پر هغې ته څومره گران وې اوتاته څومره خوشاله وه...

لیلې ته مې هم تسل ورکړ، هغه له خپل خاوند سره چې نن سهار له خارج څخه دخپلې مور په مړینه راغلی و، ولاړه وه او هغه يې ماته راوپېژاند، نواب رحمت الله خان... چې اوس يې په کوم هیواد کې دهند داستازي په توګه دنده درلوده...

له هغوی سره مې خپله خواخوږې وښوده، لیلې په نیولي غږ راته وویل:

– ديبو وروستی شيبې وې اوستا نوم... په هغه شپه چې تاسې ولاړئ
خو خوځلي يې له ما پوښتنه وکړه چې:

– د دولت خان عزت وشو که نه... ما هغه ونه ليد...

دهغې خاوند چې له څيرې يې پر تم ښکار يده دخداي پاماني په وخت
کې په غير کې ونيوم اوراته وويل:

– مور خو ولاړه، لکه چې يوازې يې پرېښودو هيله من يو چې ته
مويوازې پری نړدی، پښتانه څه وايي؟ زما اوس فکر کارنه کوي... کيله راځه
کيله به زه... (نور نه پوهيرم)....

ما تراوسه ژرلي وو، خوداسې نه چې غږ مې د زړه له اولکې دباندې
ووزي، خو کله مې چې د رحمت الله خان دا خبره واوریده، نو نه يوازې مې
تسل ورنه کړ بلکه په ژړا مې هم زړه ښه ورسره تش کړ... ښايسته شيبه
ورسره ودریدم، څه خبرې مې هم ورسره وکړې... په تلوتلو کې يې بيا ترغور
راتيره کړه چې هغه سندرې څنگه ده؟ خوله مې يې غور ته ورنږدې کړه اوله
هغې سره سم مې دم گړۍ خداي پاماني ورسره وکړ چې:

مینه په تلو راتلو زياتيري کله راځه کله به زه درځم مينه...

(۱۱)

مانښام تياره و، ما او پوجا دواړو له لکشمي سره هم خدای پامانی وکړ، هغه بېرته پرمحل ننوته، ما بوچا ته وويل چې همدلته ودريږه، زه زر يوځل ترزړې ونې لاندې قبرته ورغللم، زر مې يوه دوه رکعته لمونځ وکړ، دعا مې وکړه، په تاخچه کې ايښی دروند کتاب هغه چې کرښې يې تراوسه هم لکه مرغلرې روښانه وي مې ښکل کړاو زربيرته راغلم، دهغې په څنگ کې کيناستم اودواړه دزړې شهزادگۍ له کوره راووتو... ما په همدغه مهال پوجا ته ووي چې زه سيده خپل کورته ځم ځکه چې هم خواشینی يم اوهم ستړی، خو دې پرته له ځنډه ځواب راکړ:

— سمه ده ځان آرام ونيسه، هم هلته دې بيايم...

دغه شپې دمياشتې وروستی شپې وې، ځکه نوشپه زرتياره کيده، زه هسې هم په دغه ښار کې نابلده وم، د شپې به چې په موټر کې وم نه به پوهيدم چې چيرې ځم اويا په کومه خوا روان يم، په دغه مانښام هم پوجاموټر ته داسې پونده ورکړې وه، چې يوه خواهم سمه نه راته بريښيده اونه پوهيدم چې دا کوم ځای دی اوپه کومه خوا روان يم...هم يې موټرچلاوه اوهم دخه په باره کې راته گډه وه خو زه نن په خپل حال کې نه وم، يوازې سرمې ورته ښوراوه، لاسونه يې لکه دځوښ شويو شيدوڅپه له خبروسره همداسې راپورته پورته کيدل. په دغه شيبه کې ماته زمور دکلي دخدای بښلي ملا سحرگل خبره

راياده شوه چې کوم کال غزني ته راغلی وهلته يې کومه بنځه داخلي که خارجي ليدلې وه چې موټر يې چلاوه، کله چې بيرته رشيدانوته راغی نو ټولو ته به يې همداويل چې:

– آخره زمانه شوه، په غزني کې مې بنځه وليده چې موټر يې چلاوه، خدای ترې وساتلم که نه دې خو غوښتل چې سم دم يې راباندې راوخيزوي... داچې څومره به يې رښتياوې خدای به ترې خبرو، څو جمعې يې ډوډی خيراتوله چې خدای دې ترې بچ کړې و، آخر هم له خره راولويد او مړ شو، زامنو يې هم خيرات پسې ونه کړ...

اوس چې پوجا موټر چلاوه ماته زما د ماشومتوب همدغه کيسه راياده شوې وه، په همدغه سوچ کې وم، چې پوجا خپل موټر د يوې بلې خورا بنسکلي خو په زاړه انگرېزي ډول جوړې بنسکلي مخې ته ودراره، د گراج دروازه په اتوماتيکه تنی خلاصه شوه، پوجا خپل موټر وردننه کړ، ما په زوره ورته وويل: – دخدای له پاره دادې چيرې راوستم ما هيله هم درڅخه وکړه چې ما...

دې راته وخنډل:

– يوسری انسان يې ستايي له کور سره څه، چې چيرې ښه هلته شپه... يو ځل مې بيا هيله ترې وکړه چې زه سترې يم، زه نه غواړم چې نور څوک راسره سرگردانه او خواهشيني شي... خو دې هيڅ هم نه ويل، راته موسکې وه، چې په همدغه شيبه کې دوو نوکرانو له دوو خواوو زموږ دموتې دروازې پرته له دې چې موږ يې کلپ ور خلاص کړو خلاصې کړې او زموږ

هر کلی یې وکړ، ماهغې ته ووي چې دانوڅنگه کيدای شي چې هغوی دکلپ دروازه چې دننه خوا څخه ور خلاصه نه شي خلاصه کړي، دې اول راته وخنډل، خو وروسته يې راته وويل چې داموتير يې پلار په دې ورځو کې له خارجه راوستی دی، هغه کوم کمپيوټري حساب لري چې دبلدو کسانو په لاس اوغړ باندې پوهيږي...

دلته هم لوی کورو، لويه بنگله وه. داسې لکه دلکشمي داناغوندي دننه اوباندې يې خراغونه روښانه وو، لوی ډنډ يې په منځ کې و، پاکو اوبويې په پاکی سره په منځ کې ځان په آرامی سره غورولې و، ډير خلک ننه کښته اوپورته کيدل، داسې چې سپری پوهيده دلته يوڅه اويا يوه لويه پيښه شوې ده. زه اوپوجا دواړه دمانې دننه شو، هلته يې مور، پلار، مشرورو اوکشره خور ټول داسې ولاړوو لکه چې دمیلمنو هرکلی کوي، زه پوجا دوي ته په يوه لنډه جمله کې وروپيژندلم:

– دادولت خان دی، له افغانستانه څخه راغلی، دلته له مور سره په يوه کالج کې درس وايی...

پلاری لومړی ما اوبيا خپلې لورته موسکی شو:

– ډيرښه، ډيرښه، زمور پتان ورور دی؟

– پوجا زرځواب ورکړ:

– پتان نوبښه پتان دی، که څه هم چې پتانان هندته هرمهال راغلي، هغوی ددې خاورې شوي، هرڅه يې له لاسه ورکړي، خو دې لکه چې داسې نه

وي، په دې چې دې غواړي هم غازي شي اوهم بيرته پتان خپل وطن ته ستون شي...

هغه ورته وخنډل اوورته ويې ويل:

— دا په رښتياهم زما تربوردي...

ټاکر پياري لال دپوجا پلار و، دې هم راجپوت هندو و، ځان يې راوپيژاند اوويې ويل چې دې له هغو جنرالانوڅخه دی چې جنرال نيازی اودهغه پوځ يې په ډاکه کې کلابند کړ، دهند اوپاکستان په نورو جگړو کې يې هم برخه اخيستي وه. په خندا کې يې خپله داهم ترغوړ راتيره کړه چې، دتره زوی دې هم ډيرې جگړې کړې دي...

له همدغې ورځې وروسته به جنرال زه په نامه نه يادولم تل به يې دتره زوی بللم... ځکه ده به راته ويل چې يووخت دهند په ټوله نيمه وچه کې دوو قومونو يوبل په وياړسره يادول، چې يو پتان و او بل راجپوت، دوي سره له دې چې له يوه اوبل سره دجگړو اونښتو خورا ترخې کيسې لري، له يوه اوبل سره ډير نژدې اود يورنگه ځانگړتياوولرونکي قومونه هم وو...

زما اودپوجا دپلار لنډې کيسه لاپای ته نه وه رسيدلې چې دنورو ميلمنو يواوړد لام پردالان راننووت، نارينه اونښځې، ځوانان اونجونې، زړې اوپځې، په څو شيبوکې دغه سالون دچا خبره لکه رستوران داسې راډک شو، زه دسالون په برسر کې وم، خلک سم نه راته ښکاريدل، خو چې پوجا اولکشمي زما پرخوا راروانې وې په زړه مې غله راگډ شول، اودا په ذهن کې راتيره شوه چې گواکي ټول دوي سره خپل دي، چې ښه ځيرشوم اوشاوخواته

مې نور هم وکتل، ډيرې څيرې، ډير خلک پيژندگلوې وو، ليلا خان هم له خپل خاوند اودوو بچيانو سره راغلي وه، دلکشمې کورنۍ اود دوی نور خپل خپلوان هم گرده راغلي وو، په همدغه مهال چې کله پوجا اولکشمې دواړې راغلي اوزما څنگ ته کيناستې، دوی ماته دا خبره دلومړي ځل له پاره په ډاگه کړه چې دوي دواړې سره سکني ترلې دي. دامعلومه شوه چې دوی دواړې په يوه کورنۍ پورې اړه لري، ډير څه يې له يوه اوبله نه يوازې پټ نه دي بلکې هر څه يې سره يورنگه دي. دوي چې کله دا خبره راته وکړه ما په هماغه ځای کې خپل تندي ته پس ورکړاوله خدايه مې شکر يه وکړه چې کومه ورځ مې د دوی په منځ کې ديوي اوبلې په باره کې څه نه دي ويلي... لاسونه مې لاهم داسې په تندي باندې نيولي وو، په دغه شيبه کې ما ته هغه زموږ د دفتر د همکارې شيرنې خبره را ياده شوه، چې يوممهال يې راته کړې وه چې: دروسي يرغل په شپوور څوکې په پيښور کې دافغانانوله پاره ډيرې مرستندويي ټولنې جوړې شوې، چې دهغو له برکته مور پيښوريانو ته هم په کې کارونه ميلاو شول، ماهم په يوه موسسه کې کاروموند څوکاله وچليده خو وروسته دپانگې دنشته والي له امله په ټپه ودریده، په دغه موسسه کې ډيروافغانانو کار کاوه، مافکر کاوه چې دوی به دافغانستان له بيلا بيلوسيمو څخه وي... دموسسې له رنگيدو څوکاله وروسته چې دافغانستان په لوبه کې سرويس تبديل شو، زه جلال آباد ته لاړم، چارانه وويل چې زموږ دهغې پخواني موسسې دامرپلار مړشوی، زه هم له نورو پيژندگلووسره بهسود وته ورغلم، هلته مې ټول هغه دموسسې ملگري وليدل چې تاوده تاوده يوې اوبلې خواته گرزيدل، بيامي هم فکروکړ چې دا خودعا ده، دوی به هم لکه ماغوندي خبر شوي وي ځکه راغلي دي، له يوه دوو مې پوښتنه وکړه چې څنگه خبر شوې چې دلته نن راغلي، هغه راته وويل

چې دا آمرخو زماورودی، بل راته وویل چې زما دتره زوی دی، خبره ان دماما اونورو خپلوانو تر زمانو پورې ورسیده... لنډه دا چې راته روښانه شوه چې هغه زموږ موسسه ټوله یوې کورنۍ چلوله خو هلته یې ناسته پاسته داسې سره جوړه کړې وه چې هیچاهم فکر نه کاوه چې ددغې موسسې غړي به له یوه اوبل سره پیژني...؟

پوچا څه شي ته پورته شوه، لکشمي مې لاس له تندي راکښته کړ، په غمجنه څیره، په داسې څیره چې خواشینی له ورايه ترې ښکاریده راته موسکۍ شوه اوراته ویې ویل:

– څه خبره وه، که دې څه ویلي هم وای، څه به دې ویلي وای؟ مور خوڅه تاسې غوندې نه یوچې دیوې دومره وړې خبرې له پاره هم تندي په تیره ماته کړو... خوماهغې ته دشیرنې کیسه وکړه، هغه داسې په خندا شوه، چې اوچت غږې په دغه حال کې زیاترو خپلوانو واورید. خو زریې ځان راخوندي کړ، مایې دانا دمړینې له امله خپله ژوره خواشینی یوځل بیا ورته څرگنده کړه، ددې په سترگو کې اوبنکې لکه چې پر گلاب باندي باران واورې اوبیا یوناڅاپه پرې لمرشی اوس دتالار بلورینو څراغونو ته سلامي شوې وې، داسې چې زما سترگې یې هم ناچارې کړې چې باید لکه ددې دهغو په شان شي. خونه، په همدغه حالت کې یې ستونی راډک شو او دې هم هماغه تیره خبره راته وکړه:

– کاشکې څوکاله مخکې راغلی وای، پر هغه مهال چې زما انا دغه ناروغي نه درلوده، هغه ستا په راتگ دومره خوشاله وه چې هغې به تل ویل ته خدای ددې له پاره هندوستان ته رالیږلی یې... ان چې کله کله به یې ما ته هم

ترغور راتيره کړه چې له دولت خان سره... په دې چې په اوسني نړې کې که په انسانانو کې د وفا، باور اور بنسټياينې بيلگې پاتې وي هغه به په پتانانو کې تر نورو خلکو زياتې وي...

خومايي زرځواب ورکړ:

— هو، هغه ډيره مهربانه وه، ما ته هم داسې بنکار يده لکه زما مور، هغه يوازنی څوک وه، چې ما يې په څيره کې دخپل پښتون ژوند يوه اوږده لړۍ وليده، ما يې دروښانه څيرې په هنداره کې دخپل تير برخليک د آواره وريځو درنې درنې لړۍ وليدې... او هغه يوازنی څوک وه، چې په شلمه پيړۍ کې يې د شپاړسمې پيړې د پښتني ميني اودرنښت هنگامه له خان سره ژوندۍ ساتلې وه... خودريغه چې ما يې هغه پوښتنه ورځواب نه شواي کړای، هغه پوښتنه چې رانه کړې يې وه:

— دا احمد شاه او محمود د بريمنو غازيانو په خيلخانه او ټاټوبي کې يوداسې سرې نشته، چې نن سبا دغه خلک اودغه ملت له دغې بدمرغۍ څخه وژغوري؟

نن هم شپه ډيره ناوخته شوې وه، مور په هغه شپه د پوجادوې کره وو، هلته دلکشمي اود هغې نور خپلوان ټول راغلي وو، د پوجا پلار زموږ په دود نن شپه دوې ته (ويروسي) کړی و، پرما هم ناوخته شوی و، پوجا بياځان رادمخه کړاو راته وويې ويل چې زه دې کورته رسوم، ما يې غوږ ته خوله وروړاندې کړه چې داخل مې په دې نيمه شپه کې په بله خوا يونه سي، خو دې راته وويل:

– نه داخل دنيغ کورته رسوم، زه هم له ځان سره يوچوکيدار څوک چې له هغې خوا يوازې نه وم بيايم،...

په همدغه دغه کې راووتو، دپوجا موټر هلته وړاندې دانگرېباغچې ته نژدې ولاړو، ما له کوربنوسره خدای پامانې کاوه چې دا خپل موټر ته ورغله، زه اولکشمي هم وروړاندې شو، کله چې دې غوښتل دموټر دروازې ته لاس وراوړدکړي، دمخې دټايرله څنگه يې يوه برابرمار ځان وربنوراوه اوددې پرخوا يې ځان راوخوځاوه، چيغه يې وکړه، لږاديوخواته وچه کلکه لکه لرگي ودریده، دلکشمي دلته زما په څنگ کې وارې وختې اوما ته يې وويل چې وړاندې ولاړنه شم... دپوجا هغه ژبه چې لکه بياتي داسې به چليده اوس گونگي شوې وه، حالت يې ډير خراب و، ما په آرامۍ له لکشمي څخه پوښتنه وکړه چې که زه دامارووژنم څوک خو به پرما بدنه وايي؟ هغې راته وويل چې وړاندې ورنه شي داستاکارنه دي، زه چوکيداران رابولم چې هغوی يې مړکړي، خو مارهمداسې دپوجا پرخوا راروان و، په څنگ کې مې دسيمتو يوه ټوټه پرته وه، هغه مې راپورته کړه، په ډيره آرامۍ سره مې دهغه سرپه نښه کړ اوپر هغې مې وويشت، يو دوه لټه واوښت راواوښت، نور همالته له حرکته ولويد. پوجا له ډاره لږزیده، هرڅه يې له لاسه ورکړي وو، خو کله يې چې وليد مار ما وويشت، يوڅه سره آرامه شوه، ترلاس مې راوښوه اومارته مې نژدې ودروله چې يوازې لکی يې بنوریده، دې ته مې تسل ورکړ چې هغه نور دخوځيدو نه دی، خو هغه داسې ډاره شوې وه چې رنگ يې زموږ دخلکو په وينا دخراغ پلته شرموله، ما يې دمخ خولې په خپل دسمال ورپاکې کړې، له هغه وروسته يې پلارا

ونور خپلوان او څو کیداران له اوږدو اوږدو لکړو سره راوړسیدل، پلار یې پوجا په غیږ کې ونیوه، په سړيې لاس ورتیر کړ، ورته په موسکا شو:

– غټ پیاوړې پټان دې په څنگ کې دی ته له ماره ډاریرې... زموږ نیکونو به تل موږ ته ویل چې که ملگرتیا کوئ نوله پټان سره به یې کوئ، که هغه درسره وي دزمانې بدې بلاوې خوڅه کوې چې دځنگلونو زمریان به هم لاردرڅخه چپوي، شیر شاه زمری نه و وژلی چې دولت خان به یوه مارت ته سزا ته ورنه شي کړای؟ دلکشمې پلار خپل موټروان ته غږو کړ، چې راشي اوماخپل کور ته ورسوي، پوجا اوس ایله لږ آرامه شوې وه، لکه چې باور یې نه کیده راته ویي ویل:

– ته مارهم وژلی شې؟

ماورته وخنډل:

– ولی څه شک درته بنسکاري؟

– داچل دله چا زده کړی، چې په یوه وار سره دهغه ځای پرځای کړ.

– زموږ خلک وایی ماردنښمن دی... ددښمن په وړاندې باید سړی ناگاره

نه وي... هغه هیڅ چل نه غواړي...

– نه، نه مطلب مې دادی، چې دماروژلو درس دې لوستې، چادرښودلی

که څنگه؟

– هو، ما ته دماروژلوچل زما نيکه خدای دي و بينی رابنوولی دی، هغه مور ته ددبمن داکه ماروي، که زمري، که لیوه او که يرغلگرانسان له دغو ټولوسره دمقابلې چلونه رابنودلي دي...

ددغي لنډې پيښې له دردنگه وروسته، مې بياله ټولوسره هغوی چې دلته ولاړ وو خدای پامانې وکړ، پوجا اولکشمی له خيرو ښکاريدي چې ښې ډارې شوې وې، ځکه يې اوس نه ويل چې مور به دي ورسوو، زه ترې مو ترته وختم، دپوجا زړه صبرونه کړلکه چې عادت يې و اوورستی خبره يې تل ځانته ساتله رانژدې شوه، ترغور يې راتيره کړه:

– څه خدای دي مل شه، نوربه دنیکه ته هم دعا کوم چې تاته يې داچل دربنوولی و، اوکه نه نونن شپه به زما هم له ارواښادي بېوسره وه، خو لړناوخته...؟؟

(۱۲)

له لوی اختره خوورځې تیروې چې زموږ دکالچ څوملگرو سره جوړه کړې وه چې له لکشمي سره د غمرازي په نامه، دیوې دوو ورځوله پاره باید په گډه یوې خواته دهند د لیدنو وړنسا راوسیمې ته سفرو کړو، د ټولو رضاوه، چې باید ولاړشو، خو توپیر په دې کې و چې په نه سره جوړیدو چې چیرې ولاړشو، چا به ویل اجمیر او راجستان، یوشمیر خو لاویل چې مسوري، دهره دون اوهریدو ته، نور لاویل بنگال اودارجلنگ ته... داتول ځایونه زموږ په لست کې وو، خوموږ سره جوړ نه شو، ټولو واک لکشمي ته ورکړ چې هرځای هغه ووايي هم هغه ټولو ته دمنلو وړ دی، دهغې سلا په اکره راغله، پرتاج محل، په دې چې پردې باندي تاج محل ډیرگران و، داهلته څوځلې پخوا هم تللې وه خو له دې سره سره یې هم زړه نه وترې را ټول شوی، داخل یې هم هغه خوښ کړ، زما په یاد دي چې کله یې اکره یاد ه کړه ماته یې وکتل اوبیا یې پوښتنه راڅخه وکړه:

– ستا تاج محل خوښیږي؟

ماورته وخنډل اوورته ومې ویل:

– داسې زړه، داسې خیال، اوداسې څوک به هم وي چې ووايي زما نه

خوښیږي.

تاج محل دهرهغه چا چې په سینه یوڅه دزړه په نامه لري خوښیږي.

— وې دهر چا خوبښيري؟ (په موسکا).

يوه شيبه ورته غلی شوم، خو بيامي زرځواب ورکړ:

— زه به ستادا خبره هلته ځواب کړم چې کله تاج محل ته ورسېږو..... —

سمه ده، خو پام چې که زما هيره شوه، چې بيایې راپه يادکړې...

فکر کوم چې په هغه ورځ د جمعې ورځ وه، تير ماسپښين و، چې مور اگري ته ورسيدو، هلته مو د شپې له پاره هم په يوه هوټل کې ځايونه ونيول، هر چا دځان له پاره يوه يوه کوټه ونيوه، پوجا اولکشمی په يوه کوټه کې ديره شوې، ما او اکبر خان هم ځانته يوه کوټه ونيوله، په هغه ورځ مو ترماز ديگره په هوټل کې آرام وکړ، په دې چې مور غوښتل ناوخته تاج محل ته ولاړشو، په دې چې پوجا ويل چې تاج محل په دغوشپوکې ترورځې د شپې ښکلې وي، ځکه چې اوس سپورمی هم دڅوارلسمې ده. له ماسره اکبر خان هم و، هغه زموږ دکتواز يونبايسته اوزده کړې زلمی و، سره له دې چې زموږ داوطنداران په هرڅه پوهيږي، خو يوڅه چې دکلونوپه اوږدوکې يې ملاورته ماته شوې وه هغه زده کړه وه، چې نه دوی ورته ليوال وو اونه يې خپل زامن او اولادونه ورته هڅول، خو اکبر خان ته خدای خپله کورنې په ښه کړې وه او خپلې زده کړې په ښه شان سره ترسره کړې وې، دنوی ژوند په ټولو نازکيو باندې لکه دعصر زلمی، نه دکتواز داسې پوهيده... دکورنی نورو غړو يې اوس هم په اسام اوبنگال کې ددوې په وينا معاملي درلودې خودی له هغو ټولولاس په سرشوی و اوملايې يوازې زده کړو ته تړلې وه، اوس يې هم له يوې جاپانې کمپنې سره کار کاوه چې هرڅه يې درلودل. خوله دې سره سره يې تراوسه په کومه نجلۍ باندې داسې چې دځان له پاره يې وروبولی لاس نه و ايښی، په دې چې په عادي

نجنونو دده زړه اوبه نه څښلې او هغه چې ده غوښته هغه ورپیدا کیده نه. ماز دیگر مهال و، چې موږ په تاج محل ورننو تو، په خوشیبو کې راباندې ماښام شو، ما اومصطفی چې زموږ ملگری و، هلته د تاج محل دمانې په څنګ کې دمانښام لمونځونه وکړل، هر څوک چې تاج محل ته لاړ شي، هلته دیوه پرتم احساس، دیوه جوړونکي او هستوونکي قدرت ننداره پرته له دې چې فکر پکې وکړي په خپلو سترگو ویني، اودرښتینې هستوونکي په پرتم اولوی هله تریل هر ځای زیات دسرې باور پیاوړی کیري...

د تاج محل ښکلا او ځوانی اوس د سپینو څراغونو غیږې ته لویدلې وه، دمانې پر نیو دیوالونو باندې د یاقوتو او مرغلرو ځلاوو دهر چا ان دهغو مستو نجونو اوشازلمو سترګې هم خیره کولې چې ځانوته به یې دښکلا په لحاظ دچا خبره یوڅه ویل، دشاجهان اوممتاز محل ارواوې چې دهغو پر قبروباندې په شپوپه ورځو، په میاشتو، میاشتو، او کالونو کالونو دیوه اوبل په کتو کتوباندې نه سترې کیري، دیوې اوږدې او تلپاتې مینې کیسه هر چاته چې په دغو کیسو پوهیږي وایي... اوور یادوي چې ځوان خرم اوبنا یستي تاج بی بی دلته دڅه شان یوې مینې هنگامه جوړه کړې وه چې تودوخه یې تراوسه دهنداونړی خلک له ورايه احساسوي.

زه اولکشمي هم یو ځای وو، کله موچې د تاج ننداره وکړه، کله موچې هلته هرڅه دزړه په سترگو ولیدل، هغه اوس گردسره په یوه بله دنیا کې وږدوبه شوې وه، زه پوه شوم چې دهغې جسم له ماسره په تاج محل کې روان دی خو روح یې په کې نه وه، دهغې دسترگو سپینوالي لکه دتاووس دسترگو په شان دسپین تاج محل په منځ کې د تاج محل سپینو څراغونوته مینتوب اولیونتوب

په يوځل کتو کې وربښل، ما نه شواى ورته کتلاى، څيره مې بې دتاج دسپين
ديواله په سپينومرو کې لیده چې لکه بت غوندي راته ښکاريده، ترلاس مې
کلکه راوښووه او پوښتنه مې ترې وکړه:

– ما وينې اوزما خبرې اورې؟

هغې ځواب راکړ: وينم دې نه، خو خبرې دټولې اورم...

– پوهيرې تاج چا جوړ کړې؟

– هو، پوهيرم...

– چا؟

– مينې، يوې ليونۍ مينې او يوه مينه ناک احساس...

اونور يې څه ونه ويل...

موږ ټول له تاج محله راووتو او دتاج له څنگه مودجمنانداره کوله،
دڅوارلسم سپورمې هم هسکه راغلې وه، دجمنان اوبوپه دغو شپو کې ايله
دسيند مخ پوښلى و، اوبه يې ډيرې نه وې، لکشمى دسپورمې انځور په جمنان
کې وليد، پوجا غږ ورباندې وکړ:

– لکشمي پورنېما وينې؟

هغې ورته وځنډل او ځواب يې ورکړ:

– هو ښکلې ده، خو په تاج محل کې نه، په دې چې دلته له تاج محله

پرته بل شى ښکلي نه ښکاري...

هغوی دواړې سره یوې خواته شوې اکبرخان زما خواته راغی، لاس یې
زما په لاس کې راکښود اولومړی پوښتنه یې رانه داوه:

– دتره زویو، دابله (پوجا) خو دې زما ډیره خوښه شوه...

مامې لاس دده پراوړه کښود او پوښتنه مې ترې وکړه:

– اکبرجانه لالیه، داتاج محل دی، همدلته د زړه مراد غواړه، هرڅه چې

غواړې؟

پوجا زما اودده انځورواخیست، پاروتی هم له اکبرخان سره خپل عکس
واخیست، ما په ټوکه ترغوړ ورتیره کړه:

– اکبرجانه لالیه خدای دخیرکړي... شنې کوترې خو درباندي راماتي

دي...

ده پاروتی ته په ځیرځیرسره وکتل:

– یه یه دادې درنيسه... دا په ونه وړه ده... هغه بله خو که ښکلی ده ونه

هم لري...

تیرمانښام مور دتاج محل له جادویی غیږې راووتو، داگرې دښار په سره
اوآرامه غیږه کې روان وو، هلته چې دتاج دشاوخوا په انډول ډیرروښانه نه و،
دوات پرغاړه په سلگونو خواران داسې چې تا به ویل دایې همیشني
استوگنځی دی یوې اوبلې خواته په خواړه خوب باندي ویده وو. لاره تیاره وه،
لکشمي اوپوجا څنگ په څنگ روانې وې، ما په همدغه مهال پوجا ته ور یاده
کړه چې شاجهان لکه چې اکره له سامان برجه په همداسې یوه تیاره شپه

ليدلې وه چې خپلې گرانې لور جهان آرا ته هغې ته چې دژوند ترپايه هم له ده څخه ديوې شيبې له پاره بيله نه شوه ويلی وو:

که له دې زندانه داخل ووتم اوبخت ياري راسره وکړه داخل به دتورو مرمرو تاج داگرې بنارته وردالی کوم...

زما خبره لا پای ته نه وه رسيدلې چې دپوجا پنبه په کوم شي بنده شوه، نژدې وه چې پرمخې ولويږي، اکبرخان راکلکه کړه، ترهغو چې هوټل ته نه وو رسيدلي، دوی دواړه لاس ترلاس سره روان وو. همالته زما زړه ته ورسیده چې اکبرخان لالی هسې هم دغرو واو دغروشو....

په هغه شپه مور ترناوخته داستوگنځي په بڼ کې کيناستو، ټول سره دوه دوه شوي ول اوپه خپلوخپلو کې سره ډوب ول، لکشمی له ماسره ترناوخته پورې ناسته وه، اکبرخان لالي له پوجاسره گوتې خوږې کړې وې او هغه نور له نورو سره څوک يوځای اوڅوک بل ځای کښته پورته کيدل، په هغه شپه لکشمي ډيره هڅه وکړه چې زما له خولې يوڅه واوري... يوځل يې راته وويل چې تا خو ويلی وو چې له تاج سره دميني خبره به هلته درته کوم اوس خو هغه وعده پرځای کړه اوراته ويې وايه...

ما بيا هم ورته وخنډل او ورته ومې ويل:

– تاج محل ديوې تلپاتې مينې نوم اونښه دی، دميني، د هغه څه چې انسان يې له هغې څخه انسان نه دی، انسان له هغې پرته ديوه سپيره بيابان په شان دی چې څوک يې هم په خوند او رنگ نه يادوي...

دا راته موسکې شوه لاس يې زما پرمخ را تيرکړ:

– ته هم مينه پيژني؟

– هو، لږ لږ ځکه چې ما ته هم ځان انسان بڼکاري...

– راته ويلای شي چې مينه څه ته وايي؟

خوما خپل عذر ورته څرگند کړ او ورته ومي ويل:

– له بده مرغه چې يوخوله بابادمه تراوسه مينه چا تعريف نه کړه، بله داچې ماته هم دمينيږي دستاينې او تعريف له پاره وي او کليمې په خوله نه راځي....

– په زړه کې دې هم څه نه درځي؟

– يوڅه خو شته، خو دوپلو له پاره يې يوڅه لکه ژبه نه لرم...

خوشبې په فکر کې راته وزنګيده، بيا يې ترخوله راته ووتل:

– نو چې داسې ده، له تا پرته چې ټيکې اولنډې واورو نوره ښه نه درباندي کيږي، يوه ټيکې راته واچوه...

موږ همدا خبرې سره کولې چې منيش په پاروتی باندې لاس وراچولی وو. اوزموږ په وړاندې يې څو څو وارې کلکه کلکه بڼکل کړه، له لکشمي يې دلنډۍ نشه والوزوله، او ما ته يې په وار خطاډول وويل هلته وگوره...

هغوی يوه اوبل ته داخوومه مچکه سره ورغبرگه کړه، خوما ځان ناگاراچولی و. هغې ته مې په دغه اړه هيڅ ځواب هم ورغبرگ نه کړ... له هغې خوا پوجا او اکبرخان سره خوا پرخوا را روان وو، زموږ خواته راغلل، پوجا راته وخنډل:

– اکبر خان غوندي څوک ما غوښت لکه چې خدای... دده ټول عمر په هندوستان کې تیر شوی...

ما اکبر خان ته وکتل، سترگې یوڅه خړې راته ښکاره شوې، دپوجا ځواب مې په خندا ورغبرگ کړ:

– بس نوره ته پوهیږې او دی... تاسې د خدای سره جوړ کړي مور دغله

وو...

نه پوهیږم چې اکبر خان په څه شي پسې یوې خوا ته شو، لکشمی زر خپله خبره پوجا ته وکړه:

جلکې کوښښ وکړه، چې درنه خطا نه شي، تو د بې وساته، پام چې دولت خان غوندي درنه نه شي...

ما ته بیا دځان په اړه پوښتنه پیدا شوه، لکشمی لکه چې اور پرې لگیدلی وی پر ما باندې په هغه توره شپه کې راغرمه غرمه شوه... – ته نه پوهیږې چې دا یو یونیم کال زه تا اوبه اوبه کړم، زه خو څه اوسپنه نه یم... زه انسان یم... هیله لرم، زړه لرم... او دا ټول ما پر تا پورې تړلي دي خوته...

ماددغې خبرې لاره لاډیره پخوا څارله اوبه دې فکر کې وم چې یوه ورځ به خامخا د شهوت د ټوپان له همداسې یوې څپې سره په یوه همداسې ځای کې غاړوځم... مایې لاس په لاس کې ونیو، پرمخ مې یې کین لاس راتیر کړ، داوښکولارې مې یې پرمخ، پر ښکلي مخ وړلندې کړې او ورته ومې ویل:

– ته مه خپه کیږه زه هم مینه درسره لرم، پر ما هم گرانه یې خو...

– نوخو يانې څه؟

په داسې حال کې چې لاس يې زما پر لاس باندې موبنه ما بيا ورته

وويل:

– آيادا اړينه ده چې څوک له چا سره مينه کوي، دچا چې څوک

خوښيرې هغه بايد يوازې د... په مقصد وي؟ او که نور ارزښتونه هم بايد په پام

کې ونيول شي... زه خو فکر کوم هغه هم په درناوي سره په پام کې ونيول شي

او يادکړه شی...

– نور ارزښتونه يانې څه؟

– دا خو اړينه نه ده چې انسان دې په خپله دومره لو يي سره دومره

کمزوی شي چې يوازې دې د شهوت جنده تر نورو ارزښتونو لورې و بولي په

شهوت که دانسانيت بنسټ ايښودل شوی، خوبيا يې د شهواني لويې مانې هم

په خورا بده بڼه رانسکوره شوې ده. انسان دې ته اړتيا لري چې له مور سره

مينه ولري، له خور سره يې ولري، له طبيعيت سره مينه ولري، له انسان سره

مينه ولري او په پای کې له هغه ابدیت سره بايد مينه ولري هغه چې تقدير يې

ورپورې تړلې...

زما دا خبره لاپای ته رسيدلې نه وه چې لکشمي مې په خبره کې

راولويده:

– ستا ددې لويې فلسفې له مخې زه په کومه ډله کې راځم؟ زه خو نه

ستا مور يم، نه ستا خور يم او نه هم ستا غرنی طبيعيت يم... زه بايد څه وکړم؟

ماورته وويل:

– زه هم ستا په اړه تراوسه وروستی پایلې ته نه يم رسيدلی اوپه دې
تراوسه هم لاسم نه پوهيږم چې زه له تاسره ولې مينه لرم اويايې نه لرم؟

هغې راته وخنډل اولاس مې يې په خپل لاس کې کلک ونيو:

– دا لاس دې چې اوس زما په لاس کې ايښی په دې هم څه احساس نه
درته پيدا کيږي؟

– داسې هم نه ده چې گواکې زه بې احساسه يم، زه احساس کوم خو په
خوند او ارزښت سره نه، زه په دې پوهيږم چې ته پرما گرانه يې خو...

خودهغې زړه زما دغه خبره لکه چې يانه منله او يادا چې نه يې درک
کوله... ځکه يې راته وويل:

– زه نه غواړم چې ته بايد ټول عمر زما مينې ته دصبرخيمه ووهې، زه
شيبه غنيمت گڼم، له ماسره داوردو عمرونو خبرې مه کوه، يوازې دا راته ووايه
چې دم درحال دې څه نيت دی؟

ماورته وخنډل اوپه سره سينه مې ترخوله ورته راووتل:

– نه شم کولای چې ځان په دغه سيند له موزو اوپڼو سره يوځای لکه
چې ستاخوښه ده ورلاهو کړم...

– ولې؟

– ځکه چې زما اوستا دژوند اواساس، او ان عواطفو دنيا خداى
محکومه پيدا کړې ده... زه او ته په بيلو بيلو کړيو اوپنجرو کې د ژوند او تاريخ

دگناهگارانو په شان پراته يو، احساس مو بندى دى، ژوند مو زندى دى، او عواطف مو لاهم غلامان دي...

— پوه نه شوم څنگه، داخو ډيره درنه فلسفه وه...

ما بيا ورته وويل:

— وگوره ته دم غنيمت بولې، اوزه دژوند غم خورم، ته وايې چې زما همداکړى سمه تيره شي، اوزه وايې چې اوږد عمر بنايي مور ته په مخ کې وي... ته وايې ټوله دنيا دې په ما پسې بد وايې اوزه وايې چې که يوه دروغ او ناروا هم راپسې وويله شي، زه بايد ځان ووژنم، ستا مور او پلار به ووياري چې ته يوملگري پيدا کړې، خو زما مور او پلار که داسې څه دبل په خوله هم ووياري، بنايي ټول عمر له شرمه چا ته سترگې هم ورپورته نه کړي، لوى وياړ به يې داوي چې ياما ووژني او ياهم خپل ځانونه... ته ووايه زه څنگه کولای شم چې دپير يو پيرو، دهيلو او اميدونو او گروهو پر درنه جونگره مې ديوې لنډمدتې احساسې شيبې له پاره اور پورې کړم... هو، دريغه چې ما دومره جرأت درلودای او يامې داکار کولای شوای... زه هم انسان يم، زه له تاسر مينه لرم... خو؟

زه پوهيدم چې زه په دغه شان خبرو داسې څوک ښکارم چې گواکي آسمان په توپونو ورته ولم، زه په دې هم پوهيدم چې دا هغه دشکو بندونه وو چې ما ځانته جوړول او ددې درانه احساس سيلاب په خپلو څپوکې له ځان سره وړل او وړل... زمور دمميز په سر دشرابو بوتل ايښى و، هم يې ماته اوهم يې ځانته گيلاسونه ډک کړل، ما که هر څومره ورته وويل، چې زه ددې کارميرنى نه يم، زه له دوزخه ډارېرم، زه نه شم کولای په هغه دنيا دخپلې دغې گناه

خواب ورکړم... خو دې همدا راته ويل چې ته دا په سر واړوه، زه ستا پرځای دهغه سوال او خواب ميدان ته ورځم، موږ هم مذهب لرو، موږ هم دخدای دلارې پيروان يو او موږ هم په هغه خدای له تاسی سره شریک يو چې هغه دهرڅه بادار دی او هرڅه دهغه په اشاره جوړېږي او وړانېږي... ته دا په سرواړوه، ما هم په ټول ژوند کې داليونۍ اوبه په څکه هم نه دي څکلې، خو نن يې له تاسره څښم، هو له تاسره چې زړه دې دخپلو توروغرونوپه شان له ژونده تور دی، ته دا په سرواړوه... اوله هرڅه بې غمه اوسه...

ما چې دشرابو گيلاس ته وکتل، له زړه مې يوازې يوخدای خبرو، هيڅ لاره مې نه درلوده، که رښتيا ووايم په همدغه شيبه کې دلکشمي له خبرې سره سم هغه لنډۍ راياوه شوه چې:

چلم وهه دوږې يی باسه دتمباکيوبه دي زه ضامينه شمه...

پرمايي هغه گيلاس لکه دجادوگرې په شان په سرواړاوه، څو نورماهم پسې وڅښل... او توکل مې پرخدای وکړ، له ځان سره مې وويل چې پرسيند خو لاهو شوم څه يوه نيزه اوڅه لس... دا په همدغه شيبه کې لکه بلبله راته لگياوه لايې گيلاس هم په سر نه واړولی چې همدایې راته ويل چې:

— ته نورمه وايه چې زه له تاسره مينه لرم، اوس زما وار دی چې ووايم زه له تاسره مينه لرم... په دې چې ته خو نه دځان دآزادۍ په اړه فکر کولای شي اونه هم دنورو...

تردې زياتې يی يوڅو نورې هم راته وويلی، زه يې دومره راوپاروم چې له ډيره درده مې هغه ليک چې په همدغو ورځو کې مې خپل پلار ته په همدغه

اړه استولی وای چې دانوڅه گناه ده چې که زه له دغې هندوستانی سره چې ټول عمر یې له ما سره تیر شو او زه یې په هرڅه باور لرم واده وکړم، زه پوهیږم چې دغه نجلی به کله هم ما بدمرغه نه کړي... خو هغه یوازې دایوه اوږده غونډله راته لیکلې وه چې:

- ته پوهیږې او کار دې، که ته له هغې سره واده وکړې نو هغه ورځ هم راتلونکې ده چې هغه به لکه مور غوندې مری، خو مور به په کلي کې نه پوهیږو چې دهغې دمرگ په ورځ به مور دهغې له پاره دقبر بندوبست کوو او که دلرگیو؟ یوازې دغه ستونزه یې حل کړه نوره خدای خیر کړي...

مادغه جمله دې ته لکه څنگه چې وه ولوسته، هغه زما په ځنځیر اوزولانه شوي تقدیر باندې پوه شوه، په دې پوه شوه چې زه او یاهم داخپله څومره محکوم یو، هغه پوه شوه چې زما په زړه کې دهغې په اړه څه نشته او هرڅه لکه په ابوکې لمر داسې روښانه دي، په خپله ټوله بڼکلا یې یوځل بیاد زړه له کومي غیږه راکړه او په یوه اوبله خوا یې داسې مچې کړم چې دغابنود تاو درد یې ترډیرو پوره زما پرمخ باندې خپل سیوري له نري نري درد سره غورولې و. له دغه شان مچولو وروسته یې دخپل زړه درد په دغه خبره کې ترخوله راویوست:

- زه مینه درسره لرم، هو، دومره مینه، چې ان قبر ته له هغې سره درسره ځم، سره له دې چې قبر او سوزیدل زما هم لکه ستا په شان نه خوښیږي، خو که بله لاره نه وه، هغه هم درسره منم...

شپه تر نیمايي اوښتې وه، هغې په دغه وروستی شیبه کې هم هیله راڅخه وکړه او راته یې وویل:

– يوه لنډی، يوه وړه لنډی چې دزره تسل مې پرې وشی، نوره نو شپه په سپیده چاود باندې خپله کډه وراړوي... ماڅوگیلاسه په سرواړل خوداسې نه ښکاریدم چې زه به له چتې وتلې وم او نه هم لکشمي داسې راته ښکاریده، له هغې مې پوښتنه وکړه چې داڅنگه شراب دي چې پرمايې هیڅ اغیز تراوسه هم نه ښکاري، هغه راته په خندا شوه اوراته ویې ویل، داشراب نه دي، په دې خاطر چې ته دوزخ ته ولاړنه شي، ما له هغو ډډه وکړه... زما عقیده هم له شرابوسره مروړه ده....

ما نن هغې ته دزره خبره وکړه، هغه چې دا ډیره موده ما نه شوی ورته کولای او زما پرزره یې درنه کیږدی وهلې وه، خو نن یې زره ته ورسیده چې زه هم دې غوندې انسان یم، لکه دې غوندې د ژوند په رمزباندي پوهیږم، خو یوازې په یوه توپیر چې دې په خپل ژوند کې په یوشمیر هغو خنډونو چې دانسان په مخکې وي برې موندلی و او ما نه شوی کولای چې ځان له هغوڅخه راوباسم. همداوه چې ددې زما دژوند شپل تو ب خوبنیده، دا زما په شپ والي باندې پوهیده اودهغه هرڅه یې په زور او زیر دواړه ورمعلوم وو او په هغو کې یې خپله نیکمرغی لیده، هغې ته زما حیا، زما وفا، زما ژوند زما له تاریخه ددې په مخ کې پراته وو اوهرڅه یې انې اونورو مشرانو لکه هنداره داسې وربښودلي وو، خوما ته داسې څه چا نه وو ویلي، زه وم چې ددې په باب مې هرڅه یوازې ددې په ظاهر کې کتل، ان چې ددې په ظاهر کې مې هم دځان له پاره دبدمرغی څه نه لیدل، په دې چې هغه زما پرخوا را روانه وه خوما په ځان کې داتوان نه لیده چې هغه زما اندوژوند پرپراخه ورسوپه څه شان راگډیږي اوځان هغه سرمنزله ته رسوي لکه چې یوه ورځ زه اوهغه په یوه وینه اویوه

مینه پورې هلته تړلی وو... هو په هغه مینه چې دې اوس په کیسوکې لیده او په هغه وینه کې چې تراوسه یې رنگ او احساس لکه زما دهغې په شان و.

زه یې تر لاس ونيوم، لاس یې زما په لاس کې و، دهغې د بدن تودوخه مادهغې له لاسه په خپل ټول درنښت سره احساسوله، په هغه شپه یې د وروستي ځل له پاره دچا خبره په مزه مزه ښکل کړم او بیا یې خپله دپلاراونیکه حق لنډې دنورو ډیرو تودو هیلو پرځای رانه وغوښته، هو، لنډې هغه چې دې به تل دخپل تاوده زړه تسل پرهنې باندې کاوه، زه لږ ترې یوې خواته شوم، مخامخ ورته ودریدم او په مینه مینه مې ترخوله ورته راووته:

یاري دنه کوم ډار پرېم دلرې لرې تماشې به دې کومه...

او په هغه شپه زموږ د مینې بنډار دهغې په موسکا کې تیت وپرک شو... لږشبه وروسته زموږ موټر متورا ته ورسید هلته مو له یوه پرتمین جومات څخه دحق آذان ترغور شو، ما هلته دسهار لمونځ وکړ، خو چې لمرراخاته نو بیا موږ دهمدغه ښار په زړه کې هلته په لوړ باندې د رادها اوکرشنا له طلايي مجسمو سره ولاړ وو، هلته چې هندکیو نوي په خورا درنښت سره دهغو په پښو کې خپل ارادتونه او سهارني گلان په مینه ښندل او شندل او دهغوی دتلیپاتي مینې اوارات قدردانی یې کاوه...

لکشمي هم درادها تر مجسمې لږ رادخواله ځان سره یوڅه ویل، داسې چې ما نه اوریدل، خو کله چې را نژدې شوه، وامې وریدل چې له ځانه سره یې اوس هم زما هغه لنډې زمزمه کوله، هو، لنډې

یاري دنه کوم ډار پرېم دلرې لرې تماشې به دې کومه...

(۱۳)

زما دزده کړو وروستی کال و، له هیواده په نژدې څو میاشتو کې په پرله پسې توګه بد خبرونه داسې چې ملاماتوونکی وویو پر بل پسې رارسیدل، وطن خونه یوازې لوټ او برباد شوی و، له هغه اوس دملانصرو پرستن جوړه شوې وه چې په هره څنډه کې غلو یوبل ورباندې واژه. دکابل له وړانیواوس هم دپتواورونو لمبې پورته کیدې، داسې چې مساپروبه یې کیسې کولې، زندگی پرزندی پسې دهیواد دمورغاړې ته ددې دخپلوناپوهو زامنو په لاس ورلویده، داسې چې یوه به تربلې پیاوړې او کلکه وه... دهرې ورځې په تیریدو سره به یې دهیواد دموردخپلواکۍ د عمرکمپله وړلنډوله، ملاجان خپله وکړه او ولاړ، طالب جان خپله درلوده چې دهغې له پاره یې خپله ځوانی په اور لاهو کړه او په خپله سپینه لوبه کې یې سر دغورمې بوی کاوه...

داتولې وشوې، راغلي اولارې، تردغه مهاله خو هم هرچا داویلاي شول چې ګواکي دا زما کوردی اوڅه مې چې زړه غواړي هغه په کې کومه... ددغه وړو وړو سیلیو مخه دیوه توپان په لور خپله لاره ورنژدې کوله، هغه توپان چې دهغه په پایله کې امریکایی لیونو دشوروي په پلونو خپل لیوني پلونه کینښودل اولکه لیونۍ غوا پروطن له یوې درنې سرارمۍ سره راغبرګه شوه داسې چې نه یې وچ کتل اونه هم لاند، پلمه یې یوه وه او کړل یې بل څه، له راتګ سره سم یې یوه توره بلا پر هیواد باندې راغبرګه شوه، زمور کلی چې ان

دشوروی دیرغل په شیپور څوکې هم په بمونو نه و لگیدلی په دغه کال ددوی په بمونوکې لولپه شو، زموږ زیات کلیوال په کې ومړل، زما دمور او پلار شهیدې جنازې هم درنگ کور له انگره ترهدیرې پورې ورسیدې، دهغوی له مرگه نژدې یو کال تیرو، خوما ته چا ددغې غمیزې په اړه څه نه وو ویلی، په همدغه کال چې زما وروستی کال و، زما یوه ورور دخپل لیک په څنډه کې داهم لیکلی وو چې:

— دخدای امر وشو، مور او پلار دواړه دامریکایانوپه بمباریوکې نژدې یو کال دمخه له مورې بیل شول...

دهغوی لایو کال نه وپوره شوی، چې یو ورور مې هم په کت مټ لاره له مورې بیل شو، اوس مې یوازې مشر ورور واو دژوند داتولې ستونزې...

دهمدغوبدو خبرونو را تگ او رارسیدنگ و او زما دسختې ناروغۍ پیل، نژدې شپږمیاشتې زما دغې ناروغۍ دوام وکړ، ډاکتران یې هم په لاملونونه پوهیدل، ځنې ډاکتران خو تردې حده راسره حیران شول، چې له ناچاری به یې راته وېي ویل، ستا ناروغي هم د انسانانو ناروغيو ته ورته نه ده، دوی سره له دې چې ماته دغه خبره نه کوله خو له یوه او بل سره به یې زما په اړه کوله، کله کله به یې داهم راته ویل که ستا دغه حالت وي کیدای شي لیونی شي... سره له دې چې زما له پاره دلیوني کلیمه کارونه ډیره زیاته داندینسني وړ نه وه، خو زما یوشمیردوستان یې خورا ځورولي وو، یوه ورځ زموږ دپښتنو مشر اسدخان لالا چې په حیدرآباد کې اوسیده هم زما پوښتنې ته راغی، یوه ډاکتردهغه ترغور هم ورتیره کړې وه چې کیدای شي انډیوال دې لیونی شي...
خوده پرته له دې چې دډاکترپه خبره باندې سوچ وکړی ورته ویلي وو:

– خير، هغه پخوا هم په حال نه و، له دغې ناروغۍ خو به جوړشي خو
چې نورڅه نه وي...

اسدخان لالا يوه مياشت راسره پاتې شو، زه هم يوڅه سره په واک کې شوم، ورته ومې ويل چې ته نوردرځه زه نورجوړيم او خپل کارونه که دخدای رضا وه ترسره کولای شم، خو هغه راته وويل چې، ته دخپل وروستي امتحانونه زر پاس کړه، چې هغه خلاص شول، زه يوڅه واړه کارونه نورهم لرم، چې هغه ترسره کړم، له هغه ورسته به درځخه ځم... جالبه خو داوه چې کله به پوجا اولکشمی زما ليدو ته راغلي، ترما به يې له اسدخان لالا سره ډيرې خبرې کولې ان چې کله کله به له ما هم سره جلاشول او له ما پرته به ترډيرو پورې سره غږيدل، داسې چې زه به يې په هغوباندې نه خبرولم...

اسدخان لالا هم زده کړی سړی و، دژوند په رمزوراز او دهغه په نوي ترنگ ترنگ باندې هم ترمور بڼه پوهيده، دی تر ما هم اکبرخان ته ورسکني و، داسې ښکاریده چې دهغه او زما دواړو په ستونزو باندې هم بڼه خبرو، دهغه په مينه هم خبرو... ده اوس هم اکبرجان او پوجا دزړه له کومي پيژندل او هم يې لکشمی اوزه، هم زما دپلار اونورو خپلوانو په رضا پوهيده او هم داکبرخان دپلار اوکورنی...

لکشمی پوره شپږ مياشتې له ما سره هغه څه ترسره کړل چې ما هغه په ژبه نه شوای ويلای... هغې زما له پاره په شپو شپو وژړل، زما دروغتيا په خاطر يې دزيارتونو اومندرونو ندرونه ومنل، پونې ته تللې وه هلته يې دپښتنې باباجان پرمزار چې زما معنوی پيره وه دزړه له کومې دعاوې کړې وې، زما له پاره يې دومره روپۍ په روغتو ناو درملونو باندې خرڅې کړې چې زما غوندي

يوه زده کړي يا زده کوونکي له پاره هغه نا شونې وي... ان چې ډاکترانو ته يې ويلي وو چې که زما درملنه له هندوستان څخه بهرهم شونې وي، دا تياره وه چې ماهلته وليږدوي...

داتول هغه څه ووچې زموريارانو او په خپله اسدخان لالا هم په سترگو وليدل، کله چې زه له ناروغۍ راپورته شوم، يوڅه چې ما اوس په خپل شاوخواکې محسول، هغه داووچې اوس مې له خپلو وطني يارانو هغه پخوانۍ کنايي اوکترې هم نه اوريدی لکه چې پخوا به يې ويلي:

دهندوستان نجونه لولی مږ به دکړينه...

اوياهم هغه څه لکه چې پلارمې هم په خپل ليک کې راته کښلي وو...

ماناداچې دهغوی دغه شان خبرو اوس دسرږيتوب په وړاندې خپل زور له لاسه ورکړی و، او گونگې شوې وي... داسې ښکار يده چې اوس ټول په دې باوري شوي وو چې ژوند له يوې داسې سرچينې را پيل کيږي چې هغه دانسانيت سرچينه ده، داسې څوک به وي چې دماشوم له خدا خوند وانخلي اودهغه خدا به ورسره بدرگه نه کړي؟ داسې څوک به وي چې دسل کلن اړيوډا بابا خدمت ونه کړي او په درنښت دې راشه درشه ورسره ونه کړي...؟ که داسې څوک موکله وليد چې دغه ځانگړتيايې نه درلوده هم هغه انسان نه دی...

د ۲۰۰۰ زرم کال ورستی شپې ورځې وي، يوه ورځ سهار وختی له کوره

و وتلم، چې اسدخان لالا دومره راته وويل:

– زه ځم درشي مې درته جوړه کړې، له غرمې وروسته يې درته راوړم، مقصد تر دريو بجو دمخه به دلته سره گورو...

زه هم ولاړم، خو خپل کار مې زر را خلاص کړ، داچې دهغه امر اوس زموږ له پاره دپلار ترهغه هم مهم و. ځکه نو دده له امر او قوماندې سره سم تر دريو بجو دمخه بيرته کورته را ورسيدم، کله چې مې دکور دروازه پرانيسته، زموږ په کور کې دناستې له پاره ځای نه و، دکورمخه په موټرانو ډکه وه، زموږ چې څومره دوستان او خپلوان وو، هغوی ټول راغلي وو، داسدخان لالا مشره خور هم له څو نورو ميرمنو سره راغلي وه، زه يې دښځو کوټې ته ورلارښونه کړم له شا مې داسدخان لالا غږ تر غوږ شو، چې خپلې خورته يې وويل:

– لږ لاس مساس پرې ووهی، دريشی يې هلته ده، هغه وروغوندي، نور به له خيره سره روانيږو...

زه د لالا په دغه خبره باندې په رښتيا هم سره حيران شوم، ځکه دوی په دغه باره کې له ماسره ډير لږ څه هم نه وو ويلي، اکبرخان ته مې وکتل، هغه راته وويل چې:

– څه ځان تيار کړه... خبره دقام ده... لالا هرڅه په خپله جوړ کړي، څه تاوان نه کوو...

زه پوه شوم چې اکبرخان له يوې خوا له ويشه په تالان رضادی او له بلې خوا په هرڅه باندې له پخوا خبروان چې په ډيرو ځايو کې يې زما استازيتوب هم کړی و...

پوه شوم، چې خبره څه ده، کالي مې واغوستل، رښتيا خو داوه چې نور نوزه هم له اوږده رنځه وروسته په ژوند پکو شوی وم، اوس يوڅه چې ما هغه ته اړتيا درلوده، هغه مرسته وه، ځکه نو مې هيڅ هم ونه ويل اونيوغ له اسدخان لالا سره دهغه په ښکلي او نوي ماډل موټر کې کيناستم، لاهم نه پوهيدم چې چيرې څو اکبرخان نن داسدخان ماما موټر په خپله چلاوه... يوازې دلارې په اوږدو کې اسدخان لالا ترغوږ راتيره کړه:

– بچيه اخرمې ناخبره ور واده کړې... ددې بل خره خبره مې هم له تاسره يوځای کړه... مانا داچې زما او اکبرخان دواړو ودونه نن داسدخان لالا او بي بي حاجي په خوښه نيول شوي وو اوموږ اوس ټول زما دواده په ورا روان شوي وو...

ما هيڅ هم ورته ونه ويل اونه مې دومره جرات درلود چې دبي بي حاجي په وړاندې دې په دغه باره کې څه ووايم، په دې چې څومره چې اسدخان لالا پرموږ برلاسی و، همدومره بي بي حاجي هم وه... په دغه شيبه کې ما ته زما فرانسوي هم صنفی کرسټينا خبره راياده شوه چې يومهال ماورته ويلي وو چې موږ ته نجونې زموږ پلرونه ټاکي، کيدای شي کله زموږ خوښه هم پکې وي خو زياته نه... خو هغه په دغه خبره دومره حيرانه شوې وه چې وويل: که پرما باندې زما پلاراومور داسې کانه وکړي، زه خو به ځان مړ کړم...

خوما ځان اوس درښتياڼي زوم په شان نيولی و. بي بي حاجي اوس موږ ته دمور ځای درلود او داهرڅه ددې په خوښه اورضا تردغه حده را رسيدلی

ډيروخت نه و تيرچي زموږ دورا شل ديرش موټران ټول دلکشمی دبنگلي په شاوخوا کې ودریدل، دبنگلي په هغه خوا باغچه کې لويه خيمه چې تر زرو زيات ميلمانه په کې ځاييدل وهل شوې وه، دهغه له منځه مې دډولونو غږ واوريد، کله چې انگرې ته ورننوټو نو دومره دوستان او ياران راغلي وو چې حساب يې په يوه خدای و، په دغو شپوور څوکې ډيلي په افغان مهاجرو ډک و، داسې چې په هربازار او هره مالت کې به يې لس او شل کوره اوسيدل... ځکه نو دهغوی ډيری راغلي وو، له بمبې، اسام او حيدرآباد څخه په سلگونو زموږ سود خواره ماما خيل او په نويو زده کړو بوخت همزولي زلميان راغلي وو چې اوس ټول دلته په وار سره غږبنده ډولونو ته غوږې ځنې اوښتل را اوښتل... موږ دمانې په انگرې کې دننه له موټره کښته شو، دلکشمي مور او پلار زموږ هرکلی وکړ، بي بي حاجي مخکې او موږ ورپسې روان وو... موږ دلکشمی موردمانې دننه لارښوونه کړو، هلته لکشمي دواده په ځانگړي سينگار کې چې په اول ځل ليدو خو ما هيڅ ونه پيژندله زموږ لاره څارله، کله يې چې په ماسترگي ولگيدې راته موسکې شوه، دبي بي حاجی او اسدخان لالا پښتوته ورتيټه نه شوه، بي بي حاجي ته يې لکه زموږ دښځو غوندې غيږه ورکړه او لاسونه يې ور ښکل کړل، داسدخان لالا لاسونه يې هم ښکل کړل، هغه يې هم لکه دخپلې لور په شان په سرلاس راتير کړ او په درنښت يې بدرگه او وپنځوله، زما دغې نندارې ته ښه پام و، دډولونو مست دربی اوچت و، زموږ دځوانانو مشر خان زاده ان ترغرمې دمخه هلته رسيدلې و ځوانانو په وار وار سره اټنو نه اچول، اودلکشمي دپلار بنگله نن په رښتياهم درنو خوښيوپه سراخيستي وه. زه لانااست نه وم، چې دلکشمي مور دمیزله سره زموږ سپيڅلی کتاب په خورا درنښت سره دمیزله سره راکوز کړ لومړی يې زموږ په سرونيواويابیی

پرموردواړو باندې ښکل کړ، ماهم ښکل کړ، لکشمی هم ښکل کړ... کله چې دهغې سترگې اومخ پر هغه سپیڅلي کتاب ورپری وتل دزړه هغه درزآمې چې دغې ماڼې ته رانوتی وم او راسره پیداشوې وه اوس آرامه شوه... لکشمی زما مخې ته له بسم الله ویلو سره رانژدې کړ، ما په درناوي سره ښکل کړ، زما له درناوي وروسته یې دهغه لومړۍ پاڼه راواړوله، او ما ته یې وویل چې لومړی مخ (الحمدالله) یې زه ولولم... ما هغه ولوست، خو ترخوچې مې ترپایه رساوه، لکشمی زما څو تیروتنې را سمی کړې، دویم مخ که رښتیا درته ووايم، زما سم نه و زده، دهغه په لوستلو باندې دې پیل وکړ، ذالک لکتاب لارییه... هغه یې په داسې زور اوزیرسره ولوست، چې زه یې حیران کړم، ددې ډاکار زما له پاره داسې هیښنده جټکه وه چې ما فکروکړ زه کوم خوب وینم او که په دغه دنیا کې نه يم... او هغه مخ یې ترپایه ولوست...

بی بی حاجی هم په ټوله کیسه خبره وه، یوازې زه وم چې لکه پردی اوس له داسې یوې نوې پېښې سره مخامخ کړم، ما لکشمی ته وکتل، هغه راته موسکې شوه، ان چې دلومړي ځل له پاره یې داهم ترغوږ راتیره کړه او راته ویې ویل چې:

— زما لس سپیاري قران شریف په یاد هم دي...

اصلي خبره خو داوه چې لکشمی له هغې ورځې چې کله زیږدلې وه، له خپلې انې سره اوسیده، له هغې سره لویه شوې وه او هغې یې دموږ اوپلار په خوښه او سلا هغه مسلمانانه روزلې وه، او پر هغې یې ټولې اسلامي زده کړې کړې وې، ان چې دهغې نوم هم بل څه و، خو دا چې پلار یې ته یې خورا گرانه وه، دې ځان اوس دپلار په خاطر په دغه نامه سره نامتوکړی و... زما له پاره دنه منلو

خبره داوه چې اسدخان لالا او بي بي حاجی چې په خورا سختی سره به يې داسې يوې خو شالې ته رضایت نبود اوس داسې شوي وو لکه روانې اوبه... هغوی په دغه باره کې له ماسره هيڅ نه وو ويلي، ما فکر کاوه چې ددې خبرې لامل به داوي، چې هغه زموږ دواړو په ټولگيوالتوب باندې خبردي، هرڅه ورته څرگند دي اوهم نه غواړي چې په دغه برخه کې ما ډيروغږوي، په دې چې دوی فکر کاوه زما داوردې ناروغی يولامل هم دغه خبره ده، داچې له هرچا به يې اوريدل چې کيدای شي زه ډيرزر ليونی شم، دغې خبرې په خپله پردوی باندې خپله اغيزه درلوده، خاواس راته څرگنده شوه، چې اصله خبره څه وه؟ ان چې په دې وروستيوکې يې له ما سره ديوڅه په باره کې هم څه نه وو ويلي، يوه بښيگړه چې دپوښتنې له پاره يې اړتيانه وه هغه دهندوستان دواده دود و، چې په هغه کې لکه زموږ دوطن غوندې دهلک ملا په خرڅونواو سياليوباندې نه ماتيري... دلته هلک دانه شي ويلای چې:

غم دی دلالي په سر - مسته دي تازه گزري

دلته خبره سرچپه ده، ماناداچي:

غم دی دلالی په سر - مست خان دتازه گزري...

ماناداچي دواده ټول خرڅی دنجلی پر کورنی باندې پیتی دی...

بله مهمه خبره داوه چې اسدخان لالا او بي بي حاجي اوس ترماله لکشمي اوپوجا سره ډيربلد شوي وو، له هغوی سره يې هغه ټولې خبرې چې له ما سره يې ويل نه غوښتل او يابه دوی پوهيدل چې زما او زما دخپلوانو فکرونه له يوه اوبل سره توپيرلري هم له دوی سره شريکې کړې وې، خو

دا چې دوی پرما اغیزدرلود، همداهه چې دوی هم ترما اوس په هغه برخه کې چټک لاس په کارشوي وو. دوی په دې پوهیدل چې زما له پاره ډیرې دودونه او ارادونه ډیرمهم نه دي، په دې چې زه پوهیدم چې په ځینو وختو کې نورانساني ارزښتونه شته چې هغه هم سړی باید له یاده ونه باسي، په داسې حال کې چې دا خبره او دهغې زغم دهغوی له پاره چې زه ورپورې اړوند وم گران کارو. لکشمي هم په دغه رمز باندې اوس پوه وه. له اسدخان لاس نه هم اړیکې ترما هم کلک شوي وو، داسې چې یوځل گل زرک خان له لندنه لالاته یو نوی ماډل لپ ټاپ کمپوټر رااستولی و، ډیره موده هغه ته چا لاس نه شو وروړای، خو لکشمي او پوجا هغه په څو شیبوکې ورته کاري او تیارېې پښتو توري هم ورته کښته کړي دده په واک کې ورکړي و، له هم هغې ورځې وروسته به چې دوی هرچیرې له هرچا سره مخامخ شول، نو دا یوه خبره به یې ورته کوله:

– نجلی او هلک چې کران (قران) او کمپوټر زده کړل، نوره هغه که ددنیا په هر کج کې وي نه بې لارې کیږي، باید چې سړی یې درناوی وکړي او په سړی وگرزوي...

په دوی هم ددغه شان یوه پیغام سام لویدلی و، ځکه یې هرڅه پرته له ښه اوبده سره له لکشمي دوی سره منلي او جوړ کړي وو...

اکبرخان او پوجا په بله خونه کې چې هلته هرڅه تیارې دهغې دکورنې له خوا نیول شوی و ناست وو، خو مور له یوه اوبله نه وو خبر هغو خپل کارکاوه اومور خپل، زما خواښې په خپله عقیده دزړه له کومي باورمنه اوویارنه وه، همداهه چې له دې پلوه زما زړه ډاډه شوی و او زه اوس لکه رښتیني پاچا له

لکشمی سره پرتخت ناست وم، له هغې نجلی سره چې داڅوکاله مور له یوه اوبل سره ناسته پاسته درلوده، خو تراوسه هم ما هغه نه وه پیژندلې، هغې چې کله ذالک لکتابه لاریب... ولوست، ما ته دهغې مورنې انا رایاده شوه، ما هلته دهغې په شاهانه بنگله کې هغه زړه ونه، هغه زور قبر او دهغه پر سر په هغه لوړه تاخچه کې هغه زور کتاب، هغه چې ما پرانیست، بنکل مې کړ او لکشمی په هغه مهال ماته ویلی وو چې پرې پوهیږې او ما ورته ویلی وو چې پوهیدل خو څه کوي چې باور هم پرې لرم... سره له دې چې کتاب ډیر زور و، خو کله چې ما پرانیست دهرې کرښې توري یې لکه مرغړې داسې روښانه وو... ما ته هغه کتاب را یاد شو، او هغه دروغ رایادشول چې ما دلایې په توګه لکشمی ته، هغې ته چې پنځه لس سپارې یې په یاد وې ویلی وو. زه اوس په دغه شیبه کې په خپلو دغو درواغو باندې له هغې څخه شرمیدم، په دې چې ما لکه زموږ دهیواد دیوې دورې مشران له الحمد الله سره داسې حال درلود چې غلطی مې لکشمی رانیولې، نو په نور کتاب کې به مې څه حال و؟

زما هرڅه اوس زما دخوانبې تر لارښونه لاندې ترسره کیدل، هغه په خپله عقیده باندې دزړه له کومې باورومنه وه، داکبرخان په سرخانې کې هم دپوجا له خوا دهغې ماما ولاړو، مانا هرڅه چې ترسره کیدل، هغه ټولې خبرې اسدخان لالا او بي بي حاجي له پخوا څخه حل کړي وو.

زه لاتراوسه هم دچا خبره په خپل واده کې ګنکس وم، هرڅه مې چې لیدل، هغه ټول هغه څه وو چې زما له تصویره دباندې وو، په دې چې ما کله هم په دغه ټولنه کې هغه تصویره شوکولای، لکه چې زموږ په خپل کلی، کور او هیواد کې و... له یوې خواڅخه دښځواونجونو دسندرو غږ هم اوریدل کیده،

چې وروسته بیا زموږ کوټې ته ټولې رانوتې اودلکشمي ترڅنګه یې (د رامې خورې، رامې خورې) مشهوره بدله چې دهند پټانان یې په خپلو ودونو کې بولی په مزو مزو له ګډاوو او خنداوو سره یوځای ویله، درامې خورې سندرې وزن په خپله یوسوچه پښتو وزن دی، خو داچې پښتنو په هندوستان کې کلونه کلونه تیر کړي او خپله ژبه یې له لاسه ورکړې، او س هغه سندرې په اردو کې بولي...

داهرڅه اوس دلته روان وو، څو شیبې لانه وې تیرې چې زموږ پخوانې مولوي اکرام الدین صاحب چې کلونه مخکې له غزني څخه راغلی و او خپلې زده کړې یې هم په دیوبند مدرسه کې بشپړې کړې وې، او زموږ هندي ملګروبه وکرم صاحب باله له نژدې شلوتنو سپین ږيرو او مشرانو سره زموږ دکوټې مخامخ لویې کوټې ته ورننوتل، هغوی اوس دنکاح له پاره راغلي وو، او زموږ نکاحوی یې کولې، دا چې زه تراکبرخان مشروم، نو ځکه یې لومړی زه وربللم، لکشمي هم خپل پلاروکیل اسدخان ماما ونيو، ایاتونه ولوستل شول، دعا وکړل شوه، او هغه مراسم چې دنکاح له پاره اړین وو، هغه ترسره شول، نقل وویشل شول، او ناستوکسانو زما دخسرپه ګډون ټولو زه په غیره کې ونیوم او ما ته یې په وار وار سره زما د واده مبارکي وویلې، مولوي صاحب ددې ترڅنګ چې ما ته یې مبارکي راکړه دټولو حاضر و کسانو په وړاندې داشاهدي هم ورکړه چې:

– دغو دواړو نجونو ته هغه مهال چې ددوی کورنې له هیواده دباندې وې اودوی دواړې له شهزادګۍ ګبانو سره دلته اوسیدې ما قرانی تعلیمات ور زده کړي دي، هغوی دواړې تردولت خان اواکبرخان هم په عقیده پیاوړې دي،

اوهم په پوهه زما دغاړې خلاصې وي چې دوی دخپلې انې په همت مسلمانې روزل شوې دي، له دوی سره په دغه کار کې ددوی پلرونو او ټول خپلوان هم نظروو اودني...

زموږ هغه ټولې پوښتنې او سوچونه چې له اوږدې مودې ديوي کړي په توگه زموږ ترزړونو او ذهنونو تاو راتاو وو، هغه ټول داسې په اسانې سره ځواب شول، چې ما فکر کاوه، موږ په هند کې ژوند نه کوو، زموږ واده يورښتینې واده نه دی، بلکه غواړو دلته يوازې ديوه فلم له پاره يوه صحنه جوړه کړو... خو وروسته مې چې ښه ځان سره و خوځاوه او ښه ځان ته ځير شوم، پوه شوم چې نه، دا يوه داسې رښتيا ده چې هر چا ته يې ووايي، هغه يې يوه انځوريزه صحنه گڼي...

زموږ واده وشو، په زرگونو خلکو په کې گډون کړی و، داسې اتنونه پکې وشول چې له ډيرې مودې دلته چا نه ووليدلی اوداسې ډولونه پکې ودرېدل چې دزرگونو کورکلي ورکو يادونو او رنگونو ته يې نوی رنگ ورکړ، زموږ ټول سودخواره کليوال له هرې خوا سره راټول شوي وو، ملوک ما ما چې له احمداباده تر کلکتې زموږ دغونډواوبانډارونو گل بلل کيده هم راغلی و، هغه په ټول شلگراو غزنی کې يونامتو توکمار و، چا به لاداهم ويل چې دی دشلگردنوميالی توکمار (ولو) اوياهم دسلطان باغ د (ر.خان) له خپلوانو څخه و، ولو هماغه لوی توکمار و چې مجاهدينو دخلقيانو پرچميانو رژيم ته د سندرو او ټوکو ويلو په گناه وواژه، خلکو به کيسه کوله، چې کله ملایانو دده د وژلو فتوا صادره کړه او زړه ته يې ورسیده چې ښي خويې نه، نوی د وروستی خبرې په توگه ورته ويلي وو:

اوملايانو، تاسې ټول عمرشکني خورلې عقل مو په سر کې نشته، تاسې هم په دغه عقل ژوند ي پاتې کيدونکي نه يي، زه يو ټوکي يم، زه خپله دنيا لرم، خپل خوله لرم او خپله خدا اوژړا، له ماسره کار مه لرئ، له دې تش په نامه جهاد مهاده څه نه جوړ پري... دواک او گدی تاسې نه ياست... خپلې شکني وهی او ولو ته دعاوې کوی....

وايي چې ملايان نورهم ورته په قهرشول، ټولو مشر ملا ته کتل، هغه هم ورته په قارشو.... دڅو شيبو له پاره ارامې شوه، خو معلومه وه چې ټول هغه چا ته چې وژل کوي، سترگې په لاره وو، له څو شيبو وروسته يې له کوم قصاب ملا که قاري سره چاره په لاس کې وليده، زړه طاقت ونه کړ ځکه يې د وروستی ځل له پاره په ملايانو خوله ور خلاصه کړې وه چې:

— اوملايانو له هغه لويه مو رانيولي تر دغه واړه چري پورې مو ميندې او خو پندې.... نور څه ته گورئ، ما خپله کليمه دوخته لوستې... هلی زر کړئ چې درڅخه مردار نه شم....

او دغزنی ددغه نامتو ټوکي سر په همدغه وروستي خبره باندي پرې شو...

دسلطان باغ په (ر.خان) پسې هم کورته ورلويدلی وو، هغه ترې پټ شوی و، نور څه يې نه وو موندلی، په خپله ميرمن يې غږ کړی و، چې دخره تر کته لاندې يې پټ کړی، هغې داکا روکړ، خدای مجاهدین پرې کانه او پرانده کړل او دی يې ونه موند، له هغه وروسته يې خره ته تر... درناوی کاوه، هغه کته يې دخپلې ميرمنې په بنارسي شال کې نغښتې وه او هر چا ته به يې ويل چې زه خدای وژغورلم او دغې دخره کتي وژغورلم... هر ځای به چې کيناست په

اوله خبره کې به يې له خره اودهغه له کتې څخه ترانسانانو دمخه مننه نه هيروله...

ملوک ماما هم داسې يو څوک و چې دهغوي لاره يې څارله، په هغه شپه يې هم دچا خبره عالمونه هم وڅنډل اوهم يې ژړول، په سلگونو ټوکو کې يې يوه داهم وه چې، کله امریکايانو پرافغانستان يرغل وکړ، هرچا به چې دطالب اوالقاعدي پرضد خبرې کولې، دداسې خلکو به ډير درناوی کيده، ده ويل، چې زما يوکليوال هم له دغه بدلون سره سم ځان دداسې کسانوپه پوستکي کې ځای کړ لاوطن ته نه و راغلی... ما په خارج کې وليد، يوه ورځ په يوه ميلسمتيا کې سره ناست وو، ماته راترغوړ شو، چې دولت مې غټ سپری ټاکي، روان يم ځم کابل ته... ملوک ماما ويل چې ما خو هغه سپری پيژاند، چې ددوو خرو اوربشې يې هم نه شوې ويشلاي، ماته هغه زموږ دکلی دڅاه کيندلو کيسه راياده شوه، يوکال چې دکاريزه اوبه وچې شوې کليوالو پريکړه وکړه چې: موږ بايد دغه کوهی چې له کلونو کلونو همداسې پاتې دی او هلکانوله تيرو او خاورو ډک کړی، پاک کړو، که نه پرکلي باندې بده ورځ راتلونکې ده... پريکړه همداسې وشوه چې بايد کوهی پاک کړل شي، يو ځوان راوړاندې شو، او ويې ويل چې زه ورکښته کيرم... کليوالو هغه په رسی وټاړه او کوهي ته يې چې ډير ژور و ورکښته کړ، ځوان چې کله دکوهی تل ته ورنژدی شو، هلته يې دسترپا اوډار احساس وکړ، له کښته يې غږ راوکړ چې: درپورته مې کړئ... خلکو ځواب ورکړ چې اوس دومره کښته شوې يې يوڅه وکړه... خو له کښته همداغږ راته چې: درپورته مې کړئ... درپورته مې کړئ...

بباهم خلکو هیله ترې وکړه، چې له زغم څخه کارواخلي... او یوڅه
خواري وباسئ...

خوځوان نوردزغم نه و، ځکه یې له کوزه په اوچت اوازورته راغبرگه کړه
چې:

— داکوهی راباندې پاکوئ او که یې راباندې مرداروئ...؟

ملوک ماما وویل چې ما خپل کلیوال ته وویل چې:

— د دولت د کور ودان وي، خو دایوه پوښتنه له ما سره ده اوڅه داچې

ته خو دهیڅ وایې نه یې، زه نه پوهیږم چې پرتاپاکول کوي او که مردارول...؟

اوزموږ ودونه په داسې نه هیږیدونکوولوکې کې ترسره شول....

(۱۴)

زما او اکبر خان ودونه، لکه څنگه چې زموږ هوډ و، لکه څنگه چې داسد خان لالا هيله وه، لکه څنگه چې زما دموراو پلار او اکبر خان دکورنۍ غوښتنه وه ترسره شول، يوه جمعه وروسته مور د هندوستان له دود سره سمه وليمه ونيوله، په هند کې وليمه هغه ميلمستيا ده چې هلک يې دخپل واده په درنښت سره دواده له اصلي ورځې وروسته نيسي، سره له دې چې داکار په هندوانو کې ډير دود نه دی، خو مسلمانان دغه غونډه نيسي چې دهغې په نيولو سره هلک او دهغه کورنۍ هم خپله ونډه په خپل واده کې نيسي، لکشمي زموږ له واده وروسته زموږ له کورنې او دوستانه څخه هيله وکړه چې نوره هغه بايد په خپل اصلي نامه (مبارکه) ياده کړي، انې يې دانوم دبی يې مبارکې له نامه سره اړوند ورباندې ايښی و، دهغې پښتنې ملکې ميرمنې چې د هندوستان د لومړي مغلي واکمن مړی يې په خپل امر له هند څخه کابل ته راو ليږد او، انې يې تراخړه پورې په همدغه نامه يادوله، خو دې دغه هندکې نوم يوازې له خپل پلار سره دميني په خاطر پر ځان باندې ايښې و... داچې زما او اکبر خان دواړو خسرگنې د هندوستان خورا شتمنې کورنۍ وې، له واده سره سم موږ دهرڅه خاوندان شولو، دکورونو، دموترونو، دنوکرانو او نورو ټولو... لکشمي او پوجا خو په خپلو نومونو خپل سوداگري کاروبارونه درلودل...

زموږ لوڅ لغړ ژوند لکه دهغو ي په شان چې یوناڅاپه لاتري ورته ووزی، یوپه یو دچا خبره په لوړ شو، لامویوکال نه وپوره چې زما زوی مړوند پیداشو، دهغه له پیداکیدو سره دلکشمي په سر دافغانستان هوا ولگیده، او غوښتل یې چې باید هلته لاړه شی،

لا ۲۰۰۰ کال پای ته نه ورسیدلې چې موږ دافغانستان په لور وخوځیدو، له هرچا به موچې دحالاتو پوښتنه کوله، ټولو به ویل چې اوس افغانستان داسې آرام دی چې نه غله په کې شته او نه هم هغوی له غرو راکښته کیدای شی چې کابل یې کنډواله کړ، موږ په همدغو حالاتو کې افغانستان ته لاړو، یوه یوه نیم میاشت موهلته تیره کړه ما او لکشمي اوس په رښتیا هم ولیدل چې زموږ پر وطن باندې اوږدې جگړې څه کانې نه وې کړې او څه نه وو چې دغو خلکو دلته نه وو لیدلی، زما هغه ښوونځی چې ما مې په کوچنیوالي کې درس پکې لوستی و تراوسه هم لانه وجور شوی، یوازې دیوالونو اودرنوډبرو یې ښوده چې داهم هغه مانې ده، هغه چې موږ به ورتلو او هلته به مویه اوونۍ کې یوځل د خیرمحمد معلم صاحب اوقسیم خان سرمعلم صاحب خپیرې له درسونه سره یوځای په مزو مزو خوړې...

زموږ په زړه کلا کې هم اوس له یوڅو خوارو کورنیو پرته نور څوک نه وو پاتې، اوس زموږ کلیوال له یوه اوبل څخه ډیر لرې شوي وو، اوس هغه تړلي بامونه چې له یوه سره تربله به موږ پر هغو باندې منډې وهلې اودکلیوالو خبره خرمستی به مو پرې کولې څه نږدلی وو، او څه لاگردسره نه وو، اوس، اوس هر څوک به بیله کلا کې اوسیدل او هر څه یې له نورو کلیوالو څخه پټ وو. جومات هم ړنگ شوی و، دورځې به چې کومه جمه کیده هغه به هم په

همدغه وران جومات کې وه خوويل کيدل چې طالبانو امر کړي، کوم قوماندان چې دغه جومات يې په توغندي ويشنلی که يې زرتزره بيرته جوړنه کړي، دوی به خپل قانون ورباندې جاري کړي...

دلويې کلا دخيaban لويې ونې چې زمور دنیکونو دوختو وې اوس يوه هم نه وه پاتې... کليوال ټول سره ويشل شوي وو، سره له دې چې اوس يې په دغوشپوکې په خولو لاسونه سره نيولی وو، خوله دې سره سره به هم چې کله چا دچا نوم اخيست نويو ورستارې لکه اخواني، خلکی، نظاري، پرچمي، غاب مينځونکي، طالب اونوربه ورسره ملگري وو...

کورونه واړه شوي وو، يوازې يوه شي چې خورا زياته پراختيا يې موندلې وه هغه هديرې وې. توغونه وواو قبرونه وو چې ټول ملک يې رنگين کړې وو... اوس هديرې هغسې نه وې لکه چې مور ماشومان وو او له مابنامه وروسته به مو هغې خواته ورکتلای نه شوای، دهرکلی دمیندواو خویندو اوس دورځې زياته برخه اوس هم په هديروکې په دعاوو او ژړاوو تيریده... ماشومانو ته يې نه بنسو ونځی و او نه هم وړکتون، هغوی به هم دورځې په اوږدو کې دخپلو شهيدو پلرونو دقبرونو په څنگوکې لوبی کولې، دخپلوپلرونو دقبروله دخاوروبه يې کوټنی جوړولی داسې چې گواکي پلار، مور، او ورور يې دلته په ميلو راوستي اوخپله يې هلته يوې خواته ډډه ورته وهلې اود دوی څارنه کوي... مور اوږده موده په هغوشپوکې چې چا يې تصورهم نه شوکولای په خورا خوشالی سره تيره کړه، زمور راتگ ته دوې ورځې پاتې وې چې يومازدیگرې مور ټول زما دمور اوپلار هديرې ته دوروستي خدای پاماني په خاطر ولاړو، هلته مو دعا وکړه او له خدايه مو ددوی پرقبر د مرستي اوبنښني غوښتنه وکړه، رښتيا

دهغوی دقبرونو څنگ ته مې له خپل ځانه ماشوم جوړ کړلکه زموږ نور کلیوال ماهم دڅوشیبوله پاره دهغودقبروپه خاورو او شگو باندې لوبې وکړې، دیوې اوږدې شیبې له پاره مې دخپل ژوند داتولې هسکې اوتیتې هیرې کړې اوځان مې داسې کړې ولکه چې همدا اوس زه ددوې په غیږه کې یم...

لکشمي زما له مشرې خور سره دهدیرې په منځ کې یوې اوبلې خواته قدم واهه او زما خور دهرقبر اوهرکلیوال دقبرلیکلې ډبرې وربښودې اودهریوه دمرگ ترخه کیسه یې ورته کوله: — دا دجمهوری ارگ دتورن میرزمان قبردی... چې دنجیب په زمانه کې دهاوان په گولې شهید شو... دا دامان گل قبردی چې دکابل په جنگو کې د دوستم او مسعود جگړه مارو شهید کړ، دوه ویشتن کلن و... اوداهغه څلور شهیدان دي چې اشارو یوازې په دغه گناه چې یوازې په لیک لوست پوهیدل اودقوم دمخې څوک وو په یوه ورځ شهیدان کړل... داڅلورواړه زما ترونه وو... دادجواهرې بڼې اودهغې دلمسی آمنې قبردی چې دشورویانو الوتکې پرې راغلې او دوی یې په داسې حال کې چې دلمسی لاسونه یې ددې په غاړه کې وو شهیدانې کړې... اودازما ترور وه...

زه لاهم دخپل مور اوپلار دقبرونوڅنگ ته ناست وم، لکشمی اوزما خورهمداسې دقبرونه په باره کې غږیدې ما یې غږونه اوریدل چې یوناڅاپه هلته وړاندې زما مشرې خوراو لکشمي ته ورڅیرمه بدرنگه چاودنه وشوه، زه تراوسه دخپل مور اوپلار له قبرونو سره ناست وم، دعاوې مې کولې چې دوږې شوې، په دغو دوږو کې دغه بدرنگه غږ دځان له پاره دعا او هرڅه رانه هیرکړل، دچاودنې په لورمې ورمندې کړه، زما تررسیدو دمخه زموږ کلیوال نارینه او بڼڅې راورسیدل، زما مشره خور خو همالته ځای پرځای شوې وه، لکشمي په

دغه مهال چې ديوه جوړ شوي قبر څنگ ته دريدلې وه، يوازې کينه پښه يې په يوه پارچه باندې لگيدلې وه، کله چې زه ورو رسيدم، هغې پرما پسې کتل او زما په لټه کې وه، سره له دې چې زياته خوړ شوې نه وه، خو داسې ډاره شوې وه چې په هيڅ هم نه پوهيده، چې داجوره ده که نه، نه پوهيده چې زخمي شوې که نه، خو کله يې چې زما مشره خور ټوټې ټوټې وليده، چغې يې کړې، داسې چې له ډيره درده بې حاله شوه، کليوالوچغې سره وهلی، له ولسوالۍ څخه يوامبولانس راوړسید، لکشمی يې زر دولسوالی کلينیک ته وليږدوله، نور کليوال، زما دخور دمړي په ټولولو اوسمبالولو باندې بوخت شول، زه هم په دوړوکې پټ شوی وم، له هديرې يې راويستم، په لاره کې مې نهه کلنه خوړڅه لوڅې پښې مخې ته راغله غيږه يې راکړه اوخدای ته دشکرانې په نامه سرلوڅ کړ، خو له دې نه وه خبره چې ترما يې هم ورنژدی څوک چې هغه يې موروه نوره د دوی له سره دابدله پاره لرې شوې وه، په غيږکې مې راوښوله اوله ځانه سره مې په ژړا ژړا روانه کړه، دواړه دلکشمي پرخوا روغتون ته وروخوځيدو، هلته ورغلو، لکشمي سترگې لوڅې کړې وې، کله يې چې زما پر خوړڅه سترگې ولگيدې، ناڅاپه يې ترخوله راووتل:

— او دماخدایه... لکه چې له مورې يې نه ده خبره... (په چيغو چيغو يې هغه په غيږه کې ونيوه).

له يوې گړۍ وروسته، له کلينیکه بيرته زموږ دکوربه خوا راروان شو، زموږ په کور کې هيڅوک نه وو، زموږ دکور ټول غړي زموږ دنورو خپلوانو کره تللي وو، موږ هم هلته ورغلو، زما دخور جنازه هم هلته ايښې وه، لکشمي دهغې په جنازه باندې دقران شريف تلاوت په خپل ځانگړي غږ کې چې په هند کې

هم دقران لوستلو له امله پرتولو گرانه وه پيل كړ، تر سپيده چاوده يې قران شريف پرې ختم كړ، زموږ كليوال په هغه شپه ترسهاره پورې دلکشمی دقران تلاوت ته كيناستل او هغه څه يې چې دښځواوهغه هم دښاري ښځو په اړه ويل او اوريدل گرده سره هير كړي وو، زموږ كليوالاوس دلته ددوښځوله هيښنده برخليک سره مخامخ شوي وو، زما خور چې مين وژلې وه او اوس زموږ په مخ كې شهيده پرته وه او د لكشمي چې هم په قرآن پوهيده اوهم په كمپيوتر...

موږ څوورځې نورهم پاتې شوو، لكشمی زموږ له خپلوانوڅخه هيله وكړه چې زما دخور كورنۍ له ځان سره بوځي... هغوی هم ورسره ومنله موږ له ځان سره دهغوی كورنې ټوله هند ته راوسته او په څوورځوكې مودهغو رسمي كارونه خلاص كړل، دلکشمي كورنۍ دهغې مور او پلار زموږ له دغې پيښې څخه نه ووخبر، يوازې يې مور ته ويلي وو چې موږ له يوې كورنۍ سره چې زموږ ميلمانه به وی در روان يو...

موږ هند ته را ورسيدو، زموږ دوستانو پر هغه مهال چې موږ هيواد ته روان وو، له يوه اوبل سره ويل چې گواکي نورښايی بيرته هند ته رانه شو، ځکه به ټولو يوه اوبل ته ويل چې: کابلی والا کابل جا رهين هين... (کابلي والا کابل ته روان دی...) يوشمير خولا زموږ په تگ باندې خورا خواشيني هم وو، په دې چې هلته حالات سم نه وو، ځکه به ټولو ويل چې يوڅه صبر وكړئ تراوسه هم دکابلی والا دتگ له پاره هلته شونتياوې نشته، خو زما او ډيرد لكشمی پرېكړه همداوه چې بايد ولاړشو خو چې كله راغلو هغو به راته ويل چې موږ خودرته ويل چې حالات ښه نه دي، دوی زموږ خپلوانو ته هم دا خبره كړې وه چې کابلي والا بيرته راستنيدونکی دی... هغه راځي په دې چې هلته حالات...

هغوی ته دا معلومه وه او په پوهیدل چې هلته تراوسه هم هغوی پرواک دي، چې خپله اراده نه لري، اودوی دهغه واکمن پرضد سخته جفا وکړه چې یووخت یې نړۍ ته چغې وهلې او ویل یې: ... که دا دروندو او کنو لښکر پردغه ښارهمداسې سرايله راننوت، په دغه ښار کې به دویوسیلابونه وبهیري، هو، بیا ونه وایاست چې داکا رما وکړ...

زما دخور کورنې هم له مور سره هند ته راغله، دلکشمی کورنې زموږ په وروستی پېښه خبرشول، هغوی زما دخور له کورنې سره داسې خواخوږي وښوده چې هغوی فکر نه کاوه هند ددوی خپل هیواد نه دی، ماشومانو دلته ښوونځی پیل کړل اودهرڅه څارنه یې ما او لکشمی کوله... لږ موده نه وه تیره چې پرافغانستان باندي امریکا ور وبلوسیده، بیا یې خلکو ته دشورویانو دوران ورپه یاد کړ، بیا یې پرکلیواو کورونو باندي بمبارۍ پیل کړې، په زرگونو خلک ددوی دیرغل په لمبو کې لولپه شول، د خلکو پخوانې زخموڼه لانه وو تپۍ شوي چې نور ورباندي زیات شول، لاتراوسه هلته دزرگونو بې گناه وو وینې نه وې وچې شوې، چې وینو بیادوینورنگ واخیست... او زموږ هیواد یوځل بیاد پردیوخدایانودمزواوچرچو ډگرشو. په زرگونو خلک چې دکابل له سختو جگړو له نارواوو دخو ورځو په نامه راووتل، هغو نوردنړۍ دهمدغو ملکومهاجر شول، په نن اوسبا کې کلونو پرې تیرشول، له ژبو خلاص شول، پښتو ترې هیره شوه، ایمان او عقیده یې دومره کمزوري شول چې نه پوهیدل دکومې عقیدې پلویان اوپیروان دي اوان چې یوشمیرخو دي پولې ته هم ورسیدل چې نه پوهیدل پلاراونیکه یې څوک وو؟...

زما دخور ماشومان زموږ يوازنی ياران وو چې دوی زموږ ژوند اوزموږ د بچيانو ژوند ته نوې رنگ وړکاوه، شبو زما وږه خوږخه وه چې له مور ه دري کلنه پاتې شوه، هغه لکشمی لکه دځان په شان چې انا يې رالويه کړې وه روزله، اوس هغه رالويه شوې وه، کلونه وروسته يوه ورځ مو په کورکې زما اولکشمي دځوانی د دوران يوه خبره راياده کړه، هغه چې يو مهال ما له هغې څخه اوريدلې وه چې په هندکې ولې دومره ډير خدايان دي؟ او دې را ته بيا ويلی وو چې: له دې امله چې دلته خدايان خوشاله دي ځکه يې دغه سيمه دځان له پاره خوښه کړې ده. موږ همدغه خبره سره کوله چې پر شبو هم ښه ولگيده، لکشمي ته يې مخ وړ واپراوه:

– ببو، دا خوږ بڼتيا ده، زموږ دهندي ژبې ښوونکې هم پرون دا خبره کوله، چې نن سبا په نړۍ کې خدايان دوه ډوله دي، يو هغوی دي چې انسانانو ته خیر رسوي چې هغه رښتینې خدايان دي او بل هغوی دي چې له ځانو يې خدايان جوړ کړي او انسانان له هغو څخه ښه ورځ په سترگو نه وينې... لکشمی بيا پوښتنه ترې وکړه:

– ته دا خبره مه کوه گناهگار يږې، موږ خوديوه خدای چې هغه دهر څه واکمن دی، پيروان يو او پر هغه باندي وياړو...

– ببو، زه دا خبره منم، دا زما باور دی،... خو يوه خبره ده او هغه دا چې زموږ هيواد ته هم وگوره، هلته اوس نه څوک ديوه خدای مني او نه هم دډيرو، نه څوک ديوه خدای په لاره ځي اونه هم دډيرو... پوهيږې هلته څه حال دی؟

لكشمي خوشيبي ورته په فكر كې شوه، دهغې مور او دهغې دمړينې شيبه ورياده شوه، په خيځيريې شپوته وكتل، سترگې يې له اوبنكو ورته راډكې شوې، په غيږ كې يې ونيوه، دهغې له اوږې يې په ډكو سترگو ماته وكتل، نوره هم را سره شوه، زړه يې نور هم را ډك شو، خو خپله ژړا يې دهغې ماشومې په خاطر په خپل ستوني كې خپه كړه، هغه يې نوره هم په غيږ كې سره كلکه كړه او دهغې ځواب يې ور كړ:

هو، ته رښتيا وايې زموږ په زمانه كې اوس هر څوك دخدايي دعوه كوي، دخداي په نامه دخداي پر بنده گانو ظلمونه كوي، وژني يې، لوتي يې او عزت يې ترې اخلي... ميندې وژني، او خویندې سرتوروي... خونه پوهيرې چې هغوی خدايان نه دي هغوی شيطانان دی، هغوی دمينې او ژوند، دخندا او خوښي وژونكي دي. هندوان وايي، هغوی خدايان نه دي، خدايان مينه ناک وي، هغوی دمخکې مور له غيږې دانسانيت ضد کړو وړو نوم له منځه وړي، خدايان جوړونكي وي، او شيطانان وړانونكي... همداده چې مينه خوښوونكي تل وايي: موږ له خداي او خدايانو سره مينه لرو... دهندوانو ډير خدايان له هندکې مور او هندکې مخکې سره مينه لري، ځکه دلته خوشاله دي...

ډيره موده نه وه تيره چې دنړۍ پرمخ يوه داسې پيښه چې دچاپه خوا او خاطر كې نه تيريده په معجزه يې ډول رامنځ ته شوه... اولکه چې اوريدل به مې دكسري مانې زموږ دحق داستازي له پر كيدوسره سمه ونړيده...

دنړۍ تر ټولو لوړ برجونه په يوه شيبه كې پرمخكه را پر يو تل... تر ټولو لوړ برجونه... تر ټولو ښكلي... او تر ټولو پياوړي...

زما وري خورځي چي دلکشمي خبره يي له ياده نه وه ايستلې، په هغه ورځ چي دنړۍ دغه لوی لوی برجونه راولويدل زموږ ټولو په منځ کي په ماشومانه موسکا سره وويل:

— زه اوس پوه شوم چي شيطانان چيري دي...، اوبوه شوم چي خدايان چيري خوشاله دي... راځئ دغوخلکو ته ووايو چي په خولو مو لاسونه ونيسي اونور يوبل ته مه وياست چي خدايان دلته خوشاله دي... په دې چي که شيطانان يي واورې چي دلته رانه شي...

(پای)

نوی ډیلی

نهر وپوهنتون / د ۲۰۰۱ کال د نوامبر شلمه

مننه او کور ودانی

د افغانستان ملي تحریک له هېواد پال او فرهنگپال شخصیت
بناغلي (احمد الله علیزی) څخه د زړه له تله مننه کوي چې د دې اثر
چاپ ته یې اوږه ورکړه. ملي تحریک ویاړي چې د علمي اثارو د
چاپ لړۍ یې پیل کړې ده. دا لړۍ به دوام لري. مور له ټولو درنو
هېوادوالو څخه په خورا درنښت هیله کوو چې په خپل معنوي او
مادي وس د کتابونو د چاپ دا لړۍ لا پسې وغځوي.

یو ځل بیا د دې اثر له لیکوال او چاپوونکي څخه د زړه له تله مننه
کوو چې د دې اثر د لیکلو او چاپولو جوگه شول.

په فرهنگي مینه

د افغانستان ملي تحریک

GODS ARE HAPPY HERE

“Second Novel”

in pashto language

1995-2001 years

By: A.K.Rashid

د افغانستان ملي تحریک
www.melitahrik.com

د خپرونو لړ: ۱۱۴

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**